

**TEZ YAZIM SÜRECİNDEKİ
ERTELEME KAVRAMI:
A/R/TOGRAFİK BİR SORGULAMA
Yüksek Lisans Tezi
MERVE ÖZCAN
Eskişehir 2019**

**TEZ YAZIM SÜRECİNDEKİ
ERTELEME KAVRAMI:
A/R/TOGRAFIK BİR SORGULAMA**

Merve ÖZCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Resim-İş Öğretmenliği Programı

Danışman: Doç. Necla COŞKUN

Eskişehir

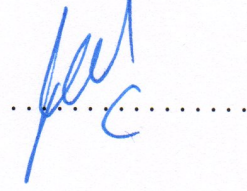
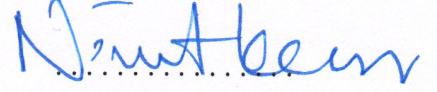
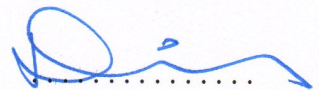
Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ağustos 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Merve ÖZCAN'ın "Tez Yazım Sürecindeki Erteleme Kavramı: A/r/tografik Bir Sorgulama" başlıklı tezi 08.08.2019 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı-Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç. Necla COŞKUN	
Üye	: Prof.Dr. Nimet KESER	
Üye	: Doç. A.Dilek KIRATLI	

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

TEZ YAZIM SÜRECİNDEKİ ERTELEME KAVRAMI: A/R/TOGRAFIK BİR SORGULAMA

Merve ÖZCAN

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ağustos 2019

Danışman: Doç. Necla COŞKUN

Öznel bir sanatsal sorgulama teması çerçevesinde ele alınan bu tezde “erteleme” kavramı a/r/tografik bir yaklaşıma dayalı olarak incelenmiştir. Hayatın içinde genel bir davranış problemi olan erteleme, öncelikle ana hatlarıyla araştırılmış daha sonra öznel bir sorgulama sürecine tabi tutulmuştur. Erteleme kavramı, sanat eğitimi süreci kapsamına ilişkin kişisel sorgulamalarla tasarım sürecine yansıtılmıştır. Bu sanatsal süreçte, otobiyografik sorgulamaya (autobiographic inquiry), öykülemeye (narrative), görselleştirmeye yer verilmiştir. Hem öykülemeye hem de görselleştirmede metafor kullanımına gidilerek a/r/tografi yönteminin sanat temelli araştırmalara sağladığı elverişli yaklaşımlardan faydalanılmıştır. Metafor kullanımıyla “perdeleme” ve “içimdeki zaman” kavramları oluşturulmuştur. Araştırmanın yansımaları, çalışmanın amacına ve yöntemine uygun şekilde, sanatçı (artist) oluş, araştırmacı (researcher) oluş, öğretmen/öğrenen (teacher) oluş başlıkları adı altında aktarılmaya çalışılmış, araştırmanın araştırmacıya sanatçı olarak, araştırmacı olarak ve öğretmen-öğrenen olarak bulunduğu katkılar yansımalar bölümünde ifade edilerek sonuca bağlanmıştır. Araştırmanın hem katılımcısı hem de araştırmacısı olma deneyiminin aktarıldığı çalışmada bu üç rolün iç içe geçmiş bir şekilde birbirini besleyerek ilerlemesi, araştırma yaparken tasarlamanın, tasarım yaparken araştırmanın ve tüm bu sanatsal sorgulama çabasının sanat eğitimi çerçevesinde öğretici bir süreç olduğu sonucuna varılmasını sağlamıştır.

Anahtar Sözcükler: Sanat eğitimi, Sanat temelli araştırma, A/r/tografi, Erteleme, Tasarım süreci.

ABSTRACT

THE PROCRASTINATION CONCEPT IN THE WRITING THESIS PROCESS: AN A/R/TOGRAPHIC INQUIRY

Merve ÖZCAN

Department of Fine Arts Education, Program in Arts and Crafts Teaching
Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, August 2019

Advisor: Assoc. Prof. Necla COŞKUN

In this thesis, which is dealt with in the framework of a subjective artistic inquiry theme, the procrastination is conceptually examined with a/r/tographic approach. Procrastination, which is a general behavior problem in life, was first investigated in general terms and then subjected to a subjective inquiring process. Within the scope of personal art education process, the concept of procrastination was reflected to the design process with artistic inquiries. In this artistic process, autobiographical inquiry, narrative and visualization are included. Metaphor is used both in storytelling and visualization, and a/r/tography method has been utilized in favor of art-based research. With the use of metaphors, the concepts of “shielding” and “the time within me” were created. Reflections of the research in accordance with the purpose and method of the study were tired to report under the titles becoming-artist, becoming-researcher, becoming-teacher-learner, the contributions of the research to the researcher as artist, as researcher and as teacher-learner were concluded. In this study, the experience of being both a participant and a researcher of the research is conveyed and it is concluded that these three roles are intertwined, supporting each other, designing while researching, researching while designing, and all these artistic inquiry efforts are a pedagogical process within the framework of art education.

Key Words: Art education, Arts-based research, A/r/tography, Procrastination, Design process.

ÖNSÖZ

Tez Yazım Sürecindeki Erteleme Kavramı: A/r/tografik Bir Sorgulama başlıklı tezimin alana empati duygularıyla kaynak oluşturmasını umar, tez sürecinin başından sonuna kadar bana destek olan, telaşlanmalarımı rahatlatarak beni cesaretlendiren, sevgili danışmanım Doç. Necla Coşkun'a, öğrenimim boyunca bana emeği geçen, yüksek lisans öğrenimimi yarıda bırakmaya karar vermişken motive edici konuşmalarıyla beni geri döndürerek şu an bu satırları yazmamı sağlayan değerli hocam Doç. Metin İnce'ye, sorduğum sorular için bana vakit ayırarak bilgi edinmemi her zaman sağlamış olan, alanda verdiği çabalarla da kendime örnek aldığım sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Elif Avcı'ya, tez çalışmama katkı sağlayan değerli hocalarım Doç. Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti'ye, Prof. Dr. Nimet Keser'e ve Doç. Ayşe Dilek Kıratlı'ya teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte özellikle İngilizce kaynakları incelerken bana yardımcı olan hem hocam hem de (bir önceki çalıştığım kurumda) çalışma arkadaşım olan Doç. Dr. Berna Kurt Kemaloğlu'na ve destek olan (o yıllarda aynı kurumdaki) diğer çalışma arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Begüm Gücük'e, Dr. Öğr. Üyesi Yıldız Öztürk Ötkünç'e, Öğr. Gör. Gökhan Aydın'a, Dr. Öğr. Üyesi Medine İrak'a, Öğr. Gör. Volkan Davut Mengi'ye, Dr. Öğr. Üyesi Öznur Işır'a, Doç. Fuat Akdenizli'ye ve Rüya Girgin'e ayrı ayrı teşekkür ederim.

Bugüne kadar hem okul arkadaşı, hem de ev arkadaşı olduğumuz, şimdi ise çalışma arkadaşı olma şansını elde ettiğim, her zaman yardıma koşan, derdimi dinleyerek beni rahatlatan çok değerli arkadaşım Semiha Yıldırım'a, tez yazım sürecinin özellikle en stresli olduğum son dönemlerinde sıkıntılarımdan uzaklaşmamı sağlayarak yanımda olan ve lezzetli yemekleriyle beni aç kalmaktan kurtaran İsmail Kürşat'a, teze çalışmak için geç saatlere, hatta bazen sabahlara kadar okulda kaldığım zamanlarda bana eşlik eden sevgili köpeğim Chester'a, ortak süreci paylaştığım ve bu süreçte Eskişehir'deki elim kolum olan, gerektiğinde bana ikinci evimdeymişim gibi hissettiren sevgili lisans arkadaşlarım Aysun Alişan'a, Ercan Makreş'e, Mehmet Gürsoy'a, Yasemin Arıman'a, teze çalışmak için izin aldığım okuldaki görevleri paylaşarak yükümü hafifleten çalışma arkadaşlarım Belgin Boran'a, Ömer Erdem'e, Kerem Atar'a ve Tayfun Akdemir'e, tez kapsamındaki serginin hazırlanmasında bana yardım eden Nuri Yurt'a, Deniz Özkesici'ye, Gülden Mavioğlu'na ve Yeliz Erdoğan'a teşekkürü borç bilirim.

Her koşulda beni destekleyerek doğru, yanlış tüm kararlarımda her zaman özgür hissetmemi sağlayan sevgili ailem; annem Nesrin Özcan’a, ağabeyim Volkan Özcan’a, babam Kadir Özcan’a, kuzenim Sinem Özcan’a, aile büyüklerim; anneannem Züleyha İmamoğlu ve babaannem Halime Özcan’a sonsuz sevgi ve minnetlerimi sunarım.

Merve ÖZCAN

Eskişehir 2019

19/08/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal test programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durum saptanması durumunda ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Merve ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem	4
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Ertelemenin Tanımı	5
1.6. Ertelemeye Biyolojik Faktör	6
1.7. Erteleme Türleri ve Tipleri	12
1.7.1. Tez yazımını erteleme	15
1.8. Ertelemeye Bağlı Kaygıların Giderilmesine Yönelik Yaklaşımlar	16
1.9. İlgili Araştırmalar	18
1.9.1. Erteleme ile ilgili araştırmalar	19
1.9.2. A/r/tografi ile ilgili araştırmalar	22
2. YÖNTEM.....	27
2.1. Sanat Temelli Araştırma	27
2.2. Sanat Temelli Eğitim Araştırması	28
2.2.1. A/r/tografi	28

	<u>Sayfa</u>
2.2.1.1. Yaşayan Sorgulama	30
2.2.1.2. Otobiyografik Sorgulama	31
2.3. Yeni Sanat Üretim Yaklaşımları	32
2.4. Yöntem Olarak Metafor	33
3. BULGULAR VE YORUM	35
3.1. Erteleme: İçimdeki Zaman	35
3.2. Ertelemenin Tasarımı	42
3.2.1. İçerik	49
3.2.1.1. Zaman deneyimi	50
3.2.1.2. Ürün olarak metafor	64
3.2.2. Biçim	78
3.2.3. Biçim-içerik ilişkisi	85
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	88
4.1. Yansımalar	88
4.1.1. Sanatçı (Artist) oluş	88
4.1.2. Araştırmacı (Researcher) oluş	90
4.1.3. Öğretmen/Öğrenen (Teacher) oluş	91
4.2. Öneriler	92
KAYNAKÇA.....	93
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Erteleme tipleri ve özellikleri	14
---	----

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 1.1. Procrastination Map (Erteleme Haritası) (Correll, 2018)	8
Görsel 1.2. Non-procrastinator's and procrastinator's brains (Erteleyici olmayan ve erteleyici olanın beyni) (Urban, 2016)	9
Görsel 1.3. Anlık Haz Maymunu dümende (Urban, 2016)	10
Görsel 1.4. The dark playground and logical events circles (Karanlık oyun alanı ve mantıklı olaylar çemberi) (Urban, 2016)	10
Görsel 1.5. Panik Canavarı (Urban, 2016)	11
Görsel 1.6. Escape from The Panic Monster (Panik Canavarı'ndan kaçış) (Urban, 2016)	11
Görsel 3.1. Rita Irwin'in sunum görselleri (USES, 2014)	36
Görsel 3.2. Rita Irwin'in uygulaması (USES, 2014)	37
Görsel 3.3. Paul Duncum'ın sunumu (USES, 2014)	38
Görsel 3.4. Lisans ödevi eskiz örnekleri, 2011	40
Görsel 3.5. Lisans ödevi örneği, 2011	41
Görsel 3.6. "Procrastination" arama	43
Görsel 3.7. Procrastination kelimesinden anlam arayışı	44
Görsel 3.8. Procrastinate kelimesinden tipografik anlam yaratımı	45
Görsel 3.9. Procrastination is my middle name	46
Görsel 3.10. Tasarım Yöntemi Süreçleri (Bedir Erişti, 2016)	47
Görsel 3.11. Tasarım yöntemi örneği	48
Görsel 3.12. Siluet/mekân	51
Görsel 3.13. Search: "amigdala"	52
Görsel 3.14. Beyindeki erteleme	53
Görsel 3.15. Amygdala hijack / Amigdala kaçırdı	54
Görsel 3.16. Procrastination Land	55
Görsel 3.17. Mercek yansıması	55
Görsel 3.18. Tez yazımının amigdala yansıması	56
Görsel 3.19. Dinozor düşünceler	57
Görsel 3.20. Being a procrastinator transformed me a monkey	58

	<u>Sayfa</u>
Görsel 3.21. Dalgalanma/Bulutlanma I/Boğazlanma/Küflenme	59
Görsel 3.22. Zamana bağlı değişim eskizleri	60
Görsel 3.23. Anlamdaki kırılmalar	61
Görsel 3.24. İçimdeki köksaplar	62
Görsel 3.25. Konu bağlantıları kolajı	63
Görsel 3.26. İrfan Önürmen, “Odada”, 175x210 cm, Tül üzerine karışık teknik, 2002	65
Görsel 3.27. Zihinsel sorgulamalara dalış	67
Görsel 3.28. İçimdeki erteleme	68
Görsel 3.29. Bulutlanma II	69
Görsel 3.30. Yıkıntı	70
Görsel 3.31. Yeşerme	71
Görsel 3.32. Tasarımla dönüşüm	72
Görsel 3.33. Zaman: Ne kadar yeterli?	73
Görsel 3.34. Yapılacaklar listesi sualtında	74
Görsel 3.35. Keşke orada olsam	75
Görsel 3.36. Oluşlar	76
Görsel 3.37. Kolajlarda kullanılan imajlar	80
Görsel 3.38. Perdelemenin içimdeki zaman görselleri	81
Görsel 3.39. ‘dan sonra başlayacağım	83
Görsel 3.40. Teknolojik boyutlu erteleme I	84
Görsel 3.41. Teknolojik boyutlu erteleme II	85
Görsel 3.42. Organik Birlik bileşenleri (Ocvirk ve diğerleri, 2015)	86

KISALTMALAR DİZİNİ

ABER : Art-Based Education Research (Sanat Temelli Eğitim Araştırması)

ABR : Art-Based Research (Sanat Temelli Araştırma)

BBC : British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)

DACC : Dorsal Anterior Cingulate Cortex (Dorsal Anterior Singulat Korteks)

USES : Uluslararası Sanat Eğitim Sempozyumu

AG : Araştırmacı Günlüğü

1. GİRİŞ

“Erteleme, öğrenilir ve öğrenilemeyebilir. Korkularınızla baş etmek için alternatif araçlar geliştirmelisiniz.”

Neil Force

Araştırmanın giriş bölümünde sorun, amaç, önem ve araştırmada kavram olarak incelenen “erteleme”ye ilişkin tanım, tür, özellik ve yaklaşımları içeren başlıklarla beraber ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Sorun başlığında öğrenciler için genel bir sorun olan erteleme kişisel sanat eğitimi bağlamında tez yazımı sürecinde araştırmaya neden gereksinim duyulduğu belirtilmiştir. Amaç başlığında öznel sorgulamaya dayalı araştırma soruları sıralanmıştır. Önem başlığında daha çok psikoloji alanının irdelediği erteleme kavramının sanatsal ve öznel sorgulamalarla sanat eğitimi alanında disiplinlerarası ilişkiler çerçevesinde ele alınmasının, tasarım sürecinin deneyimle aktarılması ve bu deneyimi ülkemizde yeni sayılabilecek sanat temelli bir araştırma yöntemi olan “a/r/tografi” (Irwin, 2016) yaklaşımıyla aktarmanın alana örnek oluşturması bakımından önemine değinilmiştir. Sınırlılıklar başlığında araştırmacı-katılımcı olma durumu, verilerin oluşturulması ve görsel verilerin oluşumundaki sınırlılıklara yer verilmiştir. Ertelemeyle ilgili tanım, tür, özellik ve yaklaşımları içeren literatür taramasıyla araştırma sorularından bazılarına yanıt bulunmaya çalışılmıştır. İlgili araştırmalar başlığı adı altında ise erteleme ve a/r/tografi ile ilgili bazı araştırmaların özetlerine yer verilmiştir.

1.1. Sorun

Erteleme davranışının büyük çoğunluğunun akademik alanda olduğu, yapılan araştırmalarca saptanmıştır (Harriot ve Farrari, 1996’dan aktaran Uzun ve Demir, 2015, s. 110). Hayatın önemli bir kısmının okulda geçiyor olması, insanın okula başlaması itibarıyla ödev, sınav gibi sorumluluklara ve başarılı/başarısız gibi değerlendirmelere tabi tutuluyor olması, akademik erteleme diğer erteleme çeşitlerine oranla yüksek olmasının sebebi olabilir. Akademik erteleme alışkanlığı aynı zamanda, günlük hayatta yapılması gereken diğer işlerde erteleme davranışı sergilemeyi de tetikleyebilir.

Bedir Erişti (2017)’nin yaptığı "Sanat ve Tasarım Öğrencilerinin Tez Oluşturma Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Gereksinimlerine Dayalı Olarak Kazanması Gereken Yeterliliklerin Belirlenmesi" adlı çalışmada, öğrencilerin tez konularıyla ilgili

“görsel yaklaşım ve yöntemlere ilişkin” farkındalıklarının olmaması, uygulama temelli çalışmaları bilimsel çalışmaya entegre etme sürecinde sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin görsel veri oluşturmaya yönelik yeterlik kazanmaları gerektiği saptanmıştır. Sanat ve tasarım alanındaki öğrencilerin tez konusuna uygun yöntemi belirleyememelerinden kaynaklı sorun, bu araştırmanın da başlangıcında kişisel olarak yaşanmış ve araştırma konusunun gecikmesine, dolayısıyla ertelenmesine sebep olmuştur.

Bu tez çalışmasında bir lisansüstü öğrencisi ve sanat eğitimcisi adayı olan bir erteleyici gözünden, psikolojinin özellikle de eğitim psikolojisinin konu edindiği önemli bir olgu olan erteleme davranışı, sanat eğitimi süreci kapsamında görsel sanatlar alanına taşınarak içinde bulunulan erteleme durumuna yeni bir ifade getirilmek istenmiştir. Problemin çıkış noktası olan erteleme kavramı, öznel bir sorgulamaya dayalı olarak tasarimsal süreçle nasıl görselleştirilebileceği, ertelemenin yarattığı psikolojik ve çevresel etkilerle birlikte zaman-beden-his ilişkileri üzerinden nasıl imgelenebileceği ve tez yazım sürecine bu deneyimin nasıl aktarılabilirliği, çalışmanın genel problemlerini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Kişisel öyküler/durumlar, farklı görüş açılarından incelenerek faaliyetlerde kullanabilir ve olumsuz öyküler dönüştürebilir. Bu, yeni yollar, eserler, söylemler, edimler belki daha özgürleştirici dünyalar oluşturmaya yönelik olasılık(lar)la yeni dünyalar yaratmaya izin verebilir (Urrieta, 2007, s: 11). Olumsuz deneyimlere ilişkin çok kipli dışavurumlar yaratmaya yönelik olarak çalışmak, başkalarını anlama konusunda kişiyi güçlendirerek empati yönünü geliştirebilir. Bundan başka, kimliklerin mücadele uzamları olarak kalmaya devam eden yönleriyle bir barış yapma konusunda da kişiyi destekleyebilir (LeBlanc, Davidson, Ryu, Irwin, 2015).

Ertelenmiş bir tez için harekete geçmekte yaşanan zorlukların nedeni, bahanelerin haklılığına inanılarak çalışmanın her gün bir sonraki güne ertelenmesi ve zamanın git gide daralmasıyla hissedilen telaşlanma, baskı, bunalım, pişmanlık, vazgeçme, yeniden başlama gibi durum ve duygular, ertelemenin nedenleriyle birlikte ele alınarak bu çalışmada a/r/tografi yöntemiyle yansıtılmaya çalışılmıştır. Sürecin yazınla birlikte görseller aracılığıyla ifade edilmeye çalışılmasıyla ertelemenin tasarım dilinde ifade edilerek olumsuzluğunu “dönüştürmek”, diğer yandan da süreçteki deneyimleri farklı bir

bakış açısıyla aktararak psikolojik, davranışsal ve duyuşsal bir süreci görselleştirme problemine odaklı bir çalışma yapmak amaçlanmıştır.

A/r/tografik süreçte, öznel bakış açısına dayalı sorgulama içerisinde “yaşayan” bir soru üretimi söz konusudur. Dolayısıyla ortaya konulan problem çerçevesinde araştırma sorusunun öznel sorgulama bağlamında tanımlanmasına gereksinim duyulmuştur. Sorgulamalar, “Amaç” kısmının bu bölümünde öznel ifadelerle belirtilmiştir.

Tez konusu kapsamında çıkış noktam, erteleme kavramıdır. Tezi ertelediğim için bir türlü yazamadığımdan öznel bağlamda yaşadığım erteleme, tez yazım süreciyle ilişkilidir. Bu ilişkiden yola çıkışla “erteleme nedir?” sorusunu sormayla başladım. Sorgulama sırasında edinilen bilgilerle kendimdeki ertelemeyi keşfettim ve ardı ardına, birbirinin içinden doğarak bazen de paralel olarak gelmeye başlayan şu sorulara araştırma süreci içinde yanıt bulmayı amaçladım:

- Erteleme benim için nedir?
- Neden erteliyorum?
- Ertelemeye birlikte hangi duyguları hissediyorum?
- Erteleme, insan psikolojisine bağlı bir durum ise beyinle ilişkisi var mıdır, varsa bu nasıl bir ilişkidir?
- Erteleme davranışıyla mücadele edip onu nasıl engelleyebilirim?
- Bu erteleme durumunu dönüştürüp nasıl olumlayabilirim?
- Özellikle eğitim psikolojisi alanında önemli bir olgu olan ertelemeyi öznel bir süreç olarak sanat eğitimi kapsamında tez konusuna nasıl dahil edebilirim?
- Araştırmanın katılımcısı aynı zamanda araştırmacısı, diğer bir ifadeyle hem içinde hem dışında olarak tezi nasıl, hangi yöntemle şekillendirebilirim?
- Kavram olarak ertelemeyi sanatla sorgulayarak nasıl yansıtabilirim?
- Tasarım süreci içinde ertelemeyi;
 - hangi malzemeler,
 - hangi ortamlar,
 - hangi sergileme yöntemiyle gösterebilirim?
- Görsel yaratma ve yazmaya dayalı bu süreçte ortaya çıkan fikir, yazın ve görseller arasında kurulan ilişkilerle kendim ve başkaları için nasıl anlam ve anlayışlar geliştirebilirim?

1.3. Önem

Tez yazım sürecinde olan, öğrenimi devam eden bir eğitimci adayı, araştırmacı ve sanatsal üretim kaygısı olan sanatçı kimlikleriyle bu süreçte yaşanan “erteleme” kavramının öznel sorgulamalarla ele alındığı çalışmada, Deleuze ve Guattari’nin ortaya koyduğu “rizom” (kök-sap) (Sutton ve Martin-Jones, 2014, s.21) kavramına dayalı rizomatik bağlantılar kurulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, problem olarak ele alınan bir kavramın sanatsal sorgulamayla tasarım sürecine ilişkin araştırmada izlenilen yolun, kurulan ilişkilerin ve oluşan yeni kavramların deneyim aktarımıyla gösterimi, empati geliştirme bakımından önem teşkil etmektedir. Ayrıca psikoloji alanında incelenen erteleme kavramının sanatsal ve öznel sorgulamalarla görselliğe taşınması çalışmaya disiplinlerarası olma özelliği katması nedeniyle de önemlidir.

Sanat temelli bir araştırma olan a/r/tography (a/r/tografi)’nin çalışmada yöntem olarak kullanılması, hem çalışmanın probleminin ifade edilişine uygunluğu hem de alanda farklı yöntemlerin kullanımına bir örnek oluşturması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Irwin (2016, s.202)’nin de belirttiği gibi: “Araştırma sürecinde bir sanatçı (artist) bir araştırmacı (researcher) ve bir öğretmen/öğrenen (teacher) kimlikleri bağlamında mesleki yaşantıların anlaşılmasını destekleyen a/r/tografinin araştırma yöntemi olarak benimsenmeye ihtiyacı vardır.” Ülkemizde a/r/tografinin, sanat eğitimi sürecindeki uygulamalarda hali hazırda kullanılıyorken araştırma metodu olarak hayata geçirilmesi oldukça yeni ve sınırlıdır. Bu çalışmanın da yöntemin tanınması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için sanat ve sanat eğitimi araştırmalarına örnek oluşturması bakımından katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

1.4. Sınırlılıklar

- Araştırmanın katılımcısı, araştırma probleminin gerekliliği ayrıca yönteme uygunluğu bakımından araştırmacının kendisiyle sınırlandırılmıştır.
- Araştırmanın verileri amaca ve yönteme uygun olarak, öznel sorgulamalara dayalı araştırmacı günlükleri, tasarlanan görseller çerçevesinde oluşturularak elde edilmiştir.
- Süreçte oluşturulan görsellerin tasarımı, içerik ve biçim bağlamında sınırlandırılmıştır.

- Erteleme ile ilgili yapılan araştırmalar, bu tezle ilişkili olma durumlarına göre sınırlandırılmıştır.

1.5. Ertelemenin Tanımı

İnsanların hemen hepsinin, yapılacak daha önemli bir işi varken önceliği daha önemsiz işlere verdiği ve görevlerini ertelediği ya da hiç yapmadığı olmuştur/olmaktadır. Kimi insanlar bunu çok sık yapar. Bazılarında ise bu durum neredeyse bir hastalığa dönüşür: Erteleme (procrastination).

Literatürde “procrastinatus” olarak geçen ve Latinceye dayanan procrastination sözcüğü, “yarına (kadar) erteleme” (Balkıs, 2006) anlamına gelirken internet üzerinde yapılan taramalarda karşılaşılan tanımlamalarda “erteleme hastalığı” olarak ifade edilmiştir. “Oyalanma, ağırdan alma, sürüncemede bırakma, geciktirme, savsaklama” şeklinde basitçe tanımlanan erteleme, “belirli bir sebep olmaksızın bir işi isteyerek geri bırakma, geciktirme, umursamama, yapacakmış gibi görünüp oyalama, baştan savma, ihmal etme” gibi ifadelerle de genişletilebilir (Pychyl, 2017, s.1). Erteleme hastalığı olan/erteleyen/erteleyici kişi de “procrastinator” olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmanın araştırmacısı da tezini erteleyen bir “procrastinator”dı(r).

Erteleme, literatürde pek çok farklı tanımla yer almaktadır. Çünkü erteleme davranışsal, bilişsel ve duyuşsal olmak üzere çok boyutlu bileşenleri içermektedir (Ferrari, 1995). “Ertelemenin davranışsal bileşeni”, işin başlatılması, devam ettirilmesi ya da bitirilmesi ile ilişkilidir. (Ferrari, 1992). Yani ertelemenin davranışsal boyutu, yapılması gereken işi/görevi yapmak yerine daha keyif veren başka bir şeyin yapılmasıdır. Amaç ve davranış arasındaki uyumsuzluk, ertelemenin bilişsel bileşenine işaret ederken (Blunt ve Pscyl, 1998) ertelenen işin/görevin başlatılamaması, devam ettirilememesi ya da tamamlanamamasında oluşan duygusal durumu da duyuşsal yönünü tanımlamaktadır. Öğrencinin verilen devi zamanında teslim etme konusunda kararlı olmasına rağmen, devi tamamlamak için gerekli başlangıcı bir türlü yapamaması, ertelemenin bilişsel boyutunu, bu durumlarda yaşadıkları panik, gerilim, suçluluk, kaygı, kendini yetersiz hissetme ve reddetme gibi olumsuz duygular yaşaması ise ertelemenin duyuşsal boyutunu oluşurmaktadır (Balkıs, 2006). Bahsedilen duygular, araştırmacının kendisinde de zaman zaman hissettiği duygu durumlarıyla benzerlik göstermesiyle semptomları doğrulamış ve araştırma sorularındaki ertelemeye hangi duyguların açığa çıktığı sorusuna yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

Milgram, Mey-Tal ve Levison (1998; s.297) ertelemeyi, karar alma, bir işi/görevi yapmayı geciktirme ya da buna yönelik bir eğilimde bulunmayı kişilik özelliği olarak tanımlamaktadır. Ellis ve Knaus (1977; s.112), her şeyin en iyisini yapma gibi mükemmeliyetçilikten ileri gelen, kendi kendini engelleme/sabote etme felsefesine dayanan, bireyin problemleri bir alışkanlığı ya da kişilik özelliği olarak görmektedir. Solomon ve Rothblum (1984), ertelemeyi kişisel rahatsızlık boyutunda işleri/görevleri gereksiz bir şekilde yapmama ya da sonraya bırakma olarak ifade etmektedir. Milgram (1991)'ın erteleme tanımının içeriğinde ise, önemliymiş gibi algılanan bir başka işe öncelik vererek geciktirilmiş bir işi mümkün olduğundan daha düşük bir performansla standardın altında yapmak ve sonucunda duygusal karmaşanın altında kalmaktır. Force (2007) ise ertelemeyi, “insanların görevleri sıralamaya koymak veya eskilerini bitirmekle ilgili endişe veya stres ile baş etmek için kullandığı bir mekanizma” şeklinde tanımlamaktadır.

1.6. Ertelemede Biyolojik Faktör

Ertelemenin nedenleri ve psikolojik durumları düşünülürken (araştırma sorularında da yer alan) bu davranışın beyinle olan ilişkisi sorgulanmış ve bununla ilişkili olduğuna dair araştırmalar bulunmuştur. Dolayısıyla ertelemeyi etkileyen bir diğer faktörün de biyolojik olduğu ifade edilebilir.

BBC (2018)'nin raporuna göre erteleme, beyin yapısının bir sonucu olabilir. Ruhr Üniversitesi Bochum araştırmacıları tarafından yapılan çalışmada, beyinde erteleme eğiliminin kontrol edildiği iki alan olduğunu gözlemlemiştir: Duygularımızı işleyen ve motivasyonumuzu kontrol eden, temporal lobda badem şeklinde yapısı olan “amigdala” ve amigdaladan bilgi kullanımı yapan ve vücudun nasıl hareket edeceğine karar veren “dorsal anterior cingulate cortex” (DACC). DACC, rekabet eden duyuları ve dikkat dağıtıcı unsurları engellemekten sorumludur. Başka bir deyişle beynin erteleme karşıtı olan kısmıdır (http-1). Araştırmacılar, 262 kişinin beynini taradıktan sonra erteleyicilerin amigdala ve DACC'leri arasında daha zayıf bir bağlantıya sahip olduklarını keşfetmiştir (Schlüter, Fraenz, Pinnow, Friedrich, Güntürkün ve Genç, 2018).

BBC'nin yer verdiği Erhan Genç'in çalışmasında “daha büyük bir amigdalaya sahip bireylerin, bir eylemin olumsuz sonuçları konusunda daha endişeli olabildiğini ve tereddüt etme ve bir şeyi bırakma eğiliminde olduklarını açıklamaktadır. Amigdala ve DACC arasındaki zayıf bağlantı, bireylerin engelleyici duyguları ve dikkat dağıtıcı

şeyleri daha az filtreleyebilmelerine neden olabilmektedir. Dolayısıyla erteleme davranışı beyin yapısıyla da ilişkilidir. Ancak bu biyolojik faktörü dönüştürebilmek de mümkündür. Ottawa Carleton Üniversitesi'nden erteleme uzmanı Dr. Timothy Pynchyl, beynin ve alışkanlıkların değişebilir olduğunu, amigdalanın büzüşerek ön korteksin genişlemesi ve bu iki alan arasındaki bağlantının zayıflaması dikkat meditasyonu ile giderilebileceğini belirtmektedir (<http-2>).

Araştırmacılar, erteleme davranışının sadece öz kontrol veya zaman yönetimi hatası olmadığını söylemektedir. BBC'nin The Atlantic'den aktardığı rapora göre, alışkanlığın duygudan ziyade zamanla daha az ilgisi olabileceğini yani ertelemenin ardındaki temel duygusal süreçle alakalı olabileceğine vurgu yapmaktadır. Daha açık bir ifadeyle; yapılacak işlerin ötelenmesinin nedeni, görevi tamamlamak için yanlış duygu durumunda olduğu hissedilmesi ve yakın gelecekte ruh halinin görevi tamamlamaya uygun hale geleceği var sayılmasıdır. Pek çoğumuz duygusal durumumuzla elimizdeki görevin eşleşmesi gerektiğine tam olarak inandığını ifade eden Dr. Pynchyl, bu durumun üstesinden gelmek için görevi yapmak istemediğimiz zaman yapmaya kendimizi alıştırmanın gerektiğini vurgulamaktadır. Bu alışkanlığı kazanmak da zaman gerektirmektedir (<http-3>).

Psikolog Dr. Linda Sapadin ve Jack Maguire (1996) de her insanın her zaman olmasa da elbette bazen herhangi bir şeyi ertelediğini belirtir ve şöyle ekler: Herkesin aylar boyunca düzenlemediği dolabı ya da mümkün olan son zamana kadar yazamadığı ödevleri vardır. Ertelemek birçok insan için kronik, yaygın ve köklü bir sorundur. İnsanlar çocukken nasıl ki düşünmeyi, konuşmayı ve davranışları öğreniyorsa bireysel eğilimleri de öyle gelişir. Sadece zorlayıcı durumlar karşısında ertelemeyi değil, aynı zamanda bunu sürekli yapmayı da aynı yolla öğrenirler.

Modern çağın başlıca sorunlarından biri olan erteleme hakkında akademik yazından Youtube videolarına, kişisel gelişim kitaplarından illüstrasyonlara kadar pek çok bilgi, yorum ve görsele rastlamak mümkündür. Literatürün dışında bir de erteleme deneyimlerini farklı bakış açılarından yansıtanlara bakmak, empati kurmayı desteklerken çalışmada yapılmak istenen süreç tasarımına boyut kazandırmak için de faydalı olacağı düşünülmektedir ertelemeye ilişkin alternatif yaklaşımlara da yer verilmiştir.

Örneğin, illüstratör Gemma Correll'in (3 Mayıs 2018, <http-4>) Instagram üzerinden yayınladığı "Erteleme Haritası" (Görsel 1.1), durumu mizahi bir dille özetler niteliktedir: *Oyalanma Dağları*'nın arasından akan *Bahaneler Nehri*'nin *Bilinmezlik Denizi*'ne döküldüğü adada, *Dolap Düzenleme Şehri*, *Hayaller Plajına* yürüme mesafesindedir. *Tv Zirvesi*'ne çıkılarak *Aniden Gelen Çamaşır Yıkama İsteği Vadisi* seyredilebilirken *Kahve Molası Gölü*'nden *Online Alışveriş Koyu*'na geçerken *Sosyal Medya Ormanları*'nda gezinilebilir.

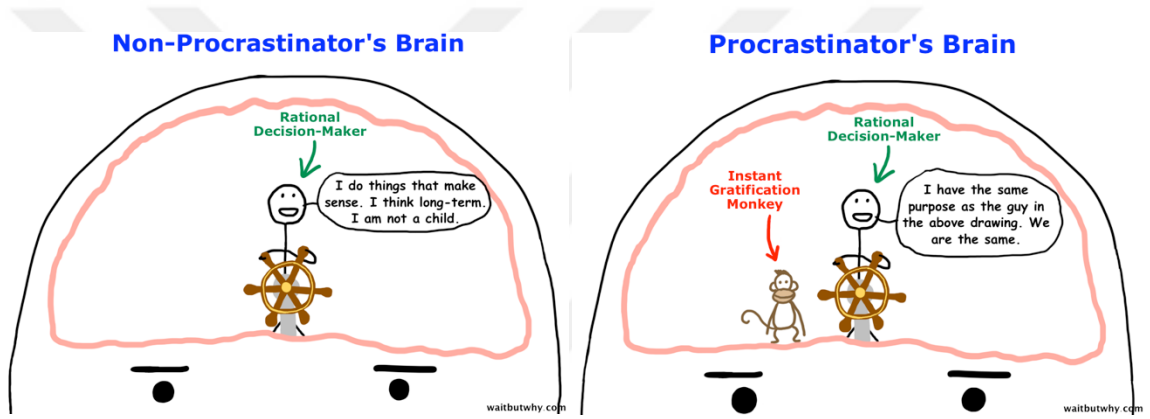
Görsel 1.1. Procrastination Map (Erteleme Haritası) (Correll, 2018)

Başka bir örnek de blog yazarı Tim Urban, 2016'da katıldığı TEDTalks (technology, entertainment and design) -global konular, bilim ve sanat, iş/kariyer gibi konularda davetli konuşmacıların ilginç ve ilham verici deneyimlerini anlatarak paylaştıkları- konferansında, kendi deneyimleri üzerinden erteleme konusunu ele almaktadır. Konuşmasında erteleyici olmayanlar ile erteleyici olan kişilerin bir iş/görev karşısında beyinlerinin nasıl farklı işlediğini hikâyeleştirerek anlatmaktadır (TEDTalks, 2016).

Urban öğrenciliği boyunca pek çok öğrencinin de yaptığı gibi yazması gereken makaleleri her seferinde son güne bırakarak tamamlamıştır. Ancak sıra son gün çalışarak tamamlayamayacağı bitirme tezine gelmiştir. Bu tezin sürecinde de yaşanan durumla benzer olarak, bitirme tezini hazırladığı çalışma planına göre bir yılda zorlanmadan bitirebileceğini ön görmüş, ancak hızlıca birkaç ayı geride bırakmıştır bile. Sonrasında daha yoğun çalışmayı planlamış ancak yine herhangi bir çalışma yapmadan son aylara

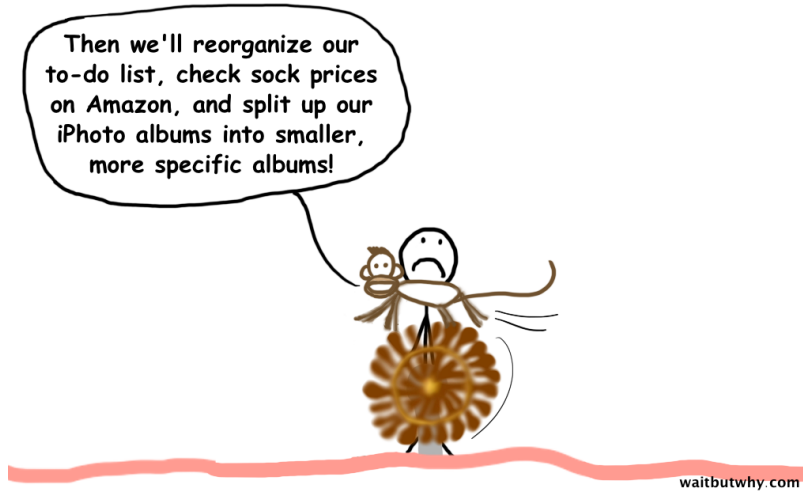
yaklaşmıştır. En sonunda uykusuz geçen üç günün ardından tezini yetiştirmiş ancak tahmin edilebileceği gibi çalışması başarısız olmuştur. Beyninin bu gibi durumlarda nasıl çalıştığına odaklanarak bunun sebebini bulmaya çalışmıştır. Erteleyicinin beyni, yapılması gereken bir iş/görev sıkıcı ve zorluyorsa kendini rahatlatma ve ondan kaçınma eğilimi göstererek onu ertelemeye ve onu daha uygun bir zamanda yapacağı yönünde kendini ikna etmeye çalışmış ve bunda da zorlanmamıştır. Urban, öne sürdüğü hipotezini mizahi bir dille ve primatif çizimlere indirgeyerek şöyle anlatmıştır (http-5):

Her insanın beyinde dümeni tutan ve işi/görevi yapmaya odaklanmış “Mantıklı Karar Verici” diye biri ya da bir mekanizma vardır. Erteleyici birinin beyinde ise “Mantıklı Karar Verici”nin yanı sıra bir de “Anlık Haz Maymunu” vardır (Görsel 1.2).

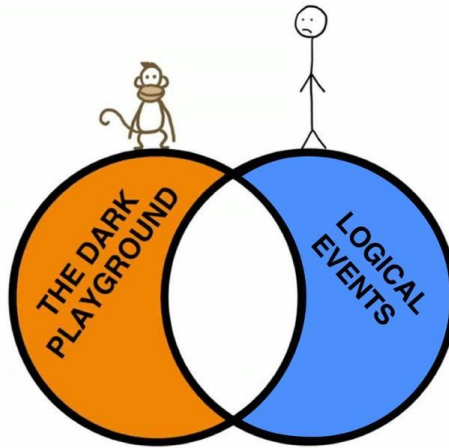
Görsel 1.2. *Non-procrastinator's and procrastinator's brains (Erteleyici olmayan ve erteleyici olanın beyni) (Urban, 2016)*

“Anlık Haz Maymunu”, yapılacak önemli bir görev olduğu zaman “Mantıklı Karar Verici”nin elinden dümeni alır (Görsel 1.3), sizi YouTube’da video izleme sarmalına sürükler, on dakika önce bakılan buzdolabında yeni bir şey var mı diye bakmaya götürür ya da Google Earth’ün uydu görünümünden Hindistan’ı gezdirir. Çünkü “Anlık Haz Maymunu” tamamen şu anda yaşar, geçmişe dair bir anısı, geleceğe dair de bir fikri yoktur. Sadece rahatlık ve eğlenceyi önemser. “Mantıklı Karar Verici” ise uzun vadeli planlar yapar, geleceği gözünüzde canlandırır. Şu an yapılması gereken mantıklı neyse onu yapmanızı ister.

Görsel 1.3. Anlık Haz Maymunu dümeninde (Urban, 2016)

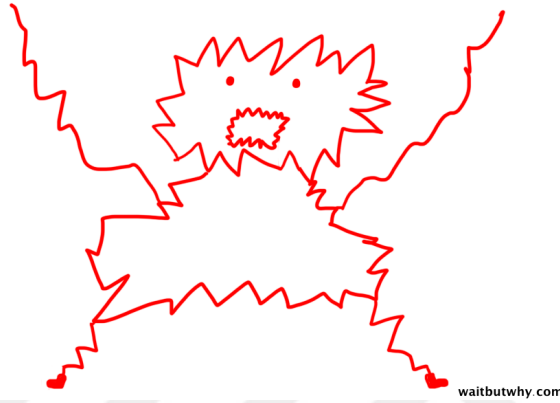
“Anlık Haz Maymunu”nun ve “Mantıklı Karar Verici”nin aynı fikirde olduğu zamanlar vardır; uyku veya beslenme ihtiyacını gidermek ya da eğlenceli ve rahatlatıcı şeyleri hak edilen zamanda yapmak gibi. Ancak daha az zevkli ve daha zor işleri yapmanın mantıklı olduğu zamanlarda iki taraf çatışmaya girer. “Anlık Haz Maymunu” dümeni, “Mantıklı Olaylar Çemberi”nin tamamen dışında olan “Karanlık Oyun Alanı”na yani boş zaman faaliyetlerinin yapılmaması gereken zamanlarda yapıldığı yere kırar (Görsel 1.4).

Görsel 1.4. The dark playground and Logical events circles (Karanlık oyun alanı ve mantıklı olaylar çemberi) (Urban, 2016)

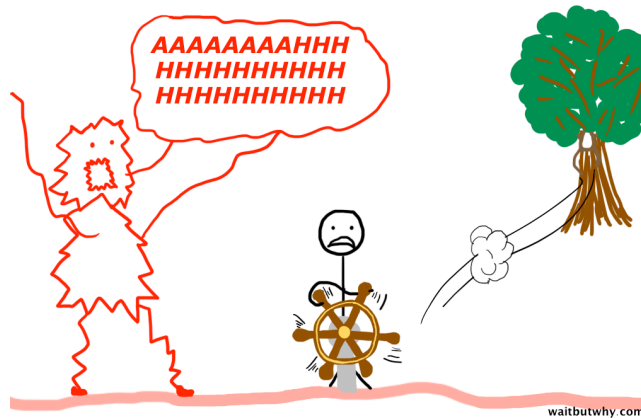
Bu rahat ve eğlenceli yerde saatler harcanır. Ancak buradaki eğlence gerçek değildir çünkü hiç hakedilmemiştir. Bu ortam, suçluluk, korku, endişe, kendinden nefret etme gibi kaygılı duygularla doludur. Bu durumda erteleyici, daha az zevkli ve gerçekten önemli işlerin başına beyindeki başka bir karakter sayesinde nihayet geçer: “Panik Canavarı” (Görsel 1.5).

The Panic Monster

Görsel 1.5. Panik Canavarı (Urban, 2016)

“Panik Canavarı” çoğu zaman uykudadır, bir işin son teslim tarihi çok yaklaştığı zaman ya da rezil olma, kariyer felaketi gibi korkutucu sonuçların ortaya çıkma tehlikesi olduğu durumlarda aniden uyanır ve “Anlık Haz Maymunu”nu dehşete düşürüp kaçırır tek şeydir (Görsel 1.6). Bu çalışmadaki “Panik Canavarı” da yaklaşan tez görüşmeleri öncesinde ve lisansüstü eğitime getirilen azami sürenin son dönemine girilmesiyle etkisini göstermiştir.

Görsel 1.6. Escape from The Panic Monster (Panik Canavarı 'ndan kaçış) (Urban, 2016)

Tim Urban, erteleyicinin kafasının içindeki bu işleyiş sistemini oluşturan ve onun psikolojik durumunu açıklamaya çalıştığı bu üç karakterli betimlemesini “Wait But Why” adlı bloğuna yazdığında binlerce geri dönüt e-postası alır. “Bu sorun bende de var” diyen dünyanın hemen her yerinden farklı işlerde çalışan insanlar, “Anlık Haz Maymunu”nun onların hayatlarına neler yaptığını hüsrarla anlatır. Neden bütün insanlar bu karanlığın içinde diye düşünen Urban, durumu şöyle özetlemektedir ([http-6](http://6)):

Tüm insanlar erteleyicidir. Ancak erteleme türleri ikiye ayrılır: Son teslim tarihi olan ve olmayan işleri erteleme. Son teslim tarihi olan iş/görevleri ertelemenin sistemi, yukarıda anlatıldığı gibi üç karakterden oluşuyor. Ancak hayatın içindeki gelecek planlarını, hayalleri gerçekleştirme gibi son teslim tarihi olmayan işlerin ertelenmesinde “Panik Canavarı” ortaya çıkmıyor ve dümen “Anlık Haz Maymunu”nun elinde kalıyor. Erteleme zamanı sınırlı olmadığından harekete geçmek sonsuza kadar uzanabiliyor. Bu durum da uzun dönemli mutsuzluk ve pişmanlıkların kaynağı haline gelebiliyor. Urban, bu sonsuz ertelemeyi gidermenin yolunu, “Anlık Haz Maymunu”nun farkında olmak ve hayat takvimi oluşturarak zaman sınırlarının konması gerektiğini söylüyor. Anlaşıldığı gibi erteleme, hayatın içinde her insanın yaşadığı bazen büyük boyutlu sorunlara yol açabilecek bir davranıştır ve çeşitli şekillerde görülebilmektedir.

1.7. Erteleme Türleri ve Tipleri

Alan yazına dönüldüğünde kişilerin erteleme farklılığına göre ertelemenin sınıflandığı görülmektedir. Bunlar; “akademik erteleme”, “rutin işlerde erteleme”, “karar vermede erteleme” ve “kompulsif erteleme” adları altında tanımlanmıştır. Bu türlerden en yaygın olarak görüleni ödev yapma ve/veya sınavlara hazırlanma gibi yapılması gereken öğrencilik görevlerinin ya hiç yapılmaması ya da son anda yapılması olan *akademik erteledir* (Solomon ve Rothblum, 1984). Bir diğeri, gündelik hayatta yapılması gereken işlerin organizasyonunda ve bu işlerin zamanında bitirilmesindeki zorlanmayı tanımlayan *rutin işlerde erteledir* (Lay, 1986). Seçeneklerin çeşitliliği karşısında kararsız kalınmasına karşılık gelen *karar vermeyi erteleme* (Effert ve Ferrari, 1989) ve son olarak da; karar verme, aynı zamanda yapılması gereken işlerin de geciktirilmesini içeren, iki erteleme türünün aynı anda görüldüğü *kompulsif erteleme* (Ferrari, 1991) literatürde yer almaktadır.

Erteleme türleri, erteleyicinin özelliklerine göre de çeşitlenmektedir. Örneğin yapılması gereken önemli işler/görevler yerine yine yapılması gereken ancak daha

önemsiz ve acil olmayan işlere öncelik vererek önemli işleri ertelemeye bir sebep yaratmak. Buna “sistematik erteleme” adını veren Perry (2014, s. 23-41), bunun tersi olarak da “triyaaj”ı tanımlar: Karar vermeyi “aciliyete göre sınıflandırmak”. Yani aynı anda yapılması gereken iş ya da görevleri sonuçlarına göre sınıflandırarak en önemlisine öncelik vermek ve diğerlerini sonraya bırakmaktır. Bunun en yaygın kullanımı savaşlar ya da doğal afetler sırasında sağlıkçıların aldıkları kararlarda görülebilir; hangi hastaların umutsuz vaka, hangilerinin tedaviyle hayatta kalabileceğine acil olarak karar verilmesini gerektiren durumlar gibi.

Sapadin ve Maguire, *It is About Time* (1996) adlı kitaplarında her erteleyicinin kendinde görebileceği erteleme tiplerini sıralamışlar ve *Tablo 1.1*'deki gibi karakter özelliklerini, düşünce, konuşma ve hareket tiplerini ve psikolojik ihtiyaçlarını belirtmişlerdir. “Mükemmeliyetçi”, “hayalci”, “endişeci”, “savunucu”, “krizci”, “aşırıci” olmak üzere altı tip ertelemeye yer vermişler ve bu tipleri şöyle açıklamışlardır: “Mükemmeliyetçi” olanların sorunu, yapılacak işin/görevin mükemmel olması gerektiği aksi halde o işin/görevin yapılmamasına yönelik düşünceyle ertelemektir. “Hayalci” olanların düşünce tarzına göre ise her güzel işi sıkıcı hale getiren detaylar bulunmaktadır ve bu detayları yapmaktan kaçınara işi ertelerler. Bir diğer tip olan “endişeci”lerin sorunu, başta değişim olmak üzere her şeyden korkmalarıdır ve genellikle güvenli buldukları konfor alanlarını kaybetme korkusuyla ertelerler. “Savucu”ların akıllarında hep neden sorusu vardır: “neden yapmak zorundayım?” Bu durum, başta kurallara uyma olmak üzere birçok kalıbı kabul etmemelerine ve ertelemelerine yol açar. “Krizci” erteleyiciler: “yapacağım ama daha zaman var” düşüncesi ile ertelerler. Bir işi/görevi yapmak için zamansal olarak sıkışarak yapmak zorunda kalmalarına ihtiyaç duyarlar. Yapılacak iş/görev için ancak bütün dikkat ve enerjilerini vererek yetiştirecek kadar az zamanları kaldığında harekete geçerler. Son olarak “aşırıci” tip erteleyiciler de: “yapacağım ama çok iş var” düşüncesiyle erteleyenlerdir. Zamanlarını bir işi yapmaktan çok onu planlamaya harcarlar ve en önemli sorunları da nereden başlayacaklarıdır. Sürekli “evet” derler ve her işe aynı anda yetişmeye çalışırlar.

Tablo 1.1. Erteleme tipleri ve özellikleri (Sapadin ve Maguire, 1996'dan çevrilmiştir)

ERTELEME TİPİ	KARAKTER ÖZELLİĞİ	DÜŞÜNCE TİPİ	KONUŞMA TİPİ	HAREKET TİPİ	PİSKOLOJİK İHTİYACI
Mükemmeliyetçi	Eleştirel	Ya hep ya hiç	Yapmalıyım, zorundayım	Kusursuz	Kontrol
Hayalci	Hayalperest	Belirsiz	Umarım	Edilgen	Özel olmak
Endişeli	Korkak	Kararsız	Ya ... olursa	Sakınan	Güvenlik
Savunucu	Dirençli	Muhalif	Neden yapmalıyım?	İsyankâr	Uygunsuzluk
Krizci	Aşırı duygusal	Tedirgin	İnanılmaz	Duygulu	Dikkat
Aşırı	Meşgul	Zorunlu	Evet, tamam (hayır diyemez)	Hepsini yap	Kendine güven

Her bir erteleme tipi, kendi içinde belirli kalıplar halinde zorluklar barındırır. İnsanlar bu kalıplardan bir tanesine tam olarak uymayabilir. Genellikle birkaç tipin özel bir karışımını her bir insan kendinde bulabilir. Özellikle bu tez çalışması sırasında da hemen her özellik zaman zaman araştırmacı tarafından da deneyimlenmiştir.

Araştırma sorularındaki “Erteleme benim için nedir?” sorusuna bu başlık altında kimi yanıtlar alınmıştır. Tez yazımını ertelemesiyle akademik erteleme türüne giren araştırmacı, tezin kusursuz olması gerektiği düşüncesiyle “mükemmeliyetçi”, okunması, araştırılması gereken kaynakların çokluğundan hangi birisine öncelik vereceğini şaşırarak hepsini birden yapma isteği karşısında hareketsizleşmesiyle “aşırı”, kaynaklardaki alıntıların birbirine örülmesindeki yaşanan zorluktan kaçınarak bir gün yapacağına inanmasıyla “hayalci”, zamanın giderek azalması telaşına kapıldığı zamanlarda harekete geçmesiyle “krizci”, tezin biçimsel yapısında daha özgün olma isteği ama yazım kuralları gereği bu isteğini yapamayacağı düşüncesiyle “savunucu”, başarısız olma kaygısıyla “endişeci” erteleyici tiplerini süreç içerisinde zaman zaman deneyimlemiştir. Aynı zamanda karar vermedeki önceliğini, kısa süreli işleri/görevleri tamamlaya verdiği uzun sürecek olan tez çalışmasını kısa süreli işlerin ardına bırakarak da “triyaj” özelliğini göstermiştir.

1.7.1. Tez yazımını erteleme

Tez yazımını erteleme, akademik ertelemenin alt başlığı gibi düşünülse de süreç olarak birbirinden ayrı tutulabilir. Çünkü tez yazmak oldukça uzun soluklu ve meşakkatli bir süreçtir. Her ne kadar yapılan çalışma programına uyulmaya çalışılsa da günlük hayatta karşılaşılan ya da aniden çıkan olay ya da işlerden dolayı her gün bu programa sadık kalabilmek zor olabilir. Tez yazmak, hayatın akışında kendi dalgalanmalarını oluşturmaya başlar. Dolayısıyla tez yazımı, diğer ödev ve sınavlara göre daha “kişisel bir süreçtir” (Murray, 2015, s.4). Fikir üretmek, yazma stratejileri oluşturmak, tezin çerçevesini ve sınırlılıklarını belirlemek gibi yapılandırma ve programlama becerileri geliştirmeyi gerektirmektedir. Süreç içerisinde gerekirse tekrar tekrar yapılandırmalara gitmek ve her seferinde yapılan program ve çerçeveye sadık kalmak gerekmektedir. Aksi takdirde bu çalışmada yaşanıldığı gibi, tezin sınırları aşılabılır, bağlantılar kopabilir, amacının dışında kalabilir ve süreç de uzayabilir. Bilimsel bir makale ya da tez yazmak pek çok akademisyen için bile beklenenden daha fazla zaman alabilmektedir. Çünkü bir araştırma, konusunun belirlenmesinin ardından planlı ve sistematik bir bütünlük içerisinde olması gereken, birbirine doğrudan bağlı çok sayıda aşamadan oluşmaktadır. Lisansüstü öğrencilerinin en kaygılı ve sancılı süreçleri tez yazma aşamasıdır. Murray (2015, s. xiv) bu kaygının yaşanmasına sebep olan belli başlı bazı alanları şöyle sıralamaktadır:

- Tez konusu belirlemek,
- İlgili kaynakları okumak ve bunların mantığını analiz etmek,
- Etkili bir dil kullanmak,
- Metin içerisinde literatürden alıntı yapmak ve aktarmak,
- Giriş paragrafı yazmak,
- Her bir paragraf için giriş, gelişme ve sonuç cümlesi yazmak,
- Farklı yazarların görüşlerini karşılaştırarak bunlardan analiz ve sentezler yapmak,
- İntihal yapmaktan uzak durmak,
- Araştırmanın problem durumunu ortaya koymak, önemini ve yöntemini yazmak,
- Kavramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar bölümünü oluşturmak,
- Tartışma, sonuç ve önerileri yazmak,
- Tez yazma sürecini tamamlayarak savunmaya hazırlanmak.

Bu aşamalar, tez yazmanın duygusal boyutu ve güçlüklerini de beraberinde getirmektedir. Duygusal güçlüklerin artması motivasyonu düşürerek cesaretin

kırılmasına ve tez yazımının ertelenmesine sebep olabilmektedir. Araştırma sorularındaki “Neden erteliyorum?” sorusunun yanıt bulduğu, tez yazımının ertelenmesine ve kaygı düzeyinin artmasına sebep olabilecek bazı his ve düşünceler, Murray (2015)’ın “Tez Nasıl Yazılır” adlı kitabından derlenerek aşağıdaki gibi maddelendirilmiştir:

- Okuyanların beklentilerini karşılama işini gereğinden fazla önemsemek,
- Sonuca odaklanarak bitirememeye ihtimalini düşünmek,
- Mükemmeli istemek,
- Hata yapma kaygısı ve başarısızlığa uğrama endişesi taşımak,
- Sürekli farklı fikirler bularak içeriği netleştirememek,
- Sınırlandıramayarak her şeyi dahil etmeye çalışmak, kapsamın dışına çıkmamanın yarattığı anlam bulanıklığı ve çıkmaza girme hissi,
- Fazla tanıdık gelen çalışmadan uzaklaşma, hatta bırakma isteği,
- Telaş ve baskılanma hisleri,
- Çalışmayla ilgili genel bakış açısında güven eksikliği ve tedirginlik,
- Biçimle ilgili endişeye kapılarak ilerleyememek,
- Düzeltmeleri sonraya bırakamayıp yazım sürecinde doğru ifadeleri bulmaya çalışırken fazla düşünerek vakit kaybetmek.

1.8. Ertelemeye Bağlı Kaygıların Giderilmesine Yönelik Yaklaşımlar:

Tez yazmak gibi uzun soluklu iş/görevleri ertelemenin sebebi onlarla nasıl başa çıkılabileceği konusunda endişe etmek ve işin/görevin tamamlanamayacağı gibi olumsuz yargılara kapılmaktır. İş/görev gözde büyütülerek işe başlamak her gün bir sonraki güne ötelenmektedir. Bu ötelemelerle zaman iyice daralır, panik ve korku dolu günler yakaya yapışır. Pek çok kaynakta bunu önlemenin yolu büyük işleri/görevleri küçük parçalara bölerek tamamlamak olduğu söylenmektedir. Her küçük parça tamamlandıkça kişinin kendine güveni artar ve yapılacak büyük iş/görev git gide tamamlanmaya başlar.

Perry (2014, s.45-46) de *Erteleme Sanatı* adlı kitabında bu parçalı görev mantığını benimseyenlere yer vermektedir: Örneğin; Tao Te Ching: “Büyük görevleri bir dizi küçük eylemle başarmak” gerektiğini söylemekte, Japon felsefecisi Kaizen de “One Small Step Can Change Your Life: The Kaizen Way” sloganıyla küçük bir adımın hayatınızı değiştirebileceğini öğütlemektedir. Yani büyük ve göz korkutucu görevleri, daha küçük ve daha az göz korkutucu görevlere ayırmak, sistematik erteleme yapısını çöktürmek için hayati önem taşımaktadır.

Force (2007)'e göre erteleme eğilimine karşı en iyi yaklaşım, kötü hissetmeden daha yüksek bir seviyede performans sergilemenize izin verecek zihinsel bir "güvenlik ağı" yaratmaya doğru çalışmaktır. Bunu yapmanın basit olduğunu ve kendimize şunu söylememizi önerir: "Ne olursa olsun hayatta kalacağım, devam etmenin bir yolunu bulacağım. En kötü senaryo ortaya çıkarsa acıyı azaltmanın ve ilerlemenin bir yolunu bulmaya çalışacağım." İlerlemeye çalışırken de birkaç aksiliğin yaşanmasına izin vererek, değer duyumuzu korumamız ve egomuz için güvenli bir yer sağlamamız gerektiğini belirtir. Böylece kendimizi herhangi bir suçluluk duygusu veya yaklaşmakta olan azaptan kurtarabileceğimizi söyler. Aslında bunun, üzerinde dengede durmaya çalışılan yüksek tellerden düşülürse bizi yakalayacak zihinsel bir güvenlik ağı oluşturmak gibi olduğunu açıklar. Araştırma sorularındaki "erteleme davranışıyla mücadele edip onu nasıl engelleyebilirim" sorusuna cevaben Force (2007)'un da önerdiği gibi, korkularla baş etmek için "alternatif araçlar" geliştirilmeye çalışılarak ertelemeyi olumlamaya yönelik yeni bir alan ve ifade yaratılmıştır.

Sapadin ve Maguire (1996)'a göre, öncelikle her insanın kendine özel erteleme süreçlerinin farkında olması gerekir. Sonra bunu değiştirmek için kendine karşı olabildiğince açık olmalı ve asıl hedefi konusunda dürüst davranmalıdır. Ancak o zaman daha iyi bir "yaşam zamanı" oluşturulabileceğini belirtirler. Çünkü yaşam ve zaman birlikte yaşar ve ölürler. Öncelikle gerçekte "zaman" ile ne yapılmak istenildiğine odaklanmak gerekir. Yaşamın hangi deneyimler ve etkilerle doldurulmak istenildiğine karar verilmelidir. Sonra bu istekler yaşamsal sorunları oluşturur. Böylece asıl başarmak istenilen şey önemli hale gelir. Ve bunların hepsi zamanın kendisi olur. Bu tez çalışmasında da başarmak istenilen şey, tez yazımındaki ertelemenin önüne geçebilmektir.

Tez yazmak, araştırma yapmanın yanı sıra yazma becerisi geliştirmektir. Bu da ancak yazarak gelişir. Yazma becerisini geliştirmek, anlatılmak isteneni doğru ve akıcı bir şekilde ifade edebilmek, süreçte yaşanan zorluklardandır. Bu zorluk, kişide kaygıya dönüşerek yazmayı erteletebilir. Ancak, yazı ile kendimizi dönüştürebileceğimiz fikrini savunan Palumbo (2000), kendimizi yazarlık anlamında "serbest bırakarak" psikolojik engellerimizi dönüştürebileceğimizi belirterek hata yapmaktan çekinmemeyi şöyle vurgulamaktadır: "Yazmak, yazmayı yaratır. Sıkışıklık anında bile yazın. Kötü olsa da klişelerle dolu olsa bile yazın. Yazmak, sadece yazı ortaya çıkarmak değildir. Yazı ayrıca yazabileceğin gerçeği yaratır ve güçlendirir. Bu şekilde yazdıkça sayfalar birikir."

Erteleme ile ilgili çalışmalar genelde bu durumu olumlu olarak değerlendirmese de erteleme davranışını olumlayan bakış açılarına da rastlanmaktadır.

Örneğin, Ferrari (1994), ertelemenin bazı erteleyiciler tarafından kasıtlı olarak stresin üstesinden gelme ya da kısıtlı zamanın verdiği yüksek odaklanmadan yararlanmak için kullanabildiğine dikkat çekmektedir. Choi ve Moran (2009) da, öğrencilerin kısıtlı süre baskısı altında daha başarılı olduklarını belirterek bu görüşü desteklemektedir. Her zaman işe yaramasa da zaman baskısı bazı zamanlar beynin daha hızlı düşünmesini ve sorunun hızlı bir şekilde çözülmesini hatta daha yaratıcı olmasını da destekleyebilmektedir. Bununla ilgili yapılan araştırmalar, hafif kaygının bazı zihinsel iş/görevlerde başarıyı arttırdığını bazılarında ise azalttığını göstermiştir. Kelime işlerinde kaygılı ruh haliyle başarılı olunabilirken, yüz tanıma işlerinde mutlu bir ruh halinde olmak kolaylık sağlayabilmektedir (Carter, 2013, s.167).

Bu görüşleri destekleyen Prof. Dr. Sinan Canan ve deneysel tıp uzmanı Doç. Dr. Oyun Erbaş katıldıkları TV programında, yapılması gereken işin/görevin ertelenmesi sırasında o işin/görevin bilinçdışı denilen zihnin arka tarafında olgunlaşma sürecine girdiğini ve dert edinilen bu görev ya da iş hakkında (uyku da dahil olmak üzere) burada verilerin toplandığını ifade etmişlerdir. Zamanın sıkışmasıyla oluşan stres faktörünün de etkisiyle beyindeki proteinin hızlı sentezlediğini ve beynin tüm devrelerinin aktive olarak daha önce de zihnin arka tarafında toplanan verilerle yaratıcı çözümler üretebildiğini belirtmişlerdir (http-7). Bu durum, bu çalışmanın araştırmacısı için de zaman zaman işe yaramıştır. Bununla ilgili detaylara bulgular bölümünde yer verilmiştir.

1.9. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde erteleme hakkında yapılan araştırmaların yanı sıra a/r/tografi yöntemiyle yapılan çalışmalara da yer verilecektir. Bunun sebebi bu tez çalışmasında erteleme durumunun sanatsal yaratımla ilişkilendirilmesi ve tasarımıyla ifade edilmeye çalışılmasıdır; bu durum kişisel hikayelerin, durumların, olgu ve olayların, sorgulamaların ya da etkilenimlerin sanat araştırmalarına dönüştürüldüğü a/r/tografik çalışmalarının da incelenmesi gereksinimi yaratmış olmasıdır.

1.9.1. Erteleme ile ilgili araştırmalar

Özellikle son yıllarda erteleme ile ilgili yapılan çalışmaların arttığı gözlemlenmiş ve çoğunun akademik erteleme bağlamında üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalar olduğu görölmüştür. Uluslararası ve ulusal düzeyde son yıllarda yapılan ilgili araştırmaların bir kısmı şöyledir:

Ackerman ve Gross (2005) tarafından yapılan araştırmada öğretmen tarafından seçilen etkinlik özelliklerinin erteleme davranışı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 198 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri analizlerine göre, öğrencilerin seviyesine uygun, dikkatlerini çeken, farklı yeteneklerini kullanmak zorunda oldukları ve ödülle pekiştirilen ödevlerin daha az ertelendiği izlenmiştir. Bu da öğrencilerin keyif aldığı ve aktif performans sergileyebildikleri etkinliklerde daha az ertelediklerini göstermiştir. Gözlemler, ödöl sistemi ile işe/göreve başlamanın erteleme seviyesini azaltığını göstermiştir. Sonuç olarak; öğrencilerin ilgilenebileceği, kendi yeteneklerini kullanarak geliştirme imkânı bulabilecekleri akademik bir ortam, öğrencilerin akademik erteleme seviyelerinin azaltacağını belirtilmiştir.

Farran (2004), akademik erteleme davranışının öngörülerini incelediği doktora tezinde, “akademik benlik” kavramının akademik ertelemeyi etkileyebildiği, bu davranış ile depresyon ve kaygı arasında uzlaştırıcı bir rolü olduğu görölmüştür. Depresyon, kaygı gibi psikolojik durumların ve akademik görevlerde yeterli olma duygusuna ve öğrencilik rolüne yüklenen olumsuz inançlar arasında anlamlı ilişkiler olduğu analiz edilmiştir.

Sirois (2004), irrasyonel düşünceler, erteleme davranışı ve “kendini baltalama” türleri arasındaki ilişkileri saptamak için üniversite öğrencileri ile üç aşamalı bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında tüm katılımcılara veri toplama ölçeklerinin tümü uygulanmış, diğer aşamalarda da öğrencilerin yarısına kaygı verici senaryolar okutulurak kısa bir süre kendilerini bu senaryoların içinde düşünmeleri istenmiştir. Bu deneysel çalışma sonucunda erteleme düzeyi yüksek olan bireyler, kaygıyı provoke edici durumlarla karşılaştıklarında kaygılı düşüncelerden uzak durmaya çalıştıkları ve gerçeküstü açıklamalar aracılığıyla olumlu ruh hallerini yeniden yapılandırdıkları rapor edilmiştir. Böylece rahatsız edici durumlardan kaçınmak için duygu durumunun yeniden düzenlenmesinin erteleyici kişiler tarafından kullanılan bir erteleme yöntemi olabileceği belirtilmiştir.

Fritzsche, Young ve Hickson (2003), yazı ile ilgili ödevlerin akademik erteleme davranışı göstermedeki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu kapsamda, yazı yazmayla ilgili

ödevleri fazla olan birçok üniversite öğrencisinin katılımı ile yapılan çalışmada bu iki durum arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Watson (2001), bilinçlilik, nörotizm, yaşantılara açıklık, dışadönüklük ve katılabilirlik unsurlarının erteleme davranışına etkilerini incelenmiştir. Bu unsurların bazı erteleme göstergeleri ile ilişkisinin saptanmaya çalışıldığı araştırma, düşük bilinç ve kaygı ile erteleme davranışı ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Kişiliğin yaşantılara açıklık boyutu ile toplam erteleme davranışı puanıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, erteleme davranışının karmaşık bir psikolojik yapıda olduğu, bilinçlilik ve kaygı düzeylerinin bireyin erteleme davranışının önemli düzeyde etkilediği saptanmıştır.

Hess, Sherman ve Goodman (2000) yaptıkları çalışmada, gündüz çalışmak yerine tercihen gece geç saatlerde çalışma ile erteleme davranışı arasındaki ilişki saptanmaya çalışmışlardır. İşin/görevin gündüz ertelenerek geceye bırakılmasıyla kaygı faktörünün önemli oranda ilişkili olduğu görülmüş ve bunun erteleyici bireyler tarafından yöntemleştirildiği varsayılmıştır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencileri ile yapılan görüşmeler ve toplanan veriler ile geceleri çalışma isteği ile erteleme davranışının ilişkili olduğu saptanmış, kaygı unsurunun bu durumun sebebi olduğu doğrulanmış ve sadece kaygı sebebi ile geceleri çalışma tercihi, erteleme davranışının önemli bir kısmını açıklayabildiği görülmüştür.

Sigall, Kruglanski ve Fyock (2000), üniversite öğrencilerinin katılımıyla yaptıkları çalışmada erteleme davranışı ile hayal kurma arasında bir bağlantı olup olmadığını saptamaya çalışmışlardır. Ortaya çıkan verilere göre, hayal kurma davranışı ile erteleme arasında doğrudan anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak yapılan işin çekici olmayışı ile bağlantılı olarak hayal kurma potansiyeli olan öğrencilerin bu yolla erteleme davranışı gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

Onwuegbuzie (2000), erteleme davranışı ile mükemmeliyetçi olma bağlantısını incelemiştir. Lisansüstü öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada erteleme davranışının, başarısızlık korkusu ve sosyal beğeniler ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak erteleme davranışı gösteren kişilerin diğer insanların düşüncelerine aşırı önem verdiği görülmüştür.

Özçetin ve Hiçdurmaz (2016) yaptıkları çalışmada, kişilerin üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirecek beceride olmalarına rağmen bu durumla ilgili kaygı yaşamaları ve kendini sabote etmeleri ve bunun ruh sağlığına etkisini incelemişlerdir.

Mükemmeliyetçilik de kendini sabote etmeye yol açmaktadır. Mükemmeliyetçi bireylerin kendisinden ve çevresindekilerden beklentileri yüksek olduğundan daha olumsuz duygulanımlara sahip olabildikleri belirtilmiştir. Kendilerine bu şekilde zarar veren bireylerin olumlu durumlarını sebeplerini kendilerinde, olumsuz durumların sebeplerini ise dışlarında olduğu yanılgısı ile benliklerini korumaya çalıştıkları, bu durumun bireylerin kendilerini iyi hissetmelerine yardımcı olduğu belirtilmiştir. Kendini sabotajın performansı engellediği ve performans kaybının da uyum sağlama ve psikolojik iyi olma hallerini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Bu durumları önlemek için de benliğin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Güçlü bir benlik için kendi kendine yeterlilik ve bunun kabul edilmesi, kendine saygı gibi kişilik özelliklerini geliştirmenin önemine dikkat çekilmiştir.

Ulukaya ve Bilge (2014) tarafından yapılan çalışmada, benlik ve anne baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin akademik ertelemedeki etkisini ele alınmıştır. Araştırma grubuna devlet ve vakıf üniversitelerinin çeşitli bölümlerinden öğrenciler katılmıştır. Araştırma sonucunda aile denetimi, bölüm ve yaş unsurları üniversite öğrencilerinin erteleme davranışlarını etkilediği saptanmıştır. Öğrencilerin algıladıkları anne tutumunun erteleme davranışında anlamlı fark yarattığı; babanın ise sadece kadın öğrencilerin erteleme davranışında farkın yarattığı sonucuna varılmıştır. Buna göre aile denetimi arttıkça erteleme davranışı azaldığı görülmüştür. Çalışmada aynı zamanda Amerika'da yapılan benzer bir çalışma karşılaştırılmış ve aile denetimi arttıkça akademik erteleme davranışının da arttığı belirtilmiştir.

Bir diğer çalışmada Deniz, Traş ve Aydoğan (2009), erteleme davranışı ile duygusal zekâ arasında anlamlı ilişki olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya 435 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin duygusal zekâ yeteneklerinden bireysel yetenekler, kişiler ile ilişkiler, uyum sağlama, kriz yönetimi ve duygu durumu boyutlarının erteleme ile arasında ilişki saptanmıştır. Duygusal zekâ becerileri bireylerin iç denetimini arttığı, dolayısıyla erteleme davranışının azaldığı sonucuna varılmıştır.

Yine öğretmen adaylarıyla yapılan bir diğer doktora tezinde Balkıs (2006), erteleme davranışının düşünme ve karar verme tarzlarıyla ilişkisini incelemiştir. Bununla birlikte öğrencilerin psiko-sosyal özelliklerine göre erteleme düzeylerindeki farklılıklar da ele alınarak araştırmanın içeriği derinleştirilmiştir. Anlık karar alma türü üzerine yeterince düşünmeden olumlu olumsuz yönler ve ihtimaller gözden geçirilmeden alınan kararlardır. Bu kapsamda gerçekçi düşünme, kararsızlık süreçlerinin erteleme davranışı üzerinde

önemli etkileri olduğu görülmüştür. Cinsiyet, düzeyi, bölüm ve memnuniyet, zaman dilimi, başarı ile genel erteleme davranışı ilişkili olduğu saptanmıştır.

1.9.2. A/r/tografi ile ilgili araştırmalar

Shaya Golparian (2012)'ın Deneyimlerine İlişkin A/r/tografik Performansını İçeren Yersiz/Yurtsuzluk başlıklı tezi üzerine sanatçı tezin otobiyografik, a/r/tografik, post-kolonisel, yaşayan şiirsel sorgulama içeren ve evsiz olmayı deneyimleyerek oluşturduğu yazınsal ve görsel performansları çerçevesinde yersiz/yurtsuz kalma temasını sorguladığı yaşayan bir araştırmaya dayandığını, çalışmadaki “arada olmanın acısı” temalı sanatsal yansıtma boşluk ya da yoklukla ilintili göçmenlerin kişisel deneyimlerini paylaştığını belirtir (Golparian, 2012). Araştırmacı sanatsal yaratma sürecinde kendini araştırma konusu olarak ele alır. Sürece eleştirel analiz çerçevesinde yaklaşarak ürün olarak ortaya koyulan yazın ve görselleri yorumlanmıştır. Tezin pedagojik süreci/ ürünü ev, dil, ötekileştirme, görünmezlik, yabancılaşma, acı ve etik kavramları ve bu kavramların; kelimeler, nesneler ve görseller çerçevesinde bir araya getirmeye dayalı araştırmacının yaşadığı mücadelelerini paylaşır. Yaşayan a/r/tografik araştırma ile acıyı paylaşmak, anlamak ve acıyı anlamaya ilişkin birliktelik için araştırmacı kendine birtakım olanaklar yaratır, kendi deneyimlerini, anılarını açar ve öteki olarak tanımladığı izleyiciler ile yeniden hatırlayarak pedagojik bağlamda paylaşır. Arada kalmışlığa ilişkin görsel yazınsal deneyiminde duyuşal pedagoji çerçevesinde birtakım uygulamalar gerçekleştirir. Bu kişisel sorgulamada ortaya konulan, süreç/ürün odaklı sonuçlar a/r/tografik literatüre yeni bir katkı sağlar. Çünkü a/r/tografik sorgulama ile çizmiş olduğu “postkolonisel çerçeve”, arada kalmışlığı kişisel bağlamdaki görsel/yazınsal anlatılar ile ortaya koymayı sağlar. A/r/tografik bağlamda yaşayan sorgulama, eleştirel bir anlatı dili oluşturmanın ne kadar önemli olduğunu görmesini sağlar (Golparian, 2012). Shaya Golparian'ın a/r/tografik bir yöntemle yapılan araştırmalarda araştırmacının kendini araştırma nesnesi olarak ele alabileceğini gösteren çalışması, bu çalışmada da yapılmak isteneni destekleyen bir kaynak oluşturması açısından önemlidir.

Daniel T. Barney (2009)'ın Sanatsal Uygulamaya Dayalı Bir Elbise Çalışması Sanatçı, Araştırmacı Öğretmen Kimliklerini Anlamanın Yolu başlıklı tezinde sanatçı araştırmasıyla ilintili olmak, bilmek ve yapmak ile ilgili kavramları bir sanatçı, bir araştırmacı ve bir öğretmen olarak yapılandırır. A/r/tografi araştırmacısı olarak sanatçının uygulamaları teori yapılandırırken sanatsal deneyimleri işe koşmak üzerine kuruludur

(Barney, 2009). Sanatçıya göre çağdaş sanatsal deneyime dayalı bakış açısı ile a/r/tografi araştırmacılarının kullandıkları bu sanat temelli özel yöntem ile birçok sistematik ve geleneksel yaklaşımlara direndikleri söylenebilir. Örneğin a/r/tografi araştırmalarında veri elde etme ve analiz süreçleri kendiliğinden oluşabilir. Sanatçı A/r/tografi tezinde veri toplama ve analizi yeniden kavramsallaştırmıştır. Çalışmada elbise tasarımı ve dokular, metaforlardan yola çıkarak oluşturulmuş kavramsal temalardır ve araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle tasarımları ve tasarıma ilişkin yazınları, kavramları ve anlamları karşılıklı sayfada (facing page) kullanmıştır. Fakat üniversite bunu kabul etmemiş ve farklı bir formatla tekrar sunulmuştur. Sanatçının bu tezde yaşadığı tez yazım kuralı problemi dikkat çekmektedir. Tezde bilgiler geleneksel tez yazım kuralları çerçevesinde kronolojik olarak verilmemiştir. Bunun yerine Barney tarafından a/r/tografik olarak oluşturulmuş ilişki içindeki sıralama ile bilgi verilmiştir. Bu sıralama geleneksel tez yazım kurallarına uymadığı için Barney üniversite için ayrı bir tez daha hazırlamak zorunda kalmıştır. Bu kuramsal zorlamalar araştırmanın yaratıcı üretim sürecine ilişkin sınırlamalara neden olmuştur.

Rita Irwin'in başında yer aldığı The City of Richgate Projesi'nde "Belirli bir şehirdeki göçmenlerin deneyimleri incelendiğinde hangi sanat ürünleri oluşturulabilir?" sorusundan yola çıkılır. Bu araştırmanın amacı a/r/tografi araştırma yöntemini, bir grup sanatçı, eğitimci ve göçmen aile ile çalışarak açıklamaktır. The City of Richgate Projesi topluluk üyeleri, toplum örgütleri, eğitim kurumları ve sanatçı-eğitimcilerden oluşan bir araştırma ekibi arasında karmaşık bir iş birliğini içermektedir. Çalışma, postmodern gerçekliğin sürekli değişen karakterini yansıtan kültürel, etnik, coğrafi, kurumsal, kamusal, özel ve disiplin sınırlarını aşmaktadır (Irwin ve diğ., 2006). Proje, göç, yer ve toplum ile ilgili konuları sanatsal yönelimli bir araştırma ile ele almaktadır (Irwin ve diğ., 2006). Richgate (Zenginliğin Kapısı) olarak Çinli ve Japon göçmenler tarafından Kanada'nın bir şehri olan Richmond Şehri için verilen bir isimdir. Richmond Şehri Uzak Doğulu göçmenler için zengin olmak ve daha iyi bir yaşam sürmek için cazip bir şehirdir. Proje kapsamında birlikte çalışmak için seçilen göçmen aileleri-göçü, kimliği ve dönüşümü temsil etmek için kapı metaforu kullanılmıştır. Her kapı bir ailenin göç veya derin değişim deneyimlerini canlandırır (Irwin ve diğ., 2006). Bu aynı zamanda ikili kültürleri, geçmiş ve şimdiki kimliklerin boyutlarını ve bu kimliklerin yer ve toplum üzerindeki etkilerini anlatır. Süreç içerisinde bu çalışma toplumla birlikte çalışma projesine dönüşür.

2014 yılında Anadolu Üniversitesi'nde yapılan Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu (USES)'na davet edilen British Columbia Üniversitesi'nden Prof. Dr. Rita Irwin'in a/r/tografiyi anlatması ve sonraki yıllarda tekrar gelerek yaptığı uygulamalarla birlikte Türkiye'de a/r/tografiye karşı merak uyanmış, tanınmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Ancak yapılan çalışmaların birkaçı dışında araştırma yöntemi olarak a/r/tografinin kullanılmasından ziyade daha çok onu anlamaya ve açıklamaya yöneliktir. Türkiye'de yapılan sayılı çalışmalar şöyle özetlenmiştir:

Güler (2015), “bilginin, kişinin sezgisel olarak işitme duyusunu geliştirme derecesine etkisini” göstermek için yaptığı a/r/tografi çalışmasında, müzisyen George Gershwin'in “Rhapsody in Blue” adlı eserini aşamalı olarak resmetmiştir. Güler, müziğin resimleme sürecindeki deneyimlerini aktardığı bu disiplinlerarası çalışmasında ilk önce müzisyen Gershwin ve söz konusu parçası hakkında bilgi sahibi olmadan onu dinleyerek sadece sezgileriyle resmetmiştir. Müzisyenin hayatı ve eserleri hakkında araştırma yaparak aynı parçayı dinledikten sonraki duygularla tekrar resmetmiştir. Müzisyen ve eser hakkında bilgilendikten sonra yapılan resimler biçimsel farklılıklar göstermiştir. Bu çalışma, bir konu hakkında edinilen bilginin artmasıyla uyanan duyguların süreç içerisinde çeşitlendiği ve bunun görsel ifadeye yansıdığını göstermiştir.

Coşkun (2017)'nin yaptığı “Öznel Tarih Projesi” adlı atölye çalışmasında öğrencilerden öz yaşam öyküleriyle kendi belgesellerini yaratmaları istenmiştir. Çalışmaya katılan 6 Resim Anasanat Atölye öğrencisi, bu bağlamda yakın çevreden uzağa ve şimdiki zamandan geçmişe doğru araştırmalar yapmaya başlamışlardır. Proje kapsamında sırasıyla, “Buluntu Nesne”, “Öznel Tarih Şeridi Tasarımı”, “Öznel Tarih Projesi Araştırmaları”, “Öznel Tarih Projesi ile İlgili Sunumlar” ve “Öznel Tarihin Görselleştirilmesi” etkinlikleri tasarlanarak proje aşamalandırılmıştır. Projeye hazırlık çalışması olarak yaptırılan “buluntu nesne” etkinliğinde öğrencilerden yaşadığı herhangi bir mekânda zamanla saklı kalmış unutulmuş bir nesneyi atölyeye getirmeleri istenmiştir. Sonrasında öğrenciler, bu nesnenin künyesini çıkararak onun hakkında bir hikâye yazmışlardır. Hikâye yazma sürecinin ardından bu hikâyeyi görselleştirmeleri için eskizler oluşturmuşlardır. Öğrenciler bir diğer aşamada, doğdukları günden o güne kadarki dönemi somutlaştıran nesneleri, belgeleri, fotoğrafları, mektupları, kartpostalları, biletleri vb. toplamış, anılarını ise resmederek ya da yazarak anlatmışlardır. Eş zamanlı olarak da ülke ve dünya tarihindeki olaylara ilişkin yazılı ve görsel kayıtları araştırarak bunlardan kendi tercihlerine göre bir seçki yaparak “öznel tarih şeridi tasarımı”

oluşturmuşlardır. Bu süreç içinde oluşturulan çalışmalardan bir karma sergi yapılmıştır. “Tarih Şeridi”nde yer alan ve öğrencileri en çok etkileyen olay, konu ve kavram üzerine yoğunlaşarak çalışmalara “özel tarih projesi” aşamasında devam edilmiştir. Seçtikleri konu, konuyu neden seçtikleri, veri toplama kaynakları, malzeme-teknik bilgileriyle birlikte konuları hakkında sözlü sunumlar yaparak bir diğer aşamaya geçmişlerdir. Proje uygulamaları sonrasında yapılacak olan kişisel ve karma sergiler için hazırlık yapmışlardır. Öğrencilerin kendi yaşam deneyimlerini sanatsal süreçlerine yansıtma aşamalarının ortaya konulması amaçlanan bu araştırma sonucunda aktarılan detaylar özetlenirse, çalışmalarında görsel kültür imgelerini kullandıkları, kültürel değerlerden etkilendikleri, disiplinlerarası ilişkilerden ve çağdaş sanat yaklaşımlarından faydalandıkları “öğrenci merkezli” bu yaklaşımın onlar üzerinde olumlu etkiler bıraktığı görülmüştür.

Çalışmanın sonucuna ek bir analiz yapmak gerekirse de a/r/tografik bir çalışmanın katılımcıları olan öğrenciler, aynı zamanda birer a/r/tografi araştırmacısı rolü de oynamışlardır. Atölye uygulamalarında bu yöntemin uygulanmasının öğrencilerin araştırarak öğrenme, içselleştirerek yorumlama ve tasarımlara dönüştürmelerine yarar sağladığı açık bir şekilde söylenebilir.

Keser ve Narin (2017)’in “Sanat Temelli Bir Soruşturma Yöntemi: A/r/tografi” başlıklı çalışmaları, a/r/tografinin nasıl bir metodoloji olduğunu, ne şekilde biçimlendiğini ve a/r/tografik bir araştırmanın hangi araştırma süreçlerine dayandığını anlamaya yöneliktir. Ayrıca a/r/tografi hakkında da ek bir Türkçe kaynak sunması bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada Kanada Vancouver’daki Richmond şehrinde gerçekleştirilen projenin anlatıldığı beş makale incelenmiştir. Söz konusu makalelerden; bu yeni metodolojinin sanatsal performans ve yazmaya dayalı olarak planlanmasının yanı sıra mevcut bilimsel metodolojileri de kullanmaya çalıştıkları için sanat temelli melez bir araştırma yöntemi olarak biçimlendirildiği anlaşılmıştır. Ayrıca a/r/tografik soruşturmaların nihai amacının bir probleme çözüm ya da sorulara cevap vermek değil araştırma problemine ilişkin görsel yaratma ve sanat üretimi biçimlendirmek olduğu da anlaşılmıştır.

Boydaş (2018)’in “Resim Sanatında Ezoterik Göstergeler ve Bağlamlar Üzerine Bir İnceleme” adlı sanatta yeterlik tezinin eser raporunda a/r/tografik bir inceleme yapmıştır. Raporda, “kendini keşfetme sürecindeki serüveni, bu serüven içerisinde ezoterizmin etkilerini, pratikler içerisinde kullanılan teknik ve yapıların ne denli ezoterik unsurlarla”

bir bağı olduğu sorgulanmıştır. Bu sorgulamada, raporun hazırlık sürecindeki gelişimi ve bu doğrultuda araştırmacı kendi çalışmalarını inceleyerek hareket etmiştir. Araştırmanın a/r/tografi niteliği taşıyan bölümünde, araştırmada yer verilen çalışmalar “ikonografik” ve “göstergebilimsel” yaklaşımlar doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmadaki a/r/tografi, insana ait davranışların sanatsal bağlamda anlaşılmasına çalışılması olarak ele alınmıştır.

Son olarak; Ay (2019), “A/r/tografi’de Araştırmacının Rolü”nü incelemiştir. Literatür taramasıyla yapılan çalışmada araştırmacının araştırma üzerindeki rolü, Boyd White’in *Bedenleşmiş Estetik, Çağırın/Uyandıran Sanat Eleştirisi* makalesi, Jeniffer Wicks’in *Tayga Ormanında İşbirlikçi Sanat Öğretiminin Sanatsal Bir Keşfi* başlıklı a/r/tografi araştırması, Shelly Hannigan’ın *A/r/tografi ve Yer Ontolojisi* başlıklı makalesi ve Rita Irwin ve diğ. *Pedagoji Olarak A/r/tografi* başlıklı a/r/tografik çalışması üzerinden incelenmiştir. Yapılan araştırmada, a/r/tografide araştırmacıların yaşantılarının araştırmayı çeşitli şekillerde etkileyebildiği sonucuna ulaşılmıştır. A/r/tografide araştırmacı katılımcı bir rol üstlenebilirken araştırma nesnesi dahi olabileceği saptanmıştır.

Ek olarak A/r/tografik Arayışlar Sergisi (Haziran, 2018) ve Yaşayan Sorgulama Olarak A/r/tografi: Görsel Günlükler Atölye Çalışması (Aralık, 2018) gibi etkinlikler de yapılmıştır. Bu çalışmalar fikirleri, araştırmada elde edilen verileri ve projelerin içeriğini olduğu gibi ortaya koyarak a/r/tografi araştırmacılarının kendi ilgilerini ve meraklarını karşılayacak şekilde yeniden sorgulamaya devam etmelerine olanak tanımaktadır (Irwin, Barney ve Golparian, 2016, s.221).

2. YÖNTEM

Bu çalışmada sanat temelli bir araştırma yöntemi olan a/r/tografi kullanılmıştır. A/r/tografinin Türkiye’de keşfedilmesi ve uygulanmaya başlanması yeni denebilecek kadar yakın tarihlerde olduğundan yöntemin daha iyi anlaşılabilmesi ve yapılacak olan diğer çalışmalara da kaynaklık edebilmesi için yöntemin ilişkili olduğu diğer araştırma türleriyle olan bağlantılarına değinilerek detaylandırılmıştır.

2.1. Sanat Temelli Araştırma

Norman Denzin ve Yvonna Lincoln (2011, s.3), nitel araştırmaların günümüzde sekizinci uğrağı olarak belirtilen *moment*’da olduğunu ve bunun 1970 ile 1980’li yıllardaki “temsil krizi ve bulanık türlerin gelişimi” dönemine denk düşen bir geriye dönüş olarak anlamlandırıldığı ve bazı araştırmacılar tarafından “sanat-temelli” (art-based) ve “düşünümsel” (reflexive) (Çelik, 2013, s.4) araştırma yaklaşımlarının kullanılmaya başlandığını öne sürmektedir. “Sanat temelli araştırma” (Art-Based Research-ABR), "sanatsal sürecin sistematik bir şekilde kullanılması, deneyimi tecrübe etmenin ve incelemenin birincil yolu olarak" (McNiff, 1998, s.29) tanımlanan, psikolojinin karmaşık boyutlarını, öznel ve sosyo-kültürel insan olgularını temsil eden bir araştırma yaklaşımı olarak ortaya çıkmıştır (Gerber ve Myers-Coffman, 2018, s.587) ve sınırlayıcı söylemsel iletişimle etkisiz olabilecek anlamları ifade etmek için sınırların ötesine geçen bir çabadır (Barone ve Eisner, 2012, s.1).

Sanatın araştırma formlarının bir parçası olarak benimsenmesiyle sanat temelli araştırma yöntemleri gelişmeye ve kendi formlarını da çeşitlendirmeye başlamıştır. Bu çeşitlenme araştırmada seçilen sanat formuna göre araştırmaya ilişkin nitelikler, süreç ve sonuç, anlamlı bir şekilde yapılandırılır; bu nedenle projenin deseni de çeşitlenmektedir (Knowles & Cole, 2008). Araştırmacıların çalışma alanlarını genişleten sanat-temelli yaklaşımların araştırma sürecine entegre edilmesi, yeni anlamlar üretebilmenin yolunu açmaktadır (Sullivan, 2005). Bu sayede olguları sezgisel taramalara yöneltebilen, üretken ve daha derinlemesine bir anlayışın desteklenebileceği yeni bir perspektifi mümkün kılmaktadır (Barone ve Eisner, 2012, s.3).

2.2. Sanat Temelli Eğitim Araştırması

Thomas Barone ve Elliot Eisner (2006, s. 95)'e göre “sanat-temelli eğitim araştırmaları” (Art-Based Education Research-ABER) insana ait davranışların sanatsal bağlamda anlaşılmasına çalışılması ve eğitsel sorunların çözümlenmeye çalışılmasıdır. ABER, bir kesinlik ortaya koymak yerine “bakış açılarını geliştirme” üzerine odaklanır (Barone ve Eisner, 2006, s. 96). Estetik ve sanata dayalı formların eğitim araştırmalarına yansımaları, öyküleme, otobiyografi, sanat ve hareket, okuma tiyatrosu, multimedya hiper metinleri, görsel sanatlar, fotoğraf, müzik, şiir, yaratıcı yorumlama, yaratıcı yazarlık, çizim, film, dans, görsel okuma, görsel formasyon, kolaj ve karikatür tabanlı yaklaşımlar, dijital sanat ve uygulamaya dayalı yaklaşımlar, yansıtıcı çizim gibi çeşitli yaklaşımlarla 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır (Erişti, 2015, s.384).

Bu araştırmada da görsel araştırma yöntemlerinin araştırma sürecine dahil edilmesi, “bilimsel verilerin, yaşayan illüstrasyonlar gibi sanatsal verilerle etkileşimli olarak incelenebilmesine” (Barone ve Eisner, 2006; Denzin ve Lincoln, 2011; Cole ve Knowles, 2001, s.12) olanak sağlamıştır. Bu anlamda, tez yazım sürecindeki erteleme davranışı hakkında literatürden edinilen bilimsel veriler, araştırmacı günlükleriyle duyuşsal ve zihinsel sürecin imgelerini belirginleştirerek görsel tasarımlarla ilişkilendirilmiştir.

Sanat-temelli araştırmaların (ABR), kimlikler aracılığıyla sanat-temelli eğitim araştırmalarıyla (ABER) ortak bir bileşende toplandığı düşünüldüğünde ortaya çıkan yöntem, a/r/tografidir. A/r/tografi, sanat eğitimcilerine kendi deneyimlerini ve uygulamalarını paylaşabilecekleri bir alan yaratmış, araştırmalarını ilgili kitlelerle paylaşabilme şansını vermiştir. Dolayısıyla akademik bağlamda yaşayan sorgulama ile ilgilenen sanatçı ve eğitimcilere ufku genişleten araştırma olanakları sağlamıştır (Irwin, 2015, s.202).

2.2.1. A/r/tografi

A/r/tografinin kendi detaylarına değinmeden önce eylem araştırmaları ile güçlü bağlantıları olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Eylem araştırmaları eğitimde yaygınlaşarak nitel ve nicel gelenek bağlamında farklı formlarda süregelmiştir. A/r/tografi ise eylem araştırmasını yaşayan bir uygulamaya, “faydacı bir yaklaşıma” (Deleuze ve Guattari, 1987'den aktaran Irwin, 2016) dönüştüren özel bir bakış açısını sunmaktadır.

Antropolojik bir yaklaşım olan etnografinin de "kültür ve gündelik hayatın anlamına" dayalı olması nedeniyle a/r/tografiyle ilişkili olduğu, hatta "araştırmanın konusuyla ilişkili olarak araştırmacının, "bulunduğu çevrede, içinde bulunduğu olay ya da olguda kendini araştırması" şeklinde yapılan oto-etnografik (Çelik, 2013, s.2) yöntemle de çok yakın bağlamları bulunmaktadır. Dolayısıyla oto-etnografide de a/r/tografideki gibi araştırmanın hem öznesi hem de nesnesi (Golparian, 2012) araştırmacının kendisi olabilmektedir. Ancak uygulama temelli bir araştırma olarak a/r/tografi, pedagojik sonuçları (implication) olan önemli otobiyografik keşiflere izin verirken bunları "sanatlı bir biçimde dokumakla" (Hasebe-Ludt Chambers, Oberg ve Leggo 2008) yarattığı kendine has formlarla oto-etnografiden ayrılmaktadır.

"A/r/tography" kelimesi, İngilizce "artist", "researcher" ve "teacher" kelimelerinin baş harflerinden oluşturulmuş, sanatçı, araştırmacı ve öğretmen kimliklerinin birbiriyle olan ilişkilerine dayalı bir sanat temelli araştırma yöntemidir (Irwin, 2004). Bu bağlamda a/r/tografi, yaşam-yazmayı, yaşam-yaratma ile birleştiren bir yaşayan sorgulama uygulamasıdır ve meraka açık olan bir estetik farkındalıkla sanatsal sorgulamaya teşvik etmektedir. Kavramsal olarak teori, pratik ve yaratıcı eylemler arasındaki sınırlarda gezinmekte ve bunların her birinin birbirine etki etmesine olanak sağlamaktadır (Irwin and Springgay, 2008, s.xxxi). Bunlar, Aristoteles'in belirttiği *theoria* (knowing), *praxis* (doing) ve *poesis* (making) düşünce çeşitlerine ilişkin olarak temellendirilmiştir (Sullivan, 2000'den aktaran Irwin, 2004, s.27).

Springgay, Irwin ve Wilson (2005, s. 902), a/r/tografinin 'a (artist/sanatçı), r (researcher/araştırmacı) ve t (teacher/öğretmen) arasındaki belli belirsiz alanlarda yerini koruyan bir araştırma süreci olduğunu, dolayısıyla da titiz ve sürekli bir düşünömsellik ve analiz formu yoluyla yaratılan bir akışkan araştırma formu haline geldiğini belirtmektedir. Sanatçılar, araştırmacılar ve öğretmenler/öğrenenler bellek, kimlik, otobiyografi, düşünme, meditasyon, öykü anlatma ve kültürel üretime odaklanarak yaşam pratiklerini hem hatırlatıcı hem de kışkırtıcı biçimlerde göz önüne sermektedirler (Irwin, 2013).

A/r/tografi aynı zamanda algıların incelenmesine olanak veren bir yaklaşım olarak da bilinir. Sanatçılar bir imgenin, bir sesin, bir performansın ve bir kelimenin gücünü anlarlar ve farklı anlamlar yaratmak için ayrı ayrı ya da birlikte ele alarak bağlantılar kurabilirler. Fikirleri, konuları ya da temaları sanatsal bağlamda incelemek kişisel ve bütünsel anlamlar çıkarmayı olanaklı hale getirir. A/r/tografi araştırmacıları bilgi

oluşturmak/yaratmak için fikirler ve verileri sanatsal süreçlerle sürekli olarak ilişkilendirirler. A/r/tografi araştırmacılarının çağdaş sanatçılar ve çağdaş eğitimcilerin çalışmalarına eğilimleri ve bu uygulamaların algılarını nasıl etkileyeceklerine odaklanmaları beklenen bir durumdur. Bu aslında araştırmayı kovalamanın ve araştırma ile ilintili bilgiyi yaratmanın yoludur (Bedir Erişti, 2016).

A/r/tografi yaklaşımı, daha önce de değinildiği gibi; yaşayan sorgulamalarını ele alan araştırmacının araştırmanın hem öznesi hem de nesnesi olmasına olanak sağlamaktadır (Golparian, 2012). Bu bağlamda, bu araştırmanın evren ve örneklemini araştırmacının kendisi oluşturmaktadır.

2.2.1.1. Yaşayan sorgulama

Sanat temelli yaklaşımlar, “daha önce fark edilemeyenler hakkındaki farkındalığı genişleten bir sorgulama türü” (Barone ve Eisner, 2012, s.6) oluşturmayı desteklemektedir. A/r/tografide de bu türden araştırma soruları, “yaşayan sorgulama” olarak nitelendirilmektedir. Yaşayan sorgulama, fikirler ile ilişki kurmanın sürekliliğini ve fikirler ile yakınlığı gerektirmektedir (Irwin, 2016, s. 200). Araştırma odaklı uygulamalar bu bakış açısı ile araştırmaya ilişkin kim, neden ve nasıl sorularının yanıtlarını irdeleyerek ortaya çıkarmaktadır (Carson ve Sumara 1997’den aktaran Irwin, Beer, Springgay, Grauer ve Xiong, 2006, s.85). Bu yolla eğitimcilerin uygulamaları ve sanatçıların uygulamaları araştırma için temel oluşturur. Uygulamadaki sorgulayıcılar araştırmacılarıdır. Sanat ve eğitimi ayrıntılı bir şekilde bir araya getiren ve yaşayan bir uygulama olan a/r/tografi geleneksel bilimsel bir bakış açısı ile değil alternatif bir bakış açısı ile araştırmaların yeniden ve tekrar tekrar sorgulanmasını olanaklı hale getirir (Garioan, 2013’den aktaran Irwin, 2016).

Araştırmanın çıkış noktası olan ertelemeye ilişkin önce kişisel sorgulamalara dayalı sorularla, bu kavramı görselleştirme sürecinde beraber ardı ardına gelen tasarım odaklı (amaç başlığında yer alan) sorular, bu araştırmanın yaşayan sorgulamasını oluşturmuşlardır. Bu sorgulama, süreç içerisinde pek çok kez değişim geçirmiş ancak sürekliliğini yitirmemiştir. Araştırmanın tamamlanmasıyla son şeklini almış olsa da zihinsel olarak sorgulanmaya ve kurgulanmaya devam edecektir.

2.2.1.2. Otobiyografik sorgulama

Kişinin kendi hikayesini geçmişten günümüze anlatması olan otobiyografi, sanat temelli araştırma yaklaşımlarında kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemi tercih eden araştırmacı, araştırmasıyla ilgili olayın geçmişteki bağlantılarını sorgulayarak verilerini elde edebilir. Tarihi kayıtlar, psikolojik durumlar, yaşamsal kurgular ya da öznel deneyimler ele alınabilir. Öznel deneyim odaklı bir araştırmada araştırmacının günlükleri, notları, yansımalar, otobiyografik anlatımlardan oluşan dokümanlar, araştırmada kullanılan verilerdir. Bu verilerle öznel deneyim aktarımı kontrollü, organize edilmiş ya da itinayla mükemmelleştirilmeye çalışılmış deneyimler yerine fitresiz, hata ve utançlarla, yetersizliklerle, üzüntü ve tatsızlıklarla gerçeklik içeren bir anlatımla sunulmalıdır. Sunulan veriler yazınsal olabildiği gibi görsel içerikli anlatımlarla da oluşturulabilir. Bu görsel otobiyografik yaklaşımda araştırmacı kendisini imaj ve imge odaklı yansıtabilmesi söz konusudur (Bedir Erişti, 2016, s.156).

Sanat temelli araştırmalarda yaygınlıkla kullanılan öyküleme, sanat tarihindeki eski uygulamalardandır. Rönesans'ta da sıkça başvurulmuş öyküleme, modernizmde daha çok edebiyat alanıyla ilişkilendirildiğinden bu yöntemden uzaklaşmıştır. Postmodernizmde ise sanatçılar, yaratıcı çalışmaların anlatısal sanat üretiminden beslendiği düşüncesiyle bu kısıtlamaya karşı çıkarak öykülemeyi sanatın içine tekrar dahil etmişlerdir. Video, film ve performans sanatının yanı sıra resim, heykel ve enstalasyon gibi sanat formlarında da bir anı, hikâyeyi ya da bir düşünceyi aktarmak için öykülemenin kullanıldığı gözlemlenebilmektedir (Barret, 2015, s.309). Görsel içerikli öykülemelerde genellikle teknoloji kullanımının ön planda olması, "dijital öyküleme" kavramını ortaya çıkarmıştır. Araştırma yöntemi kapsamındaki öykülemeler araştırmanın çıkış noktasıyla ilintili olarak kişinin kültürünü, değerlerini, deneyimlerini aktarırken gelecek planları, umutları ve amaçları ile şekillenmektedir. Bu anlamda öyküsel sorgulama, çok yönlü gerçeklikler ve katmanlı anlamlar içermesi özelliği taşımaktadır (Bedir Erişti, 2016, s.158).

Bu çalışmada da erteleme kavramının araştırmacı için ne anlama geldiği onu kendisiyle birlikte nasıl ifade edebileceği ve bunu tasarım sürecine nasıl aktarabileceği konusunda otobiyografik sorgulamaya gidilmiştir. Psikolojik bir durum olan erteleme, araştırmacının öznel deneyimiyle ele alınmış ve araştırmacıdaki anlamı hem otobiyografik öykülemelerle hem de görsel içerikli öykülemelerle aktarılmıştır. Bu öykülemeler aktarılırken kişisel anlatımlara yer verilmiş ve birinci tekil şahıs dili kullanılmıştır.

2.3. Yeni Sanat Üretim Yaklaşımları

A/r/tografi, çağdaş uygulamalardan destek alır ve uygulamalarda yine çağdaş olmayı destekler. Çağdaş sanatla sınırların aşıldığı ve kendini sürekli yenilemenin peşinde olan yaklaşımlarla sanatsal üretimlerin yapılmakta olduğu görülmektedir. Bu üretimlerde kimi zaman eleştirel bir bakış açısıyla estetik kaygı güdülürken kimi zaman da estetik kaygıdan uzak düşünce ve süreç odaklı ürünler karşımıza çıkmaktadır. Postmodern anlayışta oluşan sanat, artık izleyiciyi izlemeden öte, ürün üzerinden hayatı sorgulamaya ve zihinsel süreçleri zorlamaya teşvik etmektedir. Bu tez çalışmasındaki tasarım süreçlerinde çağdaş sanat yaklaşımlarının ifade biçimlerinden yararlanılması nedeniyle de yeni sanat üretim yaklaşımlarına da değinmek gerektiği düşünülmüştür.

Postmodern anlayışın sanatı, dolayısıyla sanat eğitimi eleştirdiği temel noktalardan biri, sanatın hayattan kopuk olmasıdır (Coşkun, 2016, s. 873). Sanat alanında yapılan uygulama ve araştırmaların da hayattan beslenerek ona derinlik katması gerekmektedir. Bu sayede sanatsal yaratımlar ve araştırmalar içselleştirilmiş bir özgün yapıya sahip olurken aynı zamanda bu içsellik onu daha anlaşılabilir kılabilir. Çünkü insanlar hayatta benzer durumlar ya da duygular yaşayabilmektedir. Sanatsal yaratımlarla da bu bilindik durumlar daha çarpıcı hale gelebilmektedir.

Postmodernizmle yaygın hale gelen yeni sanat pratikleri ve yeni arayışların ortaya çıkmasıyla sanatçılar, estetik kaygıyı arka planda tutarak iletmek istedikleri düşünceye, sorgulamaya, mesaja, sürece veya deneyimlere odaklanmışlardır (Bulut ve Altıntaş, 2016). Bu bağlamda çağdaş sanatçılar, kimlik, hafıza, yaşam, toplumsal cinsiyet, kültürde çokluk gibi kavramlar üzerinden sanatsal sorgulamalarını yeniden biçimlendirmiş ve yeniden yorumlamışlardır. Dolayısıyla sanatçılar, hayatın içinde var olan bu kavramları, bilgi, teknoloji ve yeni sanatsal yaklaşımların oluşmasıyla yeniden tanımlamaya gitmişlerdir. “Bu yaklaşım ve anlayış geçmişten kopuşa göndermede bulunurken, ideal mutlağı oluşturan yegâne şey şimdiki oluşturma özelliğidir.” (Uçar, 2014, s. 420).

“Günlük yaşam ile sanat arasındaki sınırları kaldırmaya çalışan sanatçılar bu yeni görsel dünyanın elemanlarını çalışmalarında kullanmışlardır. Sanatçılar, sanatçı kimliklerinin yanında tıpkı bir bilim adamı, bir tarihçi, bir gazeteci gibi araştırma sürecine girmeye başlamış ve farklı disiplinleri bir araya getiren çalışmalara imza atmaya başlamışlardır” (Bulut ve Altıntaş, 2016, s.199).

“Postmodernizmin görsel olmayan şeylerin görselleştirildiği bir dönemi ifade ettiğini” belirten Türkcan ve Coşkun (2016, s.77) postmodernizmin, kültürel farklılıklarla çoğulcu, melez, aynı zamanda yerel anlayışı savunduğunu, daha çok medya ve iletişim teknolojileriyle görselleştiğini, metinler-arasılık ve öykülemeyle sosyal kontrollü bir yapıda olmasıyla genel özelliklerini vermişlerdir. Bu özellikleriyle postmodern kavrayışın sanat üretimlerinde, deneyimler temsili olarak hem içerik hem biçimselliği çok sesli, sınırsız alanda verilerden faydalanarak yeni anlamlar üreten, süreç odaklı yaklaşımlarda kendi gösterdiği söylenebilir. Genel bir süreç olarak da sanat, Barone ve Eisner (2012, s.7)’ın dediği gibi, potansiyel olarak insanların üstlendiği her türlü aktivitede bulunmaktadır.

Gelişen teknolojik imkanlar hayatı, dolayısıyla insanları, duygu ve düşünceleri, tüm bunlarla birlikte sanatın sınırlarını da genişleterek farklı bakış açılarıyla üretim yaklaşımlarını da etkilemiştir. Çağdaş sanat olarak adlandırdığımız günümüz sanatı, çerçeveli tuvallerden çıkarak performans, video sanatı, enstalasyon, dokümanlar, sergi mekanlarına göre şekillenen tasarımlar, bilgisayar destekli dijital tasarımlar, 3D programlarla üretilen imaj, video ve oyunlar, sergi mekanlarıyla ilişkilendirilen tasarımlar gibi çok çeşitli biçimlere yönelmiştir.

Bu tez çalışmasının, yaşam deneyiminin tez süreciyle sınırlandırılan kısmının, sanatsal sorgulamaya dayalı aktarımında postmodern bir yaklaşım benimsendiği söylenebilir. Gerek içerik anlamında gerekse fotoğraf, yazı-çizi gibi kolajlamaların tasarım programlarıyla dijital ortamda geliştirilmesinde kullanılan teknoloji, yeni üretim anlayışlarıyla bağdaşmaktadır.

2.4. Yöntem Olarak Metafor

“Metafor” kelimesi, kökeni Yunanca’da “transfer/aktarma” (transference) anlamında kullanılan “metapherein” kelimesinden gelir. Temelinde, “anlamın bir sembolden diğer sembole” aktarılması yatmaktadır (Fischer, 2011, s.41). Genellikle dilbilimsel bir mesele olarak karşılaşılan metaforun Türkçe karşılığı “mecaz”dır. Bu mecaz anlatımların insan zihnini sürüklediği düşünsel süreçler, zamanla araştırmacıların dikkatini çekmiştir (Bulut ve Altıntaş, 2016, s.190). Lakoff ve Johnson (2005)’a göre metafor, soyut düşünmenin merkezindedir ve kişisel hayat tarzlarıyla doğrudan ilintilidir.

Metafor, hayatı, kendimizi ve “öteki”ni anlamının bir yoludur (Lakoff ve Johnson, 2015). Dünyanın anlaşılmasında duyularla ilişkileri erişilebilir kılmaktadır (Richardson,

2002). İçinde yaşanan gerçeklik, metaforik olarak inşa edildiğinde, aktarılması ya da taşınması istenen anlam bazen gizlenirken bazen de daha görünür kılınabilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2015). Sanat temelli araştırmalar da bir insanı, yeri ya da durumu anlama ile ilgisi olan duygu biçimlerinin oluşumunu vurgulamaktadır (Barone ve Eisner, 2012, s.7). Bu yüzden sanat yaratımlarında ve sanat temelli araştırmalarda da metafor kullanımı çok sık görülmektedir. Metaforik düşünceyi kullanarak dolaylı bir anlatımı tercih eden sanatçılar, farklı imgeler arasında kavramsal bağlantılar kurmaktadır. Bu düşünce biçimi, algılanan duysal deneyimlerin kodlanması ve hafıza sistemine yerleşmesine izin vermektedir. Kodlara tekrar erişilebilme ve onları yeniden organize ederek harmanlayabilme, metaforik düşüncenin vazgeçilmez ögesidir (Serig, 2006, s. 230'dan akt. Kılıç ve Altıntaş, 2016). Bir olay, olgu ve örüntüler metaforlar aracılığıyla daha yaratıcı bir şekilde ifade edilebilmektedir. Bu sayede anlatılmak istenene daha sınırsız, daha çoğul anlamlar verilebilmektedir.

Modern anlayışta yapılan sanat üretiminde estetik biçim kaygısının ön planda olması, metaforik anlamın asgari düzeye indirmektedir. Postmodern anlayış ise estetiği arka planda tutarak vermek istediği mesaja odaklanır ve sanatın dışındaki olaylara gönderme yaparken metaforu açık bir biçimde kullanır (Barret, 2015, s.310).

Metaforik yansımalar kimi bağlantılar arasındaki hareketin göstergesi olmaktadır. Bağlantı kurmak ve araştırmayı yapılandırmak için itici bir güç sağlamaktadır. A/r/tografide kurulan bu metaforik bağlantılarla araştırmacı, diğerlerinin göz ardı ettiği, kenarda kalmış veya önemsenmemiş yansımaları anlamayı amaçlamaktadır (Irwin, 2016, s. 201).

3. BULGULAR VE YORUM

Amaç başlığı altında yer alan araştırma sorularının bir kısmı -giriş bölümünde de ifade edildiği gibi- araştırmalar sırasında literatürden elde edilen bilgilerle karşılığını bulmuştur. Bu bölümün ağırlık noktasını ise tasarım süreciyle ilgili olan sorgulamaların yanıtları oluşturmaktadır. Bu sorgulamalar, araştırmacı günlüklerindeki (AG) öyküler ve sanatsal sorgulama sürecinde tasarlanan görsellerle oluşturulan verilerle yanıtlanmaya çalışılmış, süreçteki sorgulamaya dayalı ilişkiler rizomatik bağlantılarla ifade edilmiştir. Araştırmanın katılımcısı aynı zamanda araştırmacısı olduğundan bulguların anlatımı ve yorumları kişisel ifadelerle aktarılmıştır.

Tez sürecinde yaşanan ve araştırmacının içinden geçtiği zamanı vurgulayan erteleme kavramı bu bölümde “içimdeki zaman” olarak tanımlanmış ve bu başlık altında tasarım sürecinin düşünsel boyutuna ilişkin bilgiler, öykülerle aktarılmıştır.

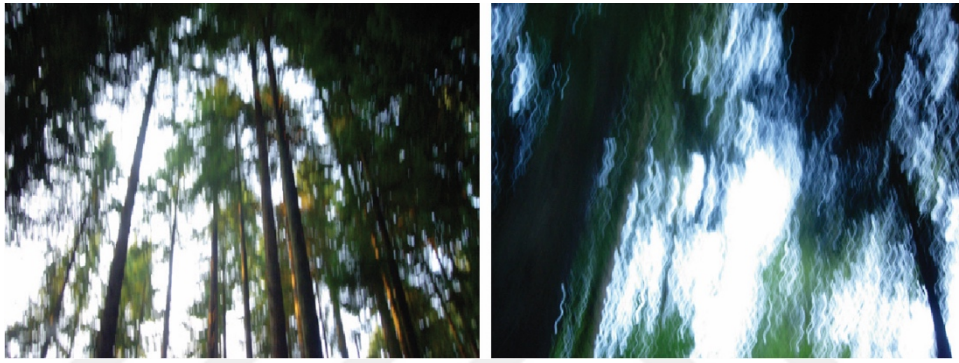
Ertelemenin tasarımı başlığında ise tasarımların görselleşme yolunda izlenen “tasarım yöntemi” (Bedir Erişti, 2016, s.278)’ne değinilmiş, tasarımların sürecindeki gelişim, biçim ve içerik şeklinde sınıflandırılmıştır. İçerik ve biçimin birbirinden keskin çizgilerle ayrılması çok mümkün olmasa da tasarım sürecini metinsel olarak ifade etmenin getirdiği zorluktan dolayı böyle bir sınıflandırma yapma ihtiyacı doğmuştur. Bu sayede aktarılmak istenen süreç daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Tasarım sürecinin metinsel ifadesinde temel alınan bu iki başlıktan içerik başlığında, zaman deneyimi ve ürün olarak metaforla birlikte bunlara bağlı olarak süreç içerisinde oluşan görsellere, biçim başlığında ise malzeme ve teknoloji kullanımına ilişkin bilgilere ve yine oluşturulan görsel verilere yer verilmiştir. İçerik-biçim ilişkisi başlığında da sınıflandırma gereği ayrılan içerik ve biçimin bu çalışmadaki “organik birliği”nden (Moran, 1999, s.161; Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone ve Cayton, 2015, s.13) bahsedilmiştir.

3.1. Erteleme: İçimdeki Zaman

Bir lisansüstü öğrencisi için en sancılı süreç, muhtemelen tez konusuna karar vermektir. Konuyla birlikte uygun yöntemin belirlenmeye çalışılması da ardından gelen bir diğer sıkıntılı süreçtir. Bu çalışmanın ertelenmesinin altında yatan nedenlerden biri de bu kararsızlıktır. Hikâyenin başına dönerek bu kararsızlığın ne zaman, nasıl giderildiğinin öykülenmesinin anlamlı olduğu düşünülmüştür. Ertelemenin süreç içerisindeki diğer nedenlerine de akabinde yer verilmiştir.

British Coloumbia Üniversitesi'nden Rita Irwin, 2014 yılında düzenlenen Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu (USES)'na konuk konuşmacı olarak davet edilmişti. Bu tez çalışması için tutulan araştırma günlüklerinin de ilk bilgilerini oluşturan sempozyumun o oturumundaki deneyim, araştırma günlüğüne şöyle aktarılmıştır:

Irwin, “A/r/tography” konusundaki çalışmasını hazırladığı sunumunda dikkati çeken ilk şey, sunumun görselleriydi; bunlar, ormanlık bir alanda çekilmiş ancak net olmayan, hareket anında çekilmiş benzeyen fotoğraflardı (Görsel 3.1). Fotoğrafları, doğa yürüyüşleri sırasında kendisinin çektiğini ve fon olarak sunusuna eklediğini açıkladı.

Görsel 3.1. Rita Irwin'in sunum görselleri (USES, 2014)

Hala nasıl bir konuyla karşılaşıldığı merak konusuyken:

- Kaç kişi sanatçı? diye sordu.

Birkaç el havaya kalktı.

- Peki ya kaç kişi araştırmacı?

Kararsızlıkla beraber havaya birkaç el daha kalktı.

- Kaç kişi eğitimci?

Kararsızlığın artmasıyla önceden kalkan ellerden birkaçı tekrar havaya kalktı.

Şimdi asıl soru geliyordu:

- Kaç kişi hepsinden?

Havaya kalkan eller daha tereddütsüz bir şekilde artış gösterdi. Beklenen cevap; neden hepsinden olunamasın ki? O an öyle geldi ki, kendimize sorduğumuz kim olduğumuz sorusu bir anda yanıt bulmuştu. Çünkü insan tek bir şey olamazdı, hayatın içinde biri diğerinden daha az önemli olmayan birden fazla role sahipti.

Irwin bize bir doz bu sorgulamayı verdikten sonra rizomun ne olduğunu sordu. Türkçe karşılığının kök-sap olduğunu söyledi ön taraftaki bir katılımcı. Onayladı ve

Artist/Researcher/Teacher (Sanatçı/Araştırmacı/Öğretmen) kimlikleri arasında da bir rizomatik bağ olduğunu açıklayarak devam etti. Sunumun devamında gösterdiği a/r/tografi yöntemiyle yapılandırılmış tez örneklerinin görselleri, özgür ve cesurca tasarlanmış sayfa yapılarıyla dikkat çekti. Dikkat çekmesinin asıl sebebi, sanat alanında tez yazan belki de herkesin yapmak isteyip de kurallar gereği yapamadığı bir şey olmasıydı; biçimsel kuralların katılığından çıkıp sayfa düzeninin daha özgün oluşturulabilmesi. Ben de işte böyle bir şey istiyordum ama bu mümkün müydü? Şu an için pek mümkün olmadığı söylenebilir ama sanat temelli araştırmalar benimsenerek yaygınlaşırsa mümkün olması söz konusu olabilir (AG, 25 Eylül 2014).

Irwin, sunumu sırasında katılımcılara iki uygulama yaptırdı. İlk uygulamaya ben de katıldım. Uygulamada iki katılımcıyı eşleştirerek önlerine boş bir kâğıt ve farklı renkte boya kalemleri dağıttı. Katılımcılardan, her bir rengi yalnızca bir defa kullanarak kâğıt üzerine sırayla çizim yaparak sözsüz iletişim kurmalarını istedi (Görsel 3.2).

Görsel 3.2. Rita Irwin'in uygulaması (USES, 2014)

Bu uygulamadaki sorgulamanın amacı, o an tam olarak anlaşılamamış, sadece çok ilginç gelmişti ve merak uyandırmıştı. A/r/tografiyle ilgili araştırmalarda rizomatik bağlantıların önemli olduğu anlaşıldıkça uygulamada ne amaçlandığı hakkında net olmamakla birlikte bir fikir yürütülebilmisti: Renkli boyalarla iki kişinin karşılıklı sözsüz iletişim kurmaya çalışması ve bu diyalogun belli bir başlangıç noktasının olmaması, diyalogun farklı renkteki bağlantılarla yatay ve hiyerarşik olmayan bir yapıya sahip olması gibi konularla ilişkilendirilmişti. Ayrıca diyalog oluşturma sanat temelli

araştırmalar hakkında bilgi edindikçe sıklıkla kullanıldığı da keşfedilmiştir. Sanat temelli araştırmalarda genellikle kişisel olan diyalog yaratımı ve hiyerarşisi olmayan yatay bağlantılar, bu tezin yazım sürecinde birbirini izleyen “yaşayan sorgulama”lar olarak ifade edilen araştırma soruları arasındaki bağlantılarla da özdeşlik kurmaktadır.

İkinci uygulamada ise Irwin, katılımcılardan ilk öğretmenlik deneyimleri hakkında akıllarında kalan bir olayı yazmalarını istedi. O sırada yine tam olarak anlamlandırılmayan bu uygulamanın sonradan “öğretmen oluş”la ilgili kişisel bir hikâyeyi o anın duygusuyla anlatmanın “yaşam yazma” ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır (AG, 25 Eylül 2014).

Sempozyumun bir diğer oturumunda Prof. Paul Duncum, rizom kavramı hakkında bilgi verdikten sonra rizomla ilgili yapmış olduğu uygulamayı sundu (Görsel 3.3). “Sanat Eğitiminde Görsel Kültürün Rizomatik Oyun Alanı Dolaşımı” adlı sunumundan aklımda kalan kısım, öğrencilerine görsel kültürle ilgili olarak yaptırdığı rizomatik çalışmada öğrencilerine popüler kültürle ilgili bir çıkış noktası verdiği, her öğrencinin bu çıkış noktasıyla ilgili aklına gelen bir görsel eklemesiydi. Öğrencilerin zihinlerinde anlam yaratan kavram ve bilgilerin eklenmesiyle ilk bakışta birbirlerinden bağımsızmış gibi duran görseller ve aralarında iplerle oluşturulan ağlarla ortaya örümcek ağına benzer bir harita çıkmıştı. Bu ağlar aslında görsele aktarılmış konular arasındaki rizomatik bağlantıları oluşturmuştu (AG, 25 Eylül 2014).

Görsel 3.3. *Paul Duncum’ın sunumu (USES, 2014)*

Sempozyumun ardından geçen sürede hala tez konusunu düşünürken etkilendiğim iki oturumdan aklımda kalan iki kelimeyi sürekli sayıklamaya başlamıştım: Rizom ve A/r/tografi. Bu kavramlar hakkında ne söylendiğine ilişkin bilgileri hatırlamak için

zihnimde sempozyum anına geri dönmeye çalıştım. Hatırlanan kısımları not alarak çekilen fotoğraflara ulaşmaya çalıştım. Böylelikle tez sürecinin ilk verileri oluşmaya başlamış oldu.

Kendi kimliklerimi sorgulamamla birlikte bende merak uyandıran şey, tezin sanat temelli bir araştırmaya nasıl dayandırılabilirdi. Çünkü o ana kadar sadece nitel ve nicel araştırma yöntemlerini duymuş ancak detaylarına inememiştim.

Duncum’ın öğrencilerine yaptırdığı uygulama, sanat eğitimi alanında hazırlayacağım tez için bir örnek oluşturabilirdi. Bu yüzden öncelikle rizom hakkında araştırmaya koştum ve oturumlarda anlatılmak istenenleri daha iyi idrak etmeye çalıştım.

Kelime anlamı “yeraltında büyüyen, dallanarak köklenen ve yeni filizler veren bitki sapı” olan rizom yani kök-sapın felsefi uzantısı, Deleuze ve Guattari’nin 1980’de yayımlanan *Kapitalizm ve Şizofreni: Bin Yayla (Mille Plateaux)* adlı kitabında, “belirli bir düşünce biçimi”ni tanımlamaktadır (Sutton ve Martin-Jones, 2014, s.21). Bu düşünce biçimi, pek çok insanın da kafasında var olan “dikili bir ağaç” ile ilişkilendirilmekte ve ayrıca “bir çokluğun güzergahında üstün, ayrıcalıklı olan bir sıra ya da başlangıç noktası”nın olmadığını, bunun yerine hiyerarşisi olmayan, “karmaşık”, “öngörülemez karşılaşma”ların ve “ortadan” başlayarak sağa-sola doğru ilerleyişin söz konusu olduğu ifade edilmektedir (Zourabichvili, 2011, s.106-107).

Sempozyumdaki iki oturumun da temeli şu yönlerden rizoma dayanıyordu: Irwin’in a/r/tografi sunumunda, kimliklerin birbirleriyle iç içe geçmiş örüntüsünde rizomatik yapı söz konusuydu. Bunlar belli bir sıraya uyma gereği olmaksızın; sanat yaparken araştırma, araştırırken öğrenme ve öğrenilenleri yazma ve sanat yoluyla yansıtma şeklindeydi. Irwin’in yaptırdığı ilk uygulamada kurulan sözsüz diyalogda başlangıç noktası yoktu ve sözel ifade olmadığından aslında diyalogdaki bu iki kişi, farklı varsayımların birleşimiyle bir bağ kurma deneyimi yaşamışlardı. Bu diyalogdaki karmaşıklık, nereye gideceği bilinmeyen ve üstünlüğün olmadığı iletişim, rizomun yapısındaki ilerleyişle örtüşmekteydi. Duncum’ın öğrencilerine yaptırdığı uygulamada da herkesin çıkış noktasından itibaren kendi algılayışı ve kurduğu ilişkilerle birlikte diğerlerininkinin arasında kurduğu diyalogla genişleyen bir görsel harita oluşturulmuştu. Bu harita da yine rizomun belirsiz, çoklu, karmaşık ve iletişim halindeki ilerleyişine benzemekteydi.

Sempozyumun beni etkileyen oturumlarıyla ilgili araştırmacı günlüğüme yazdığım deneyimi, tez konusuyla ilgili görüşmeler sırasında danışmanıma okudum. Benzer uygulamalar yapmak istediğimi söyledim. Danışmanım bana: “sen de sanat eğitimi

sürecinden geçen bir öğrencisin, kendi problemini konu edinebilirsin” dediğinde bu fikir bana çok çekici geldi. Bu durum beni araştırmanın hem katılımcısı hem de araştırmacısı yapacaktı. Araştırmanın hem içinde hem dışında olarak tezi nasıl, hangi yöntemle şekillendirebilirim sorusu da yanıt bulmuş oldu. Sanat temelli bir araştırma yöntemi olan a/r/tografi sayesinde kendimle kurduğum diyaloglarla durumumu inceleyerek öğrenebileceğim ve sanatsal yaratıma dönüştürebileceğim keyifli bir araştırma gerçekleştirebilecektim. Hemen kendime döndüm ve bu süreçteki ilk öz diyalogumu da kurmuş oldum. Lisans sürecindeki öğrenciliğimi de düşünerek en çok yaşadığım problemi çok düşünmeme gerek kalmadan buldum. Benzerini ister istemez tez çalışmasında da yaşadığım bir problemdi: Erteleme.

Özellikle tasarımla ilgili ödevleri neredeyse teslim tarihine kadar durmadan düşünür son gece sabaha kadar yapardım. Hafif kaygının, bazı zihinsel iş/görevlerde başarıyı azaltırken bazılarında ise arttırdığı bilinmekte (Carter, 2013, s.167) bunun bende de işe yaradığını söylemek mümkündü. Tıpkı Tim Urban (2016)’ın da betimlediği gibi “Panik Canavarı”nın ortaya çıkmasıyla, bir haftalık düşüncelerin birikimi adeta son gün dökülürdü. Lisans yıllarında daha basit ama benzer bir çalışma yaptığımı hatırlamam, bu tez konusunu ve yöntemini bu denli benimsemiş olmamı açıklamaktaydı (Görsel 3.4 ve Görsel 3.5):

Görsel 3.4. Lisans ödevi eskiz örnekleri, 2011

Görsel 3.5. Lisans ödevi örneği, 2011

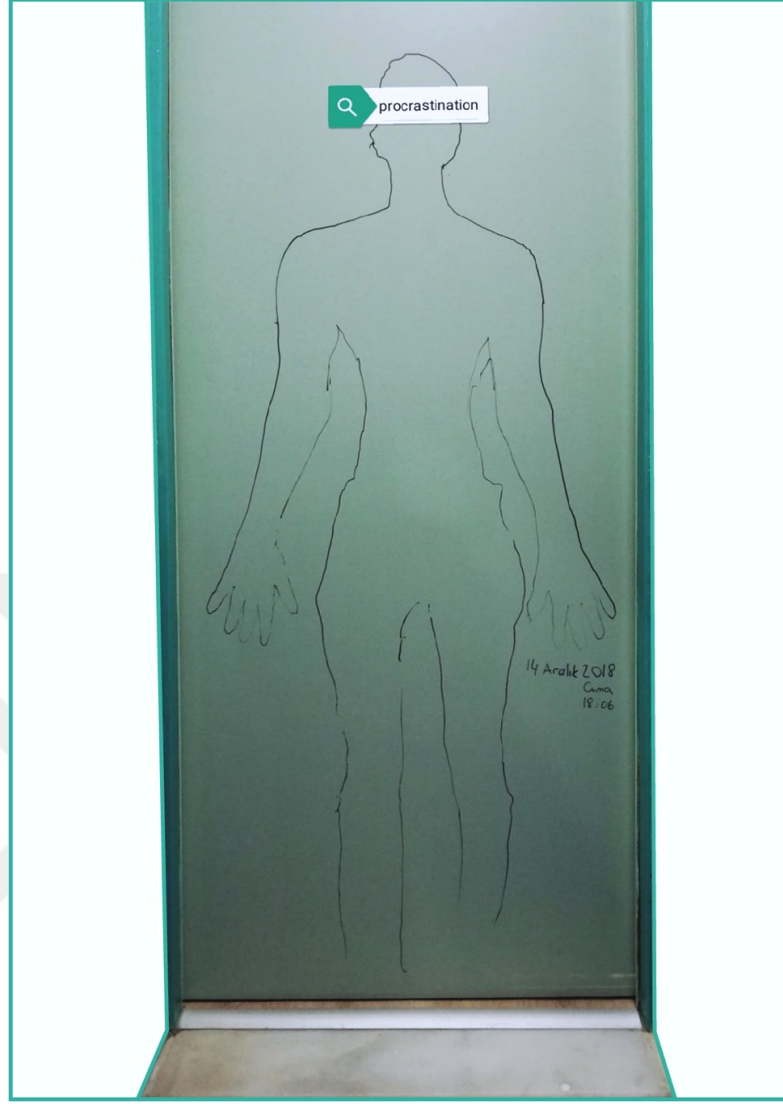
Tasarım sürecinde fikir bulmaya çalışan ve fikri bulana kadar bir dolu düşünceyle kafasının üstünde karartılı bir bulutla yaşayan kendimi anlattığım illüstrasyonları ödev olarak teslim etmişim. O zamanki bu çalışmamla şu an ki tez çalışmam arasındaki ortaklık, sorunun kaynağından çıkışlı kişisel sorgulamaya dayalı süreci görsel ifadeye dönüştürme çabasıyla beraber yine bir zaman problemiydi. Farkı ise; ödevlerin kısa vadeli, tez yazımının uzun vadeli olmasıydı. Dolayısıyla erteleme kavramını tez süreci kapsamında ele alarak önceki deneyim ve sanatsal edinimlerimin de yardımıyla bu kavramı tasarım sürecinde irdeleyerek bu durumu lehime çevirmek istedim.

Tez konusunun belirsizliğinden erteleme kavramına karar vermemdeki süreçte öykülediğim bu deneyimdeki bağlantıları özetlemek gerekirse; tez aşamasına geçmekte ve arayışta olan bir öğrenciyken yapılan sempozyumda tesadüfen birbiriyle bağlantılı iki oturumda bulundum. Burada önce kendi kimliklerimi sorguladım, biçimsel özelliklerinin özgünlüğüyle dikkat çeken tez örneklerinden etkilendim. Sunum sırasında yapılan ilginç bir uygulamadan aklımda soru işaretleriyle ayrıldım. Bir diğer oturumda karmaşık görünen görsel haritayı anlamlandırmaya çalışırken rizom kavramına iyice merak saldım. Sempozyum sonrasındaki kafa karışıklığı, belirsizlik ve merak beni a/r/tografi ve rizom kavramını araştırmaya itti. Başkalarının deneyimlerinden yola çıkarak öğrenmeye ve

meraklarımı yavaş yavaş yorumlayarak gidermeye başladım. Tez konusu arayışı devam ederken araştırdığım bu kavramları teze nasıl uyarlayabileceğimi düşündüm. Geçmişimle diyalog kurarak yine kendimi sorguladım. En çok yaşadığım erteleme probleminde karar kıldım. Ertelemeyi araştırırken bunun tahmin edebileceğimden çok fazla kişinin problemi olduğunu fark ettim. Giriş bölümünde yer verdiğim Gemma Correll (2018)'in “Erteleme Haritası” illüstrasyonunda ve Tim Urban (2016)'ın erteleyicinin beyninde olup bitenlerle ilgili benzetmelerinde kendimle ilgili kodlar buldum. Araştırmalarım sonucunda ertelemeye ilişkin bazı özellikleri öğrendim ve giriş bölümünde de ifade ettiğim gibi kendi erteleme özelliklerimi keşfettim. Bunların bendeki yansımalarını görselleştirme çabasına girerek ertelemenin içimden geçtiği zamanı tasarım sürecine aktardım. Böylelikle, özellikle eğitim psikolojisinin önemle yer verdiği benim de öznel sürecimi kapsayan erteleme davranışını kavram olarak sanat eğitimi kapsamında tez konusuna dahil etmiş oldum.

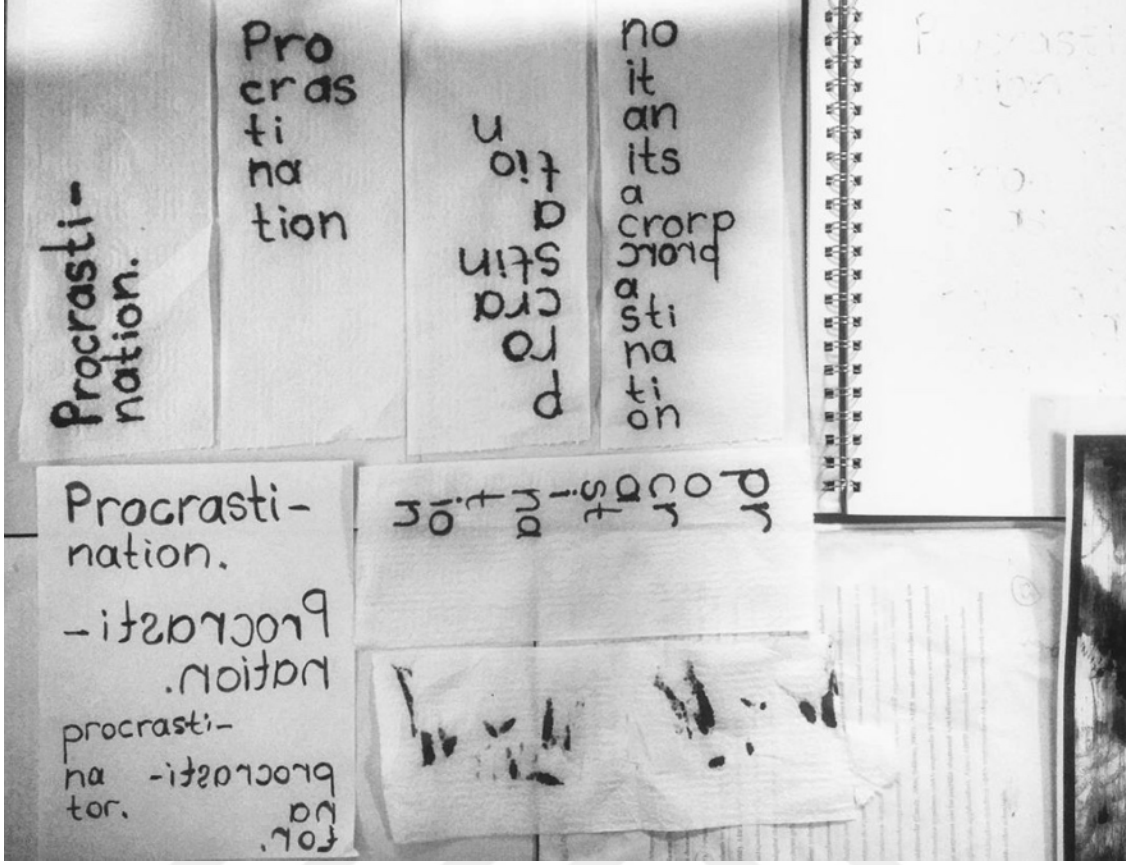
3.2. Ertelemenin Tasarımı

Erteleme, tez süreci boyunca zihni, vücudu, hayatı ele geçiren kanserli bir organizma gibiydi ve artık incelemeye alınarak tedavi edilmeliydi. Önemli işleri/görevleri yapmaktan insanı sürekli alıkoyan bu organizmaya dönüp sorununun ne olduğu sorulmalıydı. Ertelemeyle mücadelenin en etkili yolu, bu olumsuz yönün derinliklerine inmek olacaktı. Bu durum hakkındaki farkındalığın artması yeni ufuklar açmaya ve dönüşüme uğrayacaktı. Sorunun asıl kaynağına dönerek onunla yüzleşmek, nedenlerini sorgulamak, anti-erteleme hareketini başlatmıştı bile. Kanserli bu organizmanın kendi silahıyla yok edilip zehir-panzehir etkisi yaratma arzusuyla, ertelenen tez yazma süreci araştırmaya dönüştürülmüş oldu. Araştırmaya başlamakla birlikte tasarım süreci de başladı. Dolayısıyla incelemeye alınan bu vaka, görsel tasarım açısından tedavi altına alındı (AG, 14 Aralık 2018). Bu sayede “ertelemeyle nasıl mücadele ederim?” ve “erteleme durumunu nasıl dönüştürüp olumlayabilirim?” sorgulamaları, araştırma ve sanatsal yaratımlarla yanıt bulmuş oldu. Ertelemeyle ilgili araştırma girişiminde sıkça ertelemenin İngilizce karşılığı olan “procrastination” kelimesine rastlanmıştır. Bu da ertelemeye yönelik araştırmalarda daha çok “procrastination” kelimesinin aranmasına neden olmuştur (Görsel 3.6).

Görsel 3.6. “Procrastination” arama

İki farklı dilde araştırma eğilimi de tasarımlardaki dilin bazen Türkçe bazen de anlamı daha iyi ifade edilebileceği düşüncesiyle İngilizce kullanımına yöneltmiştir. Bu bağlamda ertelemenin tanımından yola çıkılarak varılan “procrastination” kelimesinin aynı zamanda telaffuz edilmeye çalışılmasında eğlenceye dönüşen hecelemeler hatta ritimli söyleyişlerle tekrarlamalar yazıya dökülerek kelime odaklı bir anlam ve tasarım arayışını başlatmıştır. Defalarca düz, ters, heceli, sağdan sola, soldan sağa yazılan “procrastination” kelimesi, “anlamın ertelenmesi”ne neden olmuş daha sonra “tekrar anlam bulmuştur” (Görsel 3.7) (Malcom Richards, 2014, s.23; Moran, 2004).

Görsel 3.7. Procrastination kelimesinden anlam arayışı

Derrida, bu türlü “anlam kayganlığı”nı *différance* (farklılaşım) kavramıyla tanımlamaktadır. Karşıtlık ilişkisindeki bu kavram, “fark yaratmak” ile beraber “ötelemek” anlamına gelmektedir. “Biri sözlükte bir kelimeye baktığında, başka kelimelerle karşılaşır ki bunların da bazılarını ayrıca bakmak gerekir. Dolayısıyla anlam ötelenmiş, ertelenmiş olur” şeklinde açıklanmaktadır (Barret, 2015, s.251). Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmanın başında erteleme kavramının anlamı/tanımını bulmaya ilişkin başlayan arayış, onu “procrastination” a yönlendirmiş oradan da “procrastinate” ve “procrastinator” kelimelerine götürerek Derrida’nın *différance* kavramıyla ilişkilenen bir “ertelenme” söz konusu olmuştur.

Différance kavramındaki “anlamın ertelenmesi”yle karşıtlık ilişkisi içindeki “anlamın tekrar kazanılması”, bu çalışma için de tanımlarda karşılaşılan “procrastinate” (erteleme) fiilinden yaratılan görselle karşılığını bulmuştur (Görsel. 3.8).

Görsel 3.8. *Procrastinate* kelimesinden tipografik anlam yaratımı

Tasarımdaki “P” harfinin uzunluğu, neredeyse başlansa bitirilebilecek zamanı kapsayan işe başlamada zorlanmadaki geçeri süreyi yansıtmaktadır. İş/görevi doğrudan yaparak tamamlamak yerine ertelemelerle sancılı bir sürece sokarak tamamlamayı ifade etmek için de fiilin devamı kıvrımlı, dolambaçlı bir hareketle yazılmıştır.

“Procrastination” (erteleme), “procrastinate” (ertelemek) tanımlarıyla beraber erteleme davranışı gösteren kişiyi tanımlayan “procrastinator” (erteleyici) kelimesiyle de bu süreçte sıkça karşılaşılmış ve kişisel olarak da özdeşleştirilmiştir (Görsel 3.9).

Görsel 3.9. *Procrastination is my middle name*

Fotoğrafın oluşumunda sonradan anlaşılan bağlantılar keşfedilmiştir. Sorgulamayla geçmişle, geleneksellikle, yakın çevre ve dünyanın başka bir yerindeki kişinin zihinsel kodlarıyla kurulan ilişkiler şöyle öykülenmiştir: Instagram’dan dövme görsellerine bakıyordum, tezi yine zihnimin arka planına atmıştım. “Remember” yazılı bir dövme görseline rastladım. Aklımın sürekli yoğun olması, gün içinde yapacaklarımı ya da marketten alacaklarımı unutmama sebep oluyordu. Eskilerin parmaklarına ip bağlayarak bunun yapacakları şeyi hatırlatması gelmişti birden aklıma. Ben de bileğime, hatırla

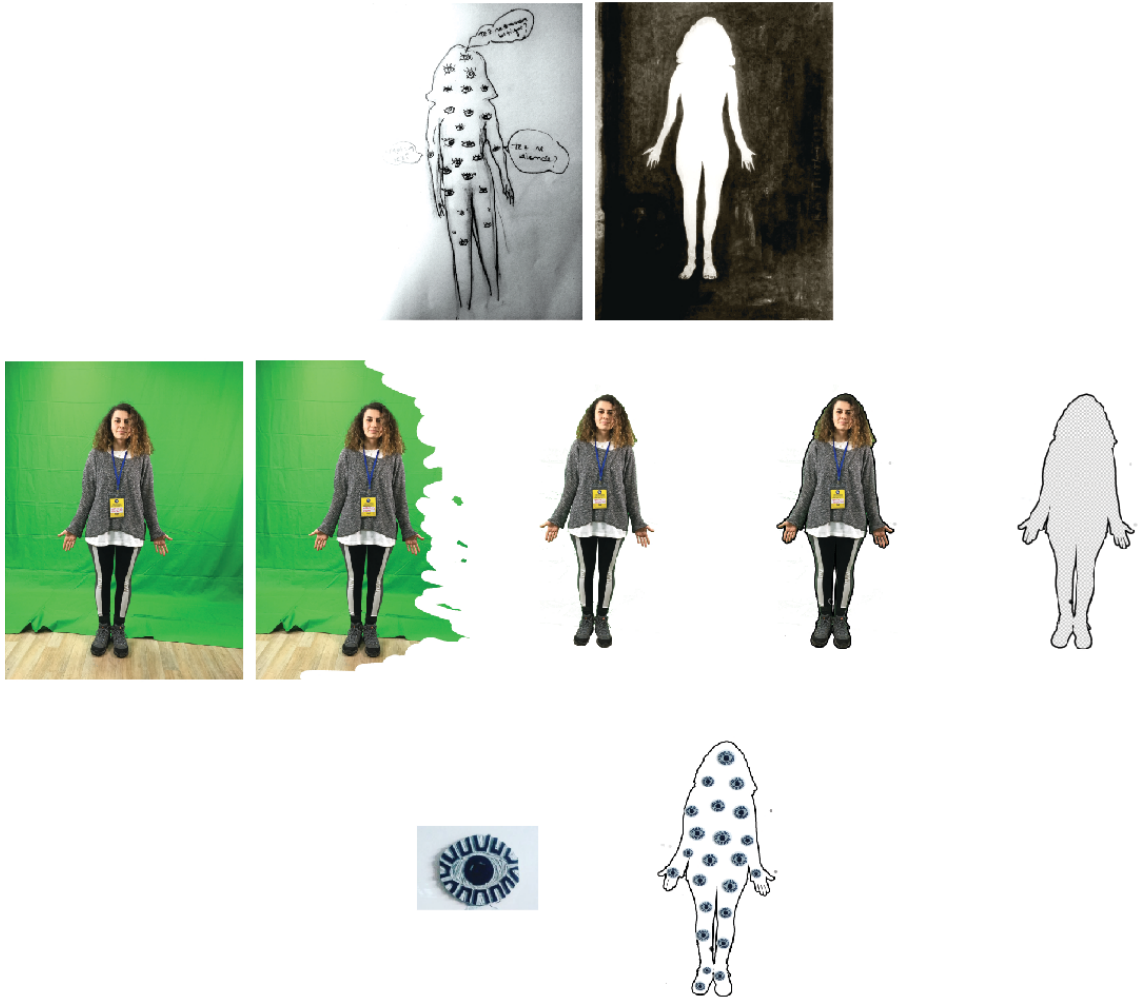
anlamına gelen “remember” yazılı bir dövme mi yaptırısam diye düşündüm ve denemesini yaptım. Hızla değişen bu düşünceler arasından aslında yapmam gereken en önemli şey olan tez çalışması, arka plandayken aniden en öne geçmişti. Hemen ardından ise yine ertelediğim. Ben bir erteleyiciydim, bunun dövmesini yaptırısam yeridir düşüncesiyle kendi bedenime “procrastinator” yazarak fotoğraf çektim. “Procrastination is my middle name, unfortunately, it is” (erteleme benim göbek adım, maalesef öyle) açıklamasıyla instagramda bu fotoğrafı paylaştım. Yakın arkadaşlarım bu durumun farkındaydı. Daha önce kendi sürecinde de benzer şeyler yaşadığını söyleyen bir arkadaşımın çok geçmeden dönüt gelmişti: “Tezini yazmayı erteleme!” Aman tanrım anlamında “OMG” (oh my god) diye yanıtladım ve başına silah dayanmış izlenimi veren maymun ikonunu ekledim (AG, 29 Temmuz 2018). Buradaki erteleyici maymun, Tim Urban (2016)’ın bahsettiği ancak benim sonradan öğreneceğim erteleyicinin zihnindeki “Anlık Haz Maymunu”yla tesadüfî bir şekilde ilişkiliydi. Onda “Panik Canavarı” ben de silahtı. İkisinin de amacı maymunu yok etmektir.

Erteleme davranışının yok edilerek olumlu dönüşüme uğratılmasındaki bu çabada bazı “tasarım yöntemi süreçleri” (Görsel 3.10) söz konusu olmuştur. Sanat temelli araştırmalardaki görseli yaratmada oldukça önemli olan tasarım yöntemi, tasarım sürecinde ortaya çıkan yaratımlarla, bunların görsel ve estetik nitelikleriyle beraber tasarımcının sorgulama, tasarlama ve tasarımı geliştirme süreçleriyle ilişkisini somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Tasarım yönteminin teknolojik tasarımıyla olan ilişkisi de sanatın dijital ortamlarda tasarlanmaya başlamasıyla ortaya çıkmaktadır (Bedir Erişti, 2016, s.278-279).

Görsel 3.10. *Tasarım Yöntemi Süreçleri (Bedir Erişti, 2016)*

Bu çalışmanın tasarım yöntemi sürecine geniş açıdan bakıldığında; ertelemeye ilgili araştırma yapılarak bilgi toplanmış, bu sırada zihinde bazı tasarımlar oluşmaya başlamış ve bunlarla ilgili eskizler not edilmiş yani tasarıma ilişkin keşiflere gidilerek olasılıklar oluşturulmuştur. Tasarımın içeriği ve biçimiyle de ilişkilendirilen “perdeleme” kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavramın ertelemeye birlikte somutlaştırılabilmesinde sorgulamalara gidilmiş ve çözüm yolları üretilmiştir. Teknoloji kullanımı yardımıyla tasarımlar geliştirilmiştir. Bu süreci takip eden tasarım yönteminin bir kısmı *Görsel 3.11*’deki gibi örneklenebilir:

Görsel 3.11. *Tasarım yöntemi örneği*

Tez süreci ertelendikçe zihnimde sorularının yankılandığı meraklı gözleri, beden silüetimin her yerinde irili ufaklı bir şekilde çizerek göstermeye çalıştım. Önce bunu alelade not alır gibi eskizledim. Sonra beden duruşu için temel anatomik duruşa karar verdim ve onu da silüet olarak çizdim. Bu kurguyu bilgisayar ortamında düzenleyebilmek

için belirlediğim duruşla poz verdim ve fonun temizlenebilmesi için yeşil perde (greenbox) önünde fotoğrafımı çektirdim. Photoshop programına aktardığım bu fotoğraftan arka planı silerek siluetimi ortaya çıkardım. Siluetin etrafına kontur (stroke) çizdim ve sınırları çizilen “ben”i de sildim. Daha önce farklı bir çalışma için linolyumdan hazırladığım göz formunun fotoğrafını çoğaltarak boyutlarını değiştirdim. Bedenimin içine yerleştirdiğim gözlerle “Tez ne alemde? Ne yaptın tezi? Ne zaman bitiriyorsun?” gibi soruların içimdeki yankısı ortaya çıkmış oldu. Örneklenen bu tasarım yöntemi süreciyle, geçmişte göz şeklinde oyulan bir parça linolyumun bu kurguya hizmet etmesi, dijital ortama aktarılan fotoğraf ve düzenlemede kullanılan dijital tasarım programlarından Photoshop, bu tez çalışmasının yaşayan sorgulamalarında yer alan “ertelemeyi hangi malzemeler, hangi ortamlarla gösterebilirim?” sorularına bir nebze yanıt vermiş oldu. Biçim başlığı altında bu sorunun yanıtına daha detaylı yer verilmiştir.

Bu örneğin açıklamasından da anlaşılabileceği gibi, ortaya çıkacak olan ürünün içeriği aslında onun biçimselliğiyle ilgili kurguda başat bir rol oynamaktadır. Ertelemenin tasarımı, her ne kadar içerik ve biçim olarak ayrılıp metinsel düzlemde açıklanmaya çalışılsa da bunların birbirinden kopuk süreçler olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

3.2.1. İçerik

Sanatsal çalışmanın kim tarafından, neden, hangi kitleler ve hangi amaçlarla yapıldığı bilgisi onun içeriği hakkında bilgi verir ve her sanatsal çalışmanın bir içeriği vardır (Barret, 2012). Gecikmiş bu tezin yazım sürecinde çalışmaya bir türlü başlayamama, başlansa dahi devamlılığını getirememeye nedeni olan “erteleme” davranışı genel olarak araştırmanın ve tasarımların içeriğini oluşturmaktadır.

Tez sürecindeki ertelemenin nedenleri sorgulandığında; araştırma konusuna karar verememe, hangi yöntemin uygun olabileceğindeki kafa karışıklığı, özgün olma kaygısı ve yetersiz hissetme gibi daha çok tez odaklı nedenlerin yanı sıra; iş hayatına başlama ve uyum sağlamaya çalışma, İstanbul’un yoğunluğundan teze çalışma enerjisini bulamama, çalışma koşullarından dolayı tez danışmanı ile bir araya gelememe, çalışmak istenilen yöntem hakkında Türkçe kaynağın bulunmaması, başka işlere/şeylere öncelik verme, uzayan zamanla birlikte gelen kopukluk, boş vermişlik, “daha zamanım var nasıl olsa” demek, ardından gelen umutsuzluk ve başarısızlığı kabullenme gibi nedenler de eş zamanlı olarak bu ertelemenin nedenlerini oluşturmuşlardır (AG, 14 Ocak 2016).

Süreci doğrudan etkileyen bu nedenler, başlarda haklı bahaneler olsa da “erteleme” zamanla bir alışkanlığa dönüşmeye başlamış ve çalışmak için uygun zamanlar yakalansa dahi çalışmanın başına geçmemek için basit bahaneler üretilmiş, bahane üretmede tabiri caizse ustalaşmaya başlanmış ve sonunda bu bir hastalığa dönüşmüştür. Erteleme tiplerinde değinilen düşünme tarzı ve davranışlarla tez çalışması, her gün bir sonraki güne ertelenmiştir. İç huzursuzluklara dönüşen ve günlük hayatta önce ufak çaplı sonraları giderek artan kaygılar, vazgeçmeler, yeniden başlamalar, başarısızlık ihtimali gibi düşünceler, tüm bunların katmanlar halinde konumlandığı kişisel bir zaman ve onu algılayan beden/benlik de içeriğin bütünlüğünü oluşturan diğer parçalardır. Şahiner (2008, s.12)’in de belirttiği gibi, postmodern süreçte sanat yaratımının “çok dilli yapısı”, deneyimlerine önem veren, dilsel ve kavramsal önermelerin uzam ve zaman oluşumunda teknolojinin de çeşitli imkanlar sunar ve bunların tümünü içeren parçalı, çoklu, karmaşık ve eklemli bir yapılaşmayı görünür kılar.

Sanatçı, tarih, şimdiki ve gelecek zaman yaratımında içinde bulunduğu belli sosyal, siyasi, kültürel ve psikolojik durumları da gözden geçirerek alternatif bir bakış yaratmaktadır (Graf, 2008). Bu tez çalışmasında da belirtilen psikolojik durumlar, geçmişten süregelen, sanatsal yaratım ve araştırma anlamında kendini beslemeye ve alternatif çıkışlarla dönüşüme uğratılmaya çalışılmıştır. Erteleme nedenlerinin yarattığı psikolojik boyut ele alınarak ve tekrar anlamlandırılmaya çalışılarak tasarımlara yansıtılmıştır. Zaman deneyimi ve metaforik düşüncelerle kurulmaya çalışılan bu içeriksel bütünlük, tasarımlardaki biçimselliği de beraberinde yaratmıştır.

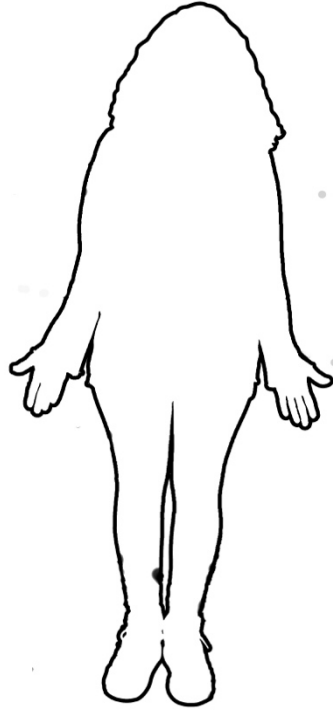
3.2.1.1. Zaman deneyimi

Tez yazım sürecinde deneyimlenen zamanı görselleştirme yolundaki “zaman”, harekete bağlı bir akışla anlatılmak yerine, sürece eşlik eden bir algılamaya dayalı olarak yeniden üretime yöneliktir. Ergüven (2008, s.19), bu algıyı Max Raphael’in ifadesinden çevirerek *Sanatta Zaman* adlı makalesinde şöyle aktarmıştır: “Gerçekte birçok ve çeşitli zaman türleri vardır; zira zaman ve insanın zamanla ilgili duygusu, bağımlı olduğu “bir şey” ve “ben”e ilmiklenmiştir. Dolayısıyla burada saf görü biçimi değil, özne-nesne ilişkisi formu söz konusudur. Bu da a posterioridir.” “A posteriori”, tecrübe ve algılar yoluyla edinilen bilgiyi ifade etmektedir (Rosenthal ve Yudin, 1997, s.35). Bu çalışma da erteleme davranışını içeren tez yazma sürecinde edinilen olumlu ve olumsuz deneyimlerin bilgileri geçmişte edinilen sanatsal donanımların ve yenilerinin

birleşiminden ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla burada, var olan çeşitli zaman türleri içinden ele alınan tez yazım süreci ve bu süreçteki ertelemeye ortaya çıkan duyguların ilmiklendiği “ben” yani araştırmacı bahsedilen özne-nesne ilişkisini oluşturmaktadır.

Alman filozof Thomas Metzinger, benliğin bir “süreç” olduğu görüşünü destekleyerek benliğin (öznel deneyimin), beyindeki kompleks nöron aktivasyon örüntülerinden doğduğunu ve “ben” olarak algılananın somut bir varlık değil birtakım süreçlerin sonucu oluştuğunu ve oluşumuna da devam ettiğini belirtmektedir. Böylece insan kendini bir bedenle ve zamanın içinde var hissetmektedir (Wittmann, 2018).

Zaman, süreçleri süreçler de benliği yaratmaktadır. Benlik de duygularla/hislerle birlikte beyinde algılanmaktadır. Yani zaman, bilişsel olarak bedende algılanmakta, eş zamanlı olarak da duyuşsal şekilde kodlanmaktadır. Bu kuramsal bilgiler, çalışmanın tasarımlarında algılanan zamanı beden biçimi üzerinden mekânlaştırma kurgusunu destekler niteliktedir (Görsel 3.12).

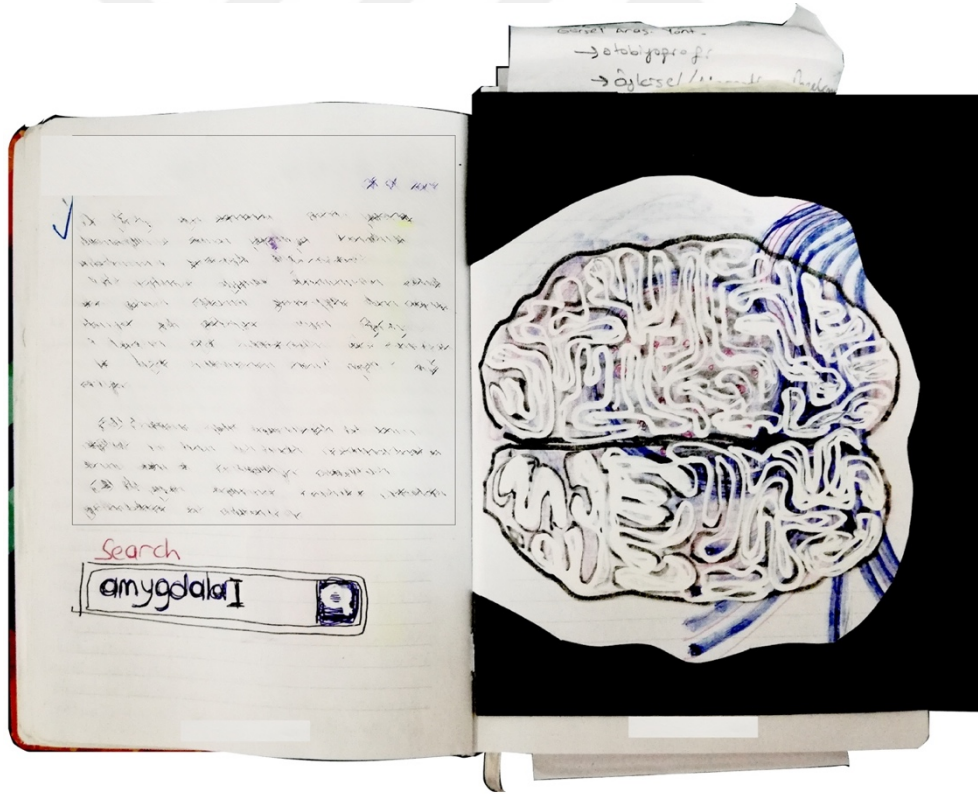
Görsel 3.12. *Siluet/mekân*

Tasarımların içeriğinin ve biçiminin genel hattını oluşturan bu görselle birlikte zamanı, kendi beden silüetimle biçimlendirerek öznel hale getirmeye çalıştım. Öznesi olarak yaşadığım zamana bedenimle mekân yaratarak onunla nesne ilişkisi kurdum. Yapmam gerekenleri ertelediğimden eylemsizleşen bedenimi temel anatomik duruşla sabitleyerek temsil etmeye çalıştım. İçi boş olarak görülen bu silüetin içi de hissedilen

çeşitli duygularla zamanla dolmaya başladı. Bu anlamda, zaman deneyimi yaşayan “ben”i tekrar yaratmaya koyuldum (AG, 11 Şubat 2017).

Yunan psikanalist Peter Hartocollis’a göre: “Ben-kimliği ve duygularla ilgili bozuklukların zaman yöneliminin bozulması, zaman perspektifinin değişmesi ve süre tahmininde zorluk çekme durumlarıyla belirgin biçimde bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır. Alışılmadık ölçüde stresli durumlar, bütün insanlarda öznel zaman genişlemesine neden olmaktadır” (Wittman 2018, s.127). İfade edildiği gibi “zaman yöneliminin bozulması” ve “süre tahmininde zorluk çekme”, bu çalışma sürecinde de kaygıya dayalı ertelemelere sebep olan “öznel zaman genişlemesi”ne sebep olmuştur.

Ertelemeyle kaygılar oluşuyor, kaygılar da ertelemeye sebep oluyordu. Beyin ile erteleme arasındaki ilişkiyi öğrendikten sonra kaygının ve kaygılardan oluşan hareketsiz kalmalarımın biyolojik yapısını daha iyi anlayabilmek için duyduğum merakla amigdalayı biraz daha araştırmaya koyuldum (Görsel 3.13) (AG, 8 Ocak 2019).

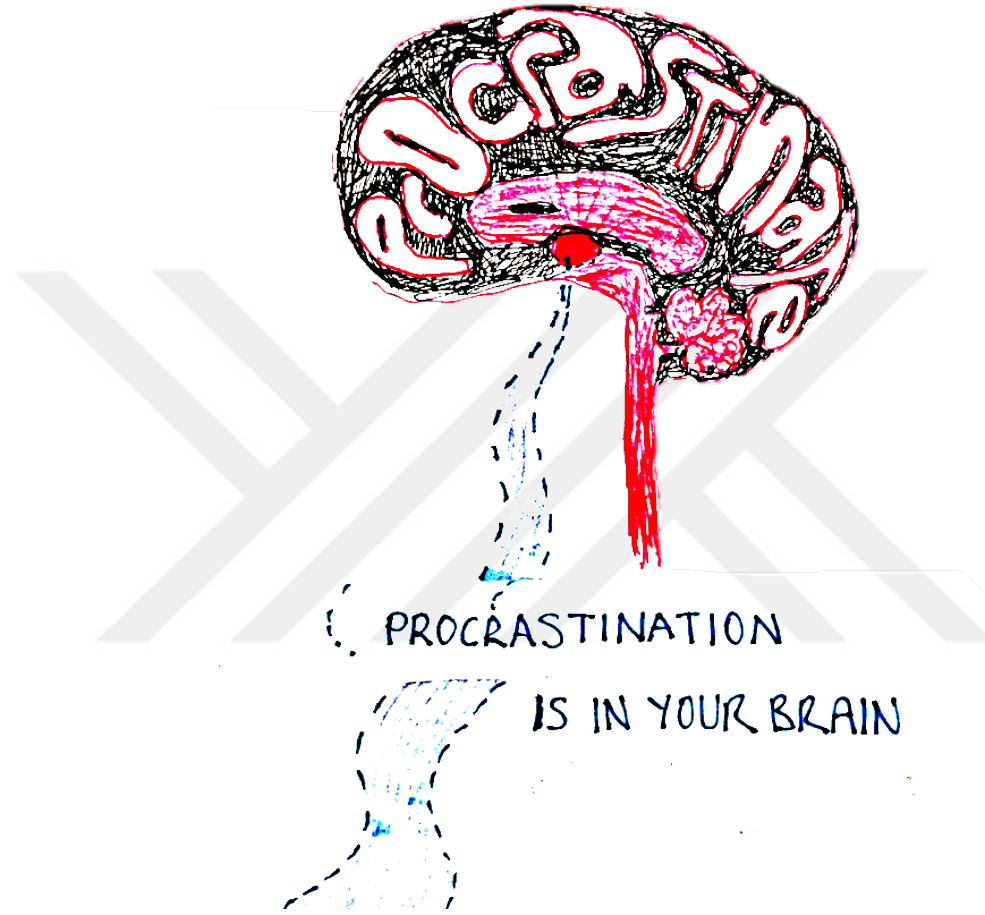

Görsel 3.13. Search: “amigdala”

Amigdala, tüm uyarıların tecrübe ederek kaygılarında yoğunlukta olduğu duygusal tepkilerle bedensel hareketlerin oluşumunda rol oynamaktaydı. Bedenin tehdit ya da ödüllere hızlı tepki vermesini sağlamak ve içsel-dışsal uyarıların tehlike ve duygusal

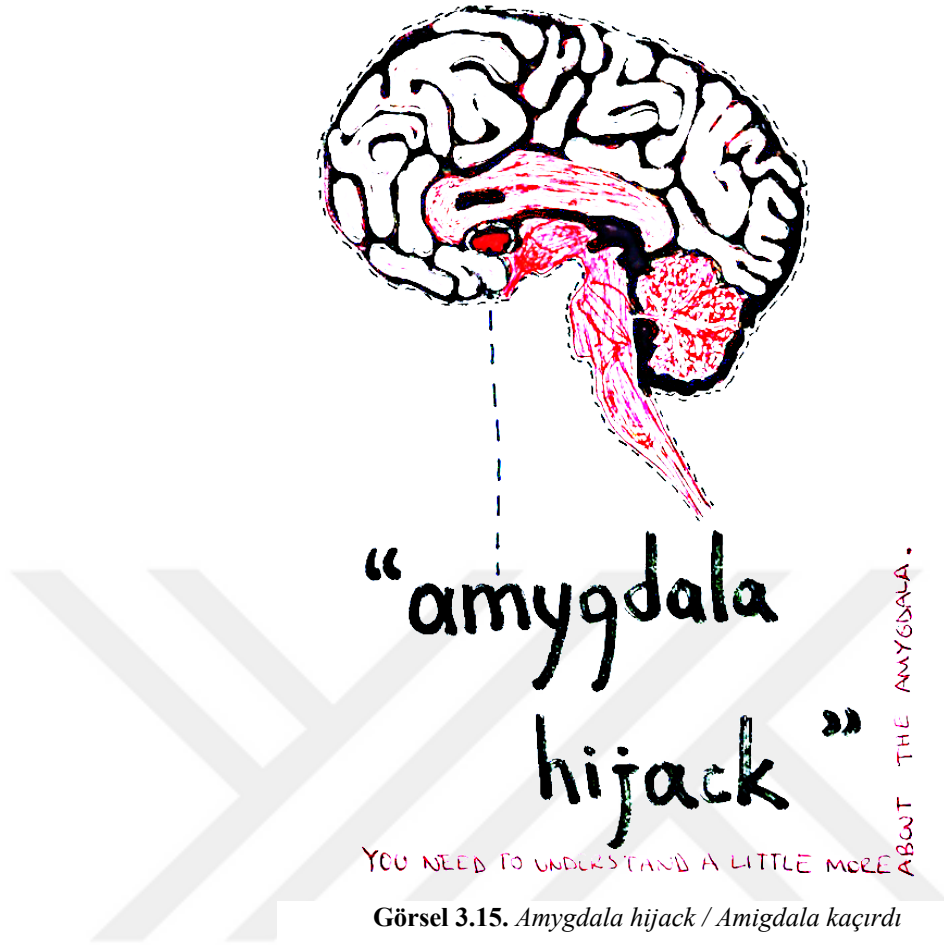
açından önem seviyesine göre değerlendirmektedir (Carter, 2013, s.125). DACC ile kurduğu zayıf bağlantı ile de erteleme davranışına engel olamıyordu (http-8).

Ertelemelerime etkisinin olabileceğini düşündüğüm beyin yapısı ve amigdalayla ilgili araştırmalar sırasında tutulan günlükte de bazı görseller oluşturdum (Görsel 3.14) (AG, 10 Ocak 2019)

Görsel 3.14. Beyindeki erteleme

Beyin formunun içine beynin kıvrımlı yapısı yerine ertelemek anlamına gelen “procrastinate” fiilini yerleştirerek ertelemenin beyindeki etkisini göstermeye çalıştığım görselde duyguları amigdaladan akan bir nehre benzeterek tasvir ettim. Araştırma sırasında amigdalayla birlikte rastladığım “hijack” kelimesinin anlamını sorguladım (Görsel. 3.15) (AG, 10 Ocak 2019).

Görsel 3.15. Amygdala hijack / Amigdala kaçırıldı

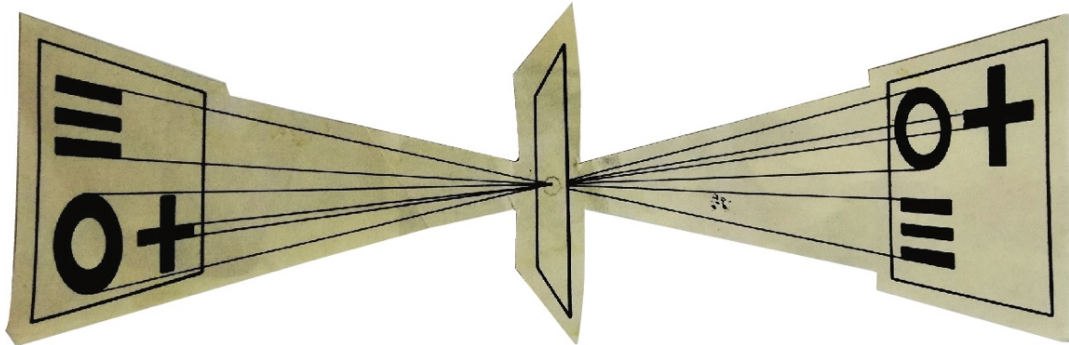
Rastladığım “hijack” kelimesinin “kaçırma/sıyırma” anlamına geldiğini ve amigdalanın kaygılı durumları bazen aşırı tepkilere dönüştürdüğünü ifade etmek için kullanıldığını öğrendim. Bunun üzerine amigdala hakkında anlamam gereken daha fazla şey olduğu düşüncesini yazarak görsele ekledim. Beynin içine amigdalayı ve beyin sapındaki ağaca benzeyen beyinciği çizerken erteleme hakkında ertelemeyen araştırma yaptığının farkına vardım ve bu yapıları dönüşüme uğratarak aslında kendi olumsuz durumumu dönüştürmeye başladım (Görsel 3.16) (AG, 12 Ocak 2019).

Görsel 3.16. Procrastination Land

Bu dönüşümde her çocuk gibi benim de çocukken çizdiğim dağların arasındaki güneş ve oradan akan nehir, nehrin üstündeki köprü, kenarındaki ev, ağaç, yol, yolda giden araba kompozisyonu ile bağdaştırarak amigdalayı, beynin kıvrımlarının oluşturduğu dağların arasındaki güneşe ve oradan akan nehri duygulara, beyin sapını arabanın gittiği yola, beyinciği de ağaca benzeterek “procrastination land” (erteleme diyarı)’i yarattım. Bu bağlamda ertelemeyi olumlama amacıma uygun ilerlediğimi hissettim.

Bu süreç içerisinde tüm bunlardan bağımsız bir şekilde rastladığım başka bir görsel bir anda bağlantılı hale geldi (Görsel 3.17).

Görsel 3.17. Mercek yansıması

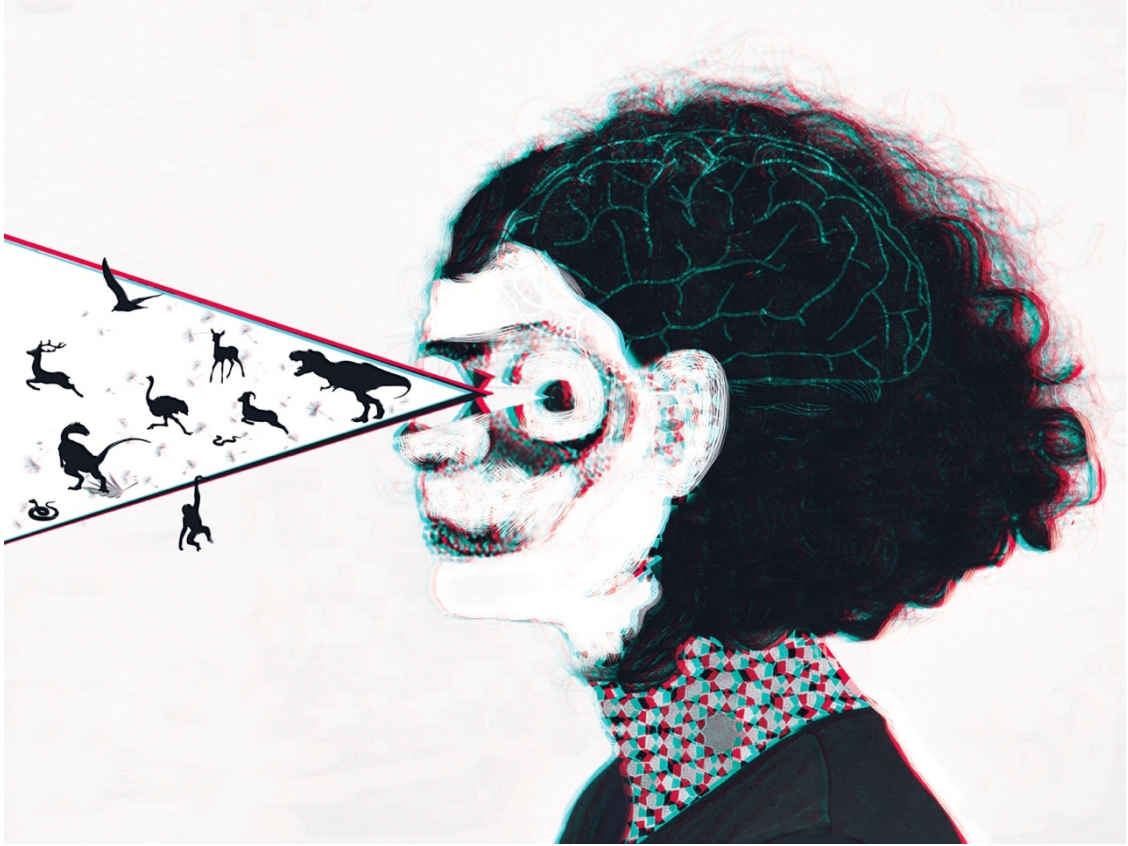
Sembolleri görüntüsünü ters yansıtan bir merceğin şeklini, bir ara kolajda kullanabilirim düşüncesiyle almıştım. Amigdalayla ilgili araştırmalar sırasında gözüme takılan görsel ile erteleme arasında zihnimde bir çağrışım oldu: Önümde duran ve yapmam gereken işler beynimdeki amigdaladan geçerek tersini yansıtıyor ve yapmamam gerekenler işlere dönüşüyordu (Görsel 3.18) (AG, 18 Ocak 2019).

Görsel 3.18. *Tez yazımının amigdala yansıması*

Merceğin görüntüyü tersine çevirerek yansıtması gibi, yapılması gerekenlerin kahve ve sigara içmeye, eğlenceli video izlemeye ya da hayal kurmaya dönüşmesiyle ertelendiğini amigdalayı merceğin yerine koyarak dönüştürdüm. Tez yazmanın tersi olarak başka nelerle ertelendiğini listeledim: Daha iyi bir dünya hakkında düşünmek, yemek tarifi videoları izlemek, yemek yapmak ve yerken yine bir şeyler izlemek, bulaşıkları yıkamak, etrafı toparlamak, online alışveriş sitelerinde gezinmek, asla

gidemeyeceğim bir yerin uçak bileti fiyatlarına bakmak, yaşamak istediğim ülkenin hayalini kurmak, köpek türleri hakkında bilgi araştırmak, annemi aramak, alışveriş listesi yapmak, ardından yapılacaklar listesi yazmak ve asla gelmeyen teze çalışma ilhamı yüzünden galakside kaybolup “yersiz-yurtsuzlaşma”yı (Deleuze ve Guattari, 2014) arzulamak.

Sonra geçmişini düşünmeye başlayarak telefondaki fotoğraflara tekrar tekrar bakmak, bir anda çocukluğa gitmek, çocukluktan bugüne pişman olunan şeyleri düşünmek ve ertelemek (Görsel 3.19).

Görsel 3.19. *Dinozor düşünceler*

Geçmişini düşünerek ertelediğim durumu “dinozor düşünceler” adıyla ifade ettiğim görselde, dinozorun diğer hayvanları korkutup kaçırmaması gibi zihnimin derinliklerinden çağırdığım geçmiş düşüncelerin gözümün önünde canlanmasıyla bugünün düşüncelerini kaçırarak yapacaklarımdan beni alıkoyduğu ile ilişkilendirdim. Bunu da profil fotoğrafımı düşüncelere kitlenmiş, buğulu bir halde göstererek ayrıca beynimin röntgenini görünür hale getirerek gözümün önünde dinozordan kaçan çeşitli hayvanları ekleyerek yaptım. Hayvanlar arasında dikkat çeken yine maymun oldu. O kaçmak yerine

dinozorun görüş açısından çıkararak daha sonra yine “Anlık Haz Maymun”u maymunluğunu sürdürmeyi başardı (AG, 24 Şubat 2019).

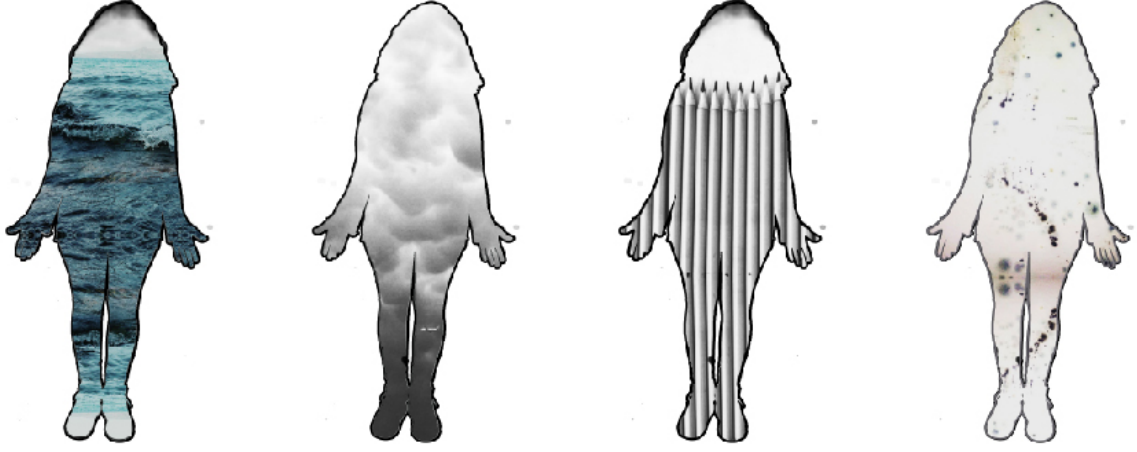
“Zaman yöneliminin bozulması” ve “süre tahmininde zorluk çekme”, bu çalışma sürecinde kaygıya dayalı ertelemeye sebep olan “özel zaman genişlemesi”nin beni çevirdiği durumu yine maymun metaforuyla ilişkilendirerek görselleştirdim (Görsel 3.20).

Görsel 3.20. *Being a procrastinator transformed me a monkey*

Erteleme ve biyolojik faktör arasında zaman algısı ilişkisini kurmaya çalıştığım bu görselde erteleyici olmanın verdiği duygusal tepkiler ve telaşlı davranışlarla birlikte “bir erteleyici olmak beni maymuna çevirdi” ifadesini kullandım. Ayrıca vesikalık fotoğrafıma beynin yapısı çizerek beynin üst kısmına “Anlık Haz Maymunu”nun bana sürekli söylediği “yarına ertele” komutu yazarak erteleyici bir beyine sahip olmanın görsel temsilini yaratmak istedim. Çalışmadan geçirilen zamanı işaret edebileceğini düşünerek, sayfada görselden daha büyük alanı boş bıraktım (AG, 8 Ocak 2019).

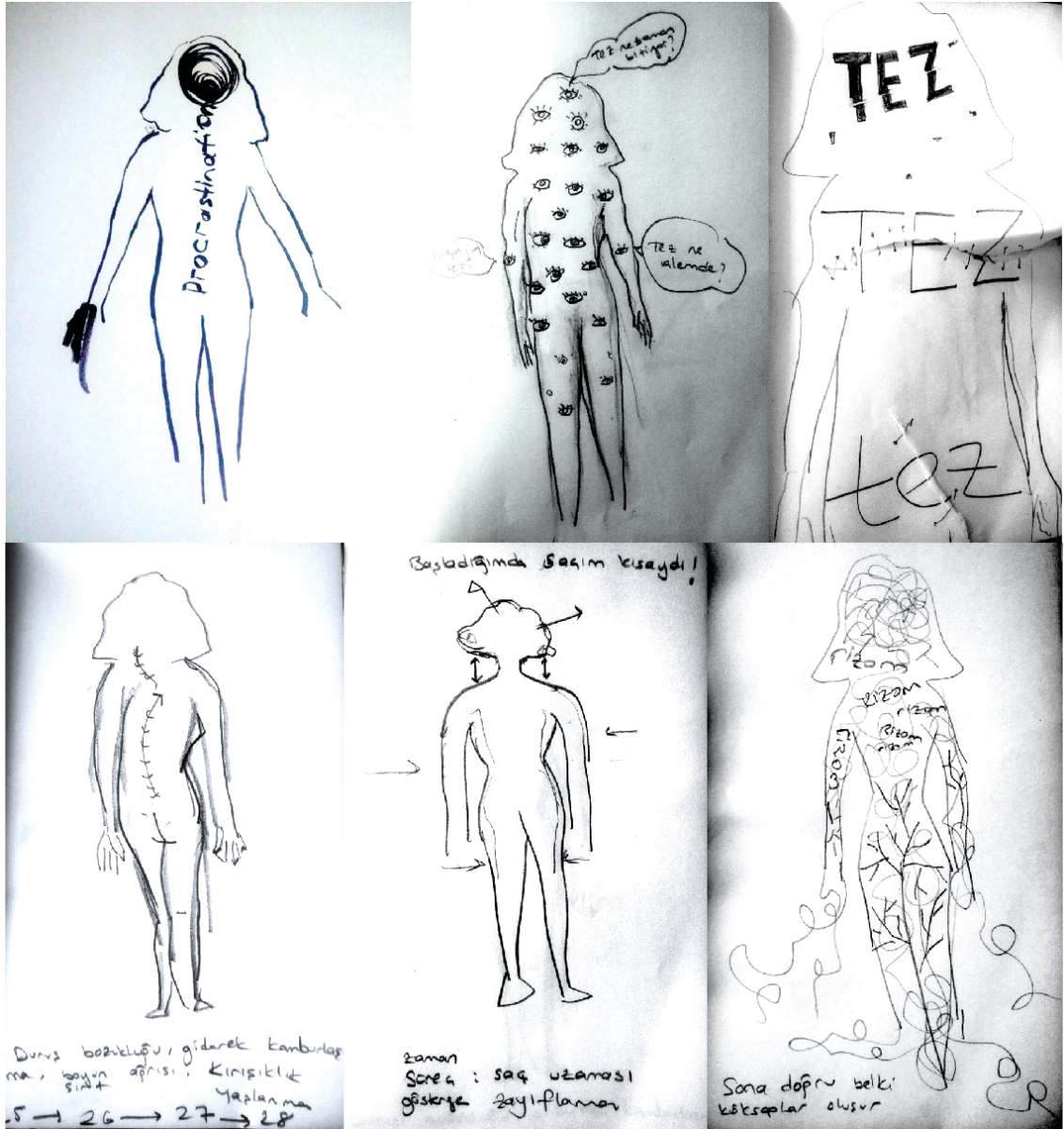
Bu ertelemelerle birlikte gelen bir de duygular vardı ve hemen hepsi olumsuzdu. Amigdalanın da desteklediği bu kaygılı duyguların ifadesine yoğunlaştım ve zaman deneyimini biçimlendirmek için oluşturduğum beden silüetime bu duyguları yerleştirerek kendimi ifade etmeye çalıştım (Görsel 3.21).

Görsel 3.21. *Dalgalanma/Bulutlanma I/Boğazlanma/Küflenme*

Bu duygu durumları için oluşturduğum görsellerde, erteledikçe içimde oluşan endişeli gelgitleri dalgalanmayla, iç bunalıcı ve ileriye görememedeki belirsizliği bulutlanmayla, çalışmadıkça içimin rahat etmemesi ve hapsolmuşluk hissini sivri kalemler tarafından boğazlanmayla ve ertelemenin üstesinden gelemeyip içimin çürüdüğünü küflenmeyle yansıttım. Bu bağlamda ertelemeyle birlikte hangi duyguları hissettiğim sorusuyla beraber ertelemeyi sanatla nasıl yansıtabileceğim soruları da yanıt bulmuş oldu.

Bu süreçte uzayan zamanla birlikte tezin içimdeki anlam kırılmaları, çok fazla bağlantı içinde zaman zaman kaybolmam ve zaman içinde fiziksel değişime de uğramamla ilgili görsel fikirler oluşmaya başladı (AG, 17 Şubat 2017) (Görsel 3.22).

Görsel 3.22. Zamana bağlı değişim eskizleri

Erteleyici olarak kabul ettiğim kendimle yüzleşmelerimde dışarıdan gelen tezle alakalı sorulardan rahatsız olarak çalışmaya karşı isteksizleşiyordum. Bu da tezin içimdeki anlamını zaman zaman kırılmalara uğrattıyordu. Bunu eskizlerken bedenimin içine yazdığım tez kelimesini yırtarak anlamının kırıldığını, dikiş benzeri çizgilerle tekrar anlamlandırıldığını yansıtmaya çalıştım. Eskizden sonraki aşaması da zamanla kendiliğinden gelişti (Görsel 3.23).

Eskizlerin devamında, tez sürecinin bedene yansıyan fiziksel bir etkisi olduğunu da göstermek istedim; Bilgisayar başında geçirilen zamanla birlikte duruş bozukluğunun ve kamburlaşmanın belirmesi, boyun ve sırt ağrılarının artması, yılların geçmesiyle

yaşlanmanın etkisiyle kırıksıklıkların ortaya çıkması, kilo alıp verme, saç uzaması gibi. Araştırmalarla bilgi edindikçe farklı terim ve kavramlar arasında gezinmem ve kendimle ilgili bağlantılar kurmamla ilgili içimin “köksap”lanması da gözle görünmeyen bir diğer değişimi ifade ediyordu (Görsel 3.24).

Görsel 3.23. Anlamdaki kırılmalar

Teze karşı ilgimin kırıldığı eskizden oluşan tasarımın kendiliğinden ortaya çıktığını belirtmiştim. Evdeki boy aynasının birdenbire düşerek param parça olduğu anda çektiğim fotoğrafla birlikte duyma, görme ve dokunma duyularının duygulara dönüştüğünü

anlattığım başka bir çalışmanın fotoğrafını kolajlayarak teze karşı hissedilen bu kırılmayla ilişkilendirdim (AG, 14 Ekim 2018).

Görsel 3.24. *İçimdeki köksaplar*

Bağlantıların yoğunluğuyla içimde köksapların belirdiğini ve tüm bedenimi kaplayan gözle görünmeyen bu değişimi, yürüyüşlerim sırasında çektiğim dallı budaklı ağacın fotoğrafıyla görünür kılmaya çalıştım (26 Mart 2017).

Erteleme tasarımının içeriğini oluşturan rizomatik bağlantılar şöyle özetlenebilir: Ertelemeyi araştırmaya başladığımda karşılaştığım İngilizce terimlerle anlam arayışına girdiğimde Derrida'nın *différance* kavramıyla benzer ilişkiler içinde olduğumu keşfettim. Kendi sorgulamama yönelik sosyal medyadaki paylaşımım ile çevremle diyalog kurdum. Başkalarının erteleme kodlarıyla kendiminkiler arasında bağlantılar keşfettim. Tasarım yöntemi süreçleriyle kendi aşamalarımı bağdaştırdım. Erteleme nedenlerimi sorgulayarak bu süreci beden üzerinden yansıtmaya fikrindeyken zaman deneyimindeki özne-nesne ilişkisine dair benzer bilgilerle karşılaştım. Zamanı algılamadaki beden ve beynin “öznel zaman genişlemesi”nin ertelemelerimde de etkili olduğunu anladım. Beyinle ilgili araştırmalarda amigdalanın ertelemeyle ilişkisini öğrenerek bununla ilgili görseller oluşturdum. Amigdala ve görseli ters yansıtan mercekle arasında ertelemeyle ilgili bir benzetme yaptım. Geçmiş düşünmeyle ertelediğim durumu, “dinozor düşünceler” olarak yorumladım ve metaforik anlam yaratmış oldum. Ertelemeler sonrasında hissettiğim belli başlı duyguların neden olduğu fiziksel ve bilişsel değişimlerini yansıtmaya çalıştığım görselleri tasarladım.

3.2.1.2. Ürün olarak metafor

Çalışmanın gerek araştırmacı günlüklerindeki metinsel anlatımlarında gerekse görsellerinin içerik ve malzeme ilişkisinde metafor kullanımına gidilmiştir. Öykülerde ertelemenin bir hastalık olarak kanserli bir organizmaya benzetilmesi, bu organizmanın sanatla tedavi altına alınması, ertelemenin “içindeki zaman” olarak tanımlanması, geçmiş düşüncelerin “dinozor düşünceler” olarak ifadesi bunlardan bazılarıdır. Tasarımların “perdeleme” kavramı adı altında görselleştirilmesi de metaforu bir ürün olarak ortaya çıkarmıştır.

Erteleme hakkında okurken, yazarken, erteleme içindeki psikolojik durumun, o durumun ve zamanın içindeki öznenin nasıl somutlaştırılarak yorumlanabileceği sorgulanmıştır. Tez çalışmasına başlamamak için yüzülen bahaneler denizi ya da başlamaya karar verilen zamanlarda çıkan başka işler bu tez çalışmasının geri planda kalmasına sebep olmuştur. Her geçen gün tezin üzerini kapatan, engelleyen ve bir sonraki güne ertelenmesine sebep olan şeyler tezin üstünde git gide bir karartı yaratmaya başlamıştır. Bu düşünceden yola çıkılarak tezi erteleten şeylerin tezin önüne geçerek bir anlamda onu perdelediği fikri ortaya çıkmıştır. Bu “perdeleme” kavramının “içindeki zaman”la ilişki kurarak nasıl gösterilebileceği bir sonraki soruyu yaratmıştır. Sürecin

“perdelenme”si gibi görünür olmayan bu soyut ve metaforik kavramın içeriğini somutlaştırabilmek adına onu biçimselleştirmedeki malzemeye odaklanılmıştır. İçinden geçilen zamanın ve ertelemelerin oluşturduğu yoğun katmanlar, tasarımlarda oluşturulan her bir kolajın ayrı bir şeffaf perdenin üzerine gelecek şekilde art arda sıralanması ve bu şeffaflık üzerinden “perdeleme” ve “içimdeki zaman”ın iç içe geçmiş örüntüsü verilmeye çalışılmıştır. Katman oluşturarak zamanı yansıtmaya hizmet eden biçimdeki şeffaf malzeme de metaforik anlamda bir ürün olarak düşünülebilir.

İçimdeki birikimleri boyutlandırma fikrini bulduktan sonra bununla ilgili aklıma gelen ilk örnek İrfan Önürmen oldu. 2010 yılında okul gezisiyle gittiğim İstanbul Modern’deki “Gelenekten Çağdaşa” sergisi sırasında gördüğüm çalışma beni çok etkilemişti. Sanatçının ismini aklımda tutamasam da çalışmanın adı aklımda görüntüsünden dolayı “yatak odası” şeklinde kalmıştı. Bu çalışmayı hatırlamamla girdiğim arayışta çalışmanın adının “odada” ve sanatçının da İrfan Önürmen olduğunu tekrar öğrendim (http-9). Dahası o da art arda sıraladığı tül malzemeyle oluşturduğu kolajı boyutlandırmıştı Görsel (3.26).

Görsel 3.26. İrfan Önürmen, “Odada”, 175x210 cm, Tül üzerine karışık teknik, 2002

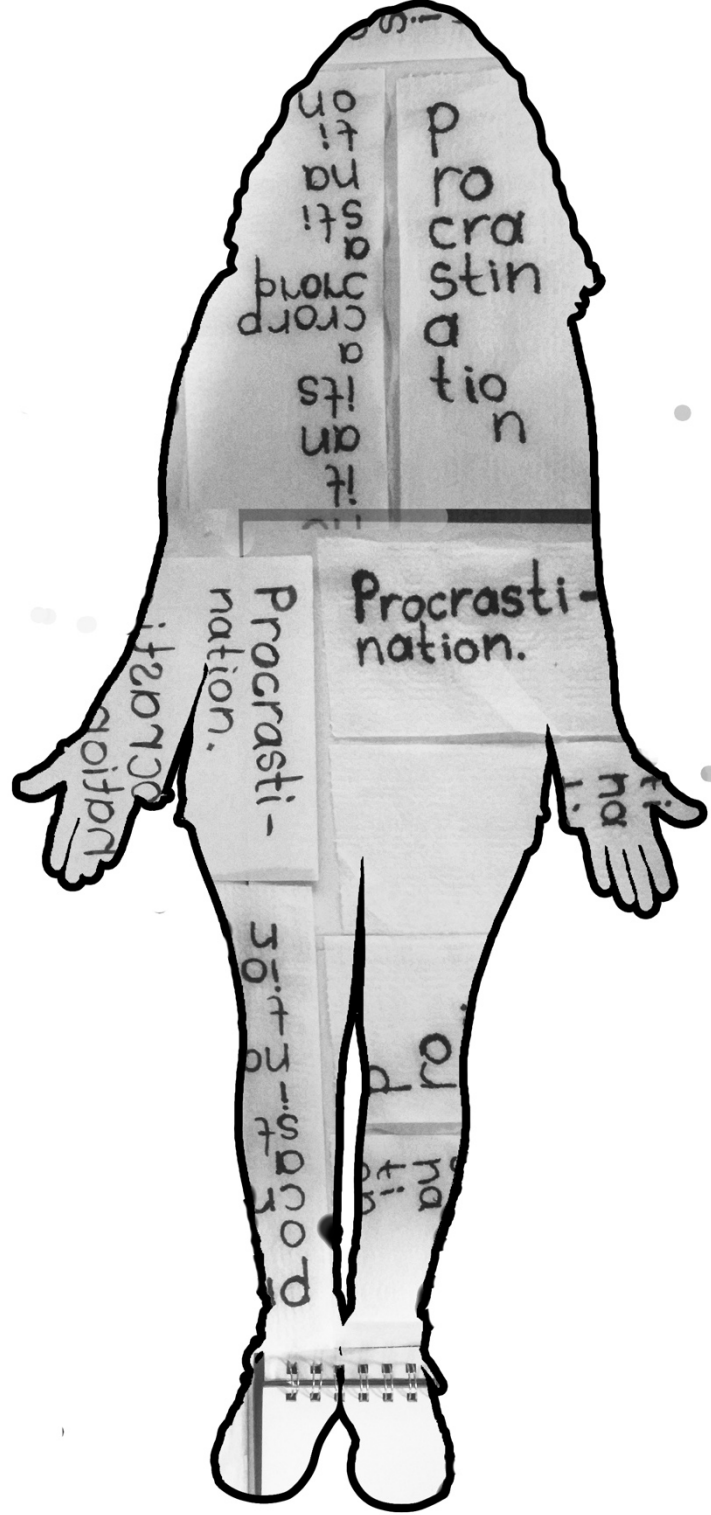
Bu çalışmayı gördüğüm zamanlar grafik anasanat dalındaki ilk yılımdı ve Photoshop öğrenmeye başlamıştım. Programdaki katman (layer) mantığı işte karşımda duruyordu. Aynı ayrı tüllere yerleştirdiği figür ve mekâna dair biçimlerle ön-arka ilişkisini anlatan ve beni etkileyen harika bir örnekti. Sanki Photoshop programının içine girmiş gibi hissettirmişti. Beni bu denli etkileyen çalışmanın bilinçaltımda yer etmesinden olacak ki erteleme kavramının sanatsal sorgulamaları sırasında bulduğum fikirden sonra bu çalışmayı gördüğüm anı hatırladım. Bahsettiğim erteleme sebeplerinin çalışmamın üstünü kapatarak “perdeleme”si Photoshop programını kullandığımda kimi zaman karşılaştığım; imajın başka bir “layer” (katman) altında kalarak kaybolmasıyla ilişkilendirmiştim. Önürmen’in çalışmasındaki mantıkla düşündüğüm kendi fikrim benzer kodlar içerse de Önürmen katmanlardan bir kompozisyon yaratarak mekânı boyutlandırırken, benim yapmak istediğim her bir kompozisyonun birbirinin arkasında aynı sınırlar içerisinde kalarak “içimdeki zaman”ın tüneli şeklinde bir boyut oluşturma çabasıydı. Bu nedenle Önürmen’in çalışmasından ayrılıyordu (AG, 30 Mayıs 2017).

Tasarımların sergilenmesinde “perdeleme”, araştırmacının birebir beden ölçüsündeki silüetlerinin içerisindeki kolajlar, şeffaf plastik perdelerin üzerine çizimler ve dijital çıktılarla yerleştirilerek art arda sıralanmasıyla enstalasyon biçiminde sunulmuştur (EK-1, EK-2, EK-3, EK-4, EK-5). Buradaki art ardalıkla oluşan boyut ve şeffaf malzemenin ardındakiyle ilişkisi git gide karartıya dönüşmesindeki etki, erteleme durumlarının, duygularının ve sorgulamalarının dolayısıyla ertelenmiş zamanın vurgusu niteliğindedir. Görsellerin, araştırmacının beden silüetiyle sınırlanması öznel zamanı ve içinde olup bitenleri temsil etmesinin yanı sıra, zaman-mekân ilişkisindeki mekânı kendi bedeni üzerinden anlatmaya çalıştığı bir metafor yaratmıştır.

Örnek oluşturması bakımından görsel sayısı on ile sınırlı tutularak sergileme planındaki büyük boyutlu şeffaf etki, tezin içerisinde asetat kağıdına alınan çıktılarla gösterilmiştir (Görsel 3.27 ile Görsel 3.36 arası).

Görsel 3.27. *Zihinsel sorgulamalara dalış*

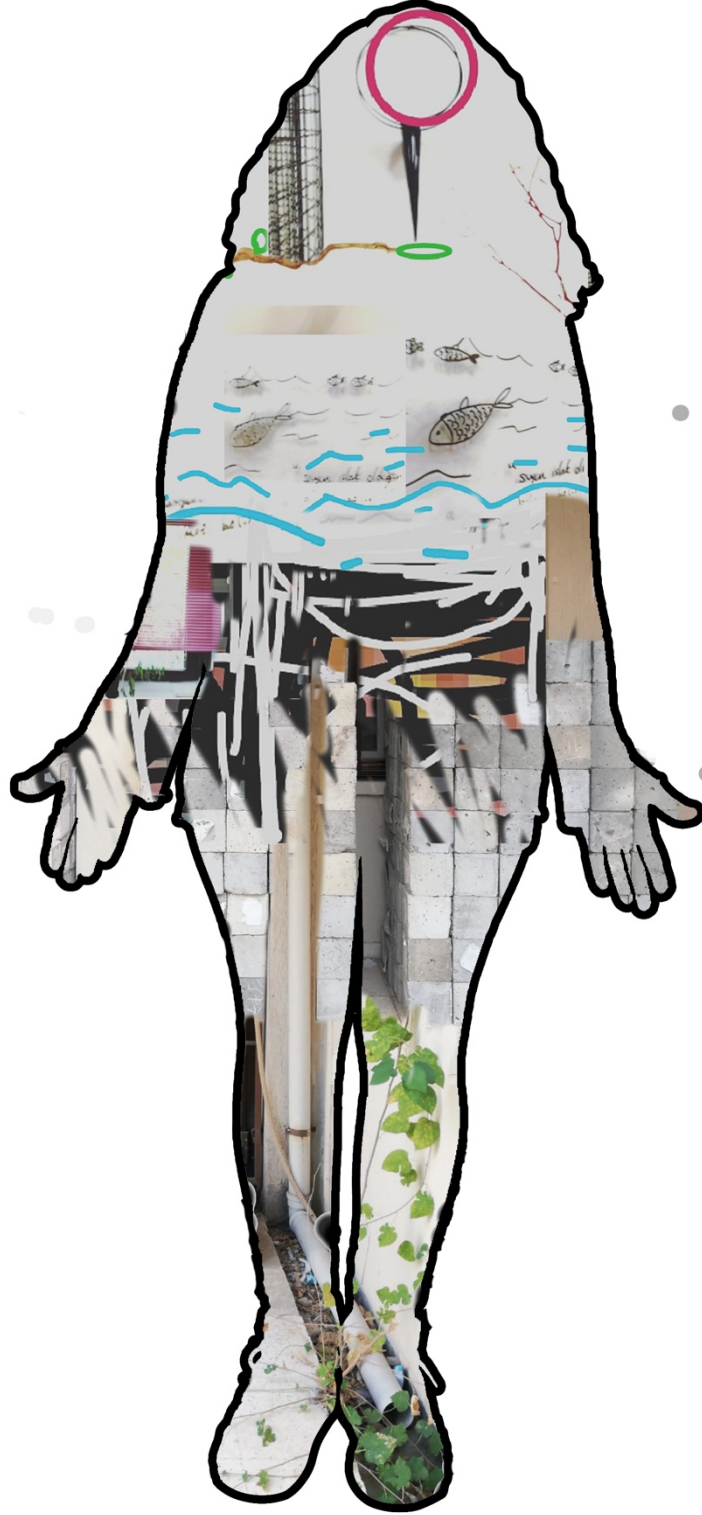
Görsel 3.28. İçimdeki erteleme

Görsel 3.29. *Bulutlanma II*

Görsel 3.30. Yıkıntı

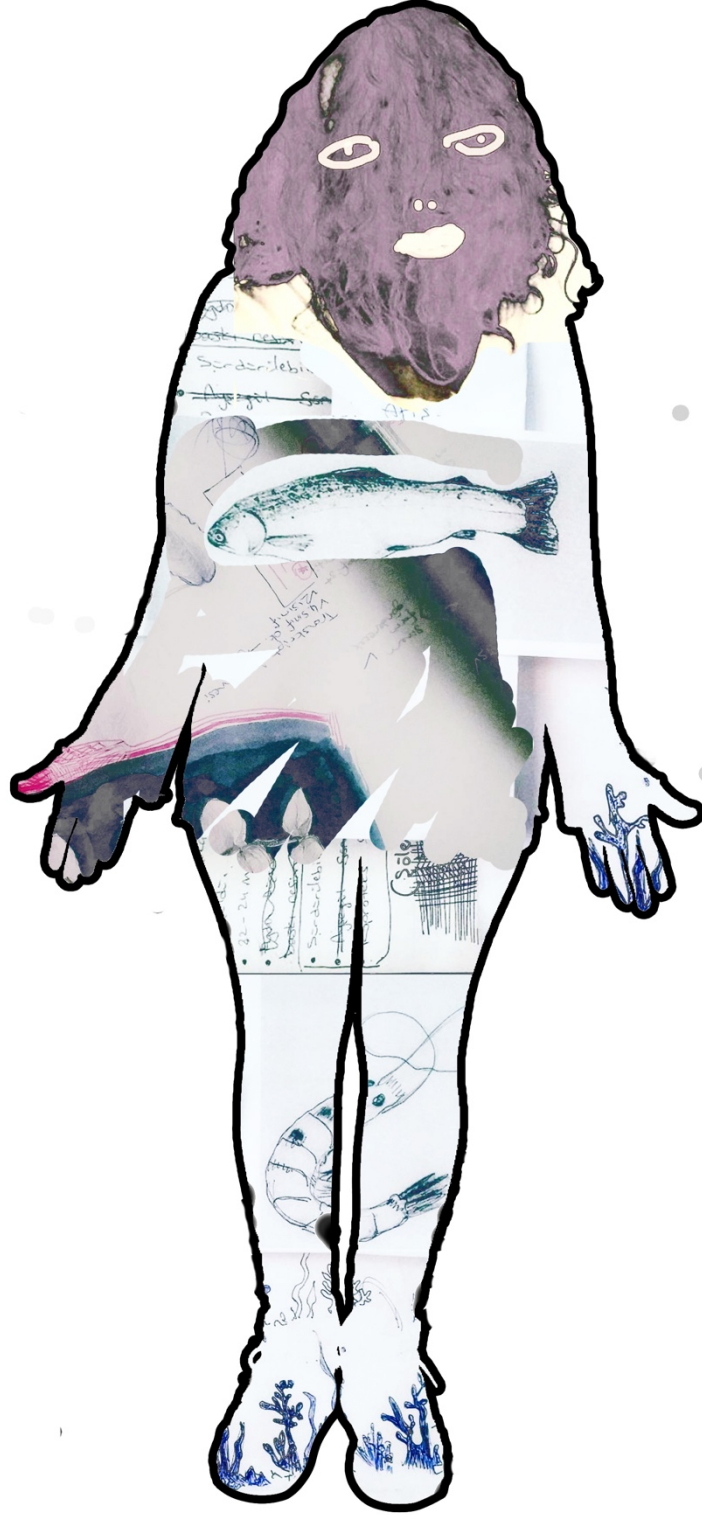
Görsel 3.31. Yeşerme

Görsel 3.32. *Tasarımla dönüşüm*

Görsel 3.33. Zaman: ne kadar yeterli?

Görsel 3.34. Yapılacaklar listesi sualtında

Görsel 3.35. *Keşke orada olsam*

Görsel 3.36. Oluşlar

Süreçte yaşanan birbiriyle örüntülü bu durum ve duygular;

Görsel 3.27'de tez konusuna karar verilmesinden araştırılmasına ve tasarımların oluşumundan kimliklerime değin iç diyalogumdaki sorgulamalarım,

Görsel 3.28'de araştırmalarla birlikte kurduğum iç diyalogla içimdeki ertelemeyi bulmam,

Görsel 3.29'de daha öncede açıkladığım bulutlanma hissinin başka bir düzenlemesiyle yine ertelemelerin asıl yapılması gerekenlere bulut olması ve bunların içimi bunalması,

Görsel 3.30'da erteleme davranışıyla verdiğim mücadelede hem onu yıkıntıya uğratarak bulutları aralamam, hem de bu yorucu mücadelenin bana verdiği yıkıntı hissi,

Görsel 3.31'de bu mücadelenin zaman zaman işe yaradığını görmemle yıkıntıdan yeşeren umut ve hissettiğim hevesle içimde balıkların yüzmesi,

Görsel 3.32'de bu içimde yaşananların tasarım fikirleri oluşukça dönüşmeye başlaması,

Görsel 3.33'de bu süreci teze çevirmek için fazla vaktimin kalmamasıyla telaşlanma hissinin arada bir beni umutsuzluğa sürüklemesi,

Görsel 3.34'de gelen umutsuz düşüncelerle tezden uzaklaşarak “yersiz-yurtsuzlaşma” isteğiyle keşke şu an orada olsam dediğim yeri hayal ederek yeni “yer-yurt” (Deleuze ve Guattari, 2014) aramam,

Görsel 3.35'de yapılacaklar listesi hazırlayıp üzerine çizdiğim balık, yosun, karides gibi deniz canlılarıyla onu sualtına iterek yok etmem,

Görsel 3.36'de bu süreçteki sanatçı/araştırmacı/öğretmen-öğrenen oluşarımla çoğalmam yansıtılmıştır.

Böylece kavram olarak ertelemeyi sanatla sorgulayarak onu nasıl yansıttığım görünür hale gelmekle birlikte araştırma sorularından; ertelemeyle hissettiğim duyguların, onu nasıl olumlayabileceğimin, öznel süreç olarak ertelemeyi kendi alanıma nasıl taşıyabileceğimin ve araştırmanın katılımcısı olarak araştırmayı nasıl şekillendirebileceğimin yanıtları da verilmiş oldu.

3.2.2. Biçim

1960 sonrası önemli sanat üretimleri, geleneksel yaklaşımlara teknik ve malzeme alternatifleri bulmakla beraber sanatçı ve izleyici ile sanat nesnesi arasındaki ilişkiyi de yeniden biçimlendirmiştir. Malzemenin çeşitliliğiyle sanatçılar, sanattaki biçimci anlayışa alternatif geliştirmişlerdir (Atakan, 2008, s.11). Postmodernizmle ilişki içinde olan sanat temelli araştırmalar da biçimdeki bu çoklu sanat anlayışı benimsenmiştir.

Sanat temelli araştırmalarda bu bağlamda; alegori, otobiyografi, edebi etnografi, kurgusal hikaye anlatımı, anı, hayat hikayesi, roman, şiir, anlatı besteleri gibi dilbilimsel anlatı ve edebi “dönüşler”in yanı sıra resim, belgesel film, multimedya, dijital hiper metin ve resim, çizim, grafiksel biçimler, heykel, seramik, montaj, örme, 3D tasarımlar, mixed-media, fotoğraf ve kolaj gibi plastik sanat biçimlerinin bir veya bir kaç birlikt kullanılabilmektedir (Barone ve Eisner, 2012, s.27; Leavy, 2015, s.231). Bu araştırmanın anlatımında öyküler; tasarım sürecinde fotoğraflar, grafiksel biçimler ve çizimlerle oluşturulan kolaj kullanımıyla gerçekleştirilmiştir.

Erteleme durumu, erteleme nedenleri, zaman, erteleme durumunu yaşayarak sorgulayan ve o zamanın içinden geçen olarak (araştırmacı/sanatçı) içinde bulunacağım “ben”e ilişkin görsellerin hangi malzemeye daha anlamlı bir şekilde ifade edileceği konusunda gidilen zihinsel sorgulamalarla birlikte bir takım net olmayan görseller zihnimde belirmeye başlamıştı. Zihinde beliren görsellerin hiçbiri geleneksel bir teknikle tuval üzerine yapılmış çizim ya da boyamalar değildi. Bunların teknik bakımdan tam olarak ne olduğu belirsiz ve fazlasıyla soyuttu. Zihnin içine dalma düşüncesinden yola çıkışla bu durumumu, dalış fotoğrafımın zihindekileri bulma çabasının temsili olarak kullanabileceğim fikri beni kolaj ile anlatıma götürdü (bkz. s.67, Görsel 3.27) (AG, 28 Mayıs 2017).

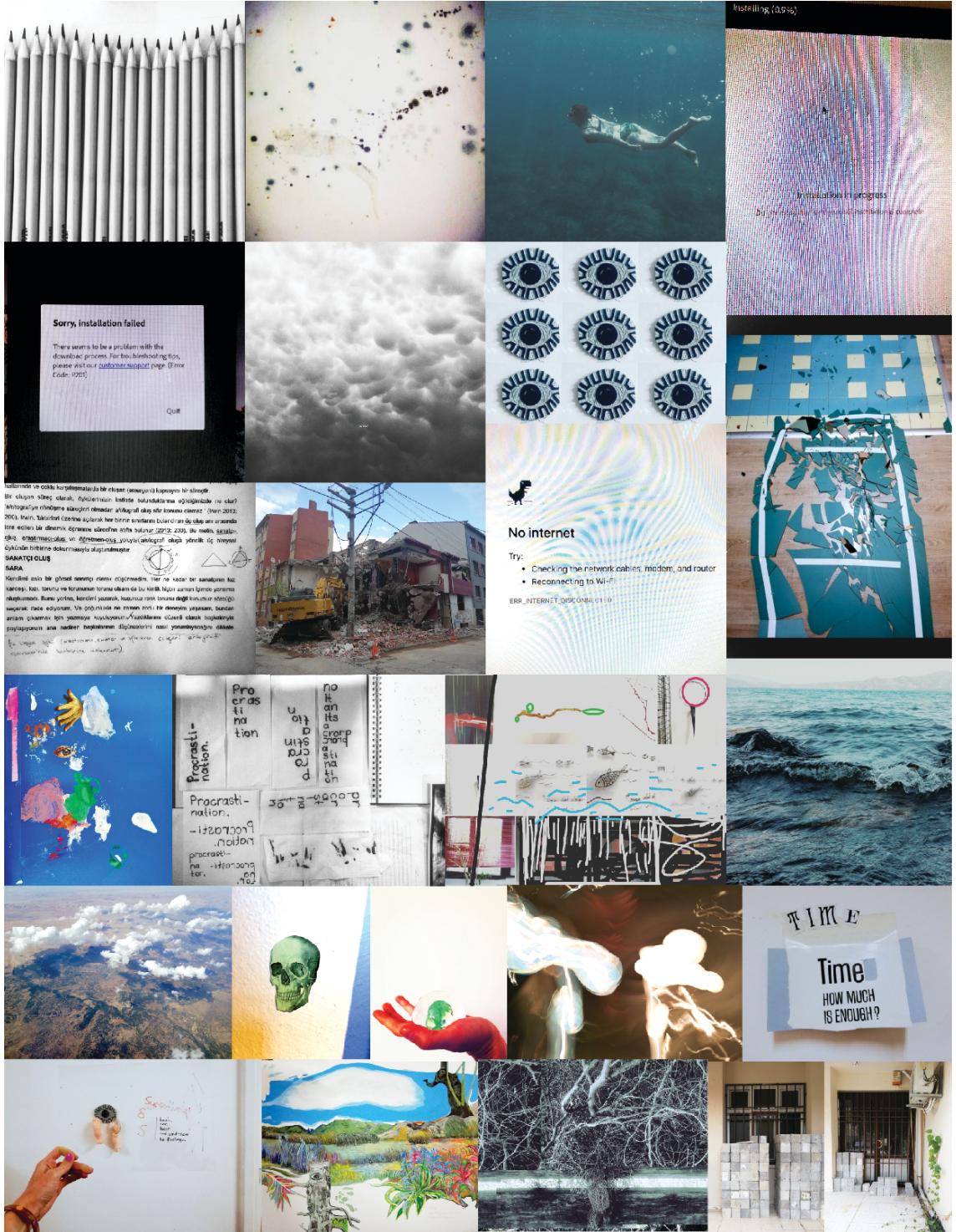
Sanat temelli araştırmalarda kolaj, malzeme ve psikolojik olarak sınırları genişleten bir araç olması bakımından önemli ve disiplinlerarası popüler bir uygulamadır. Kolajlar, çeşitli dergilerden, dokulu kağıtlardan ya da farklı kaynaklardan görüntülerin seçilip yüzeye yapıştırılarak oluşturulabileceği gibi gerçeklik yaratmak ve anlam bulmak için görsel ve metinlerin bir araya getirilmesiyle de oluşturulabilir. Kolajlarla farklı öğeler bir araya getirilerek yeni çıkarımlar yapılabilen, anlamları iyileştirebilmekte ya da geliştirebilmekte, bağlantılar kurulabilmekte, farklı düşünebilmeyi ve görebilmeyi sağlayabilmektedir (Chilton ve Scotti 2014).

Bu çalışmadaki kolajlar bazı mevcut olan kişisel fotoğraflar ve sonradan çekilen çeşitli manzaralar (gökyüzü, deniz, mekân ya da bir durum), çalışma ortamı, not defterinde tutulmuş notların/metinlerin ya da eskizlerin ve nesnelerden yapılan kurguların fotoğraflarından (Görsel 3.37) oluşturulmuş ve içerikte de değinildiği gibi çeşitli anlamlar yaratılmıştır. Bu bağlamda kolaj kullanımı, metaforik düşüncelerin aktarılması bakımından uygun olmuştur. Leavy (2015, s.240)’nin de belirttiği gibi, kolaj ve metafor kullanımı aynı zamanda izleyicinin de görsellerden elde edebileceği anlamlar yaratmaktadır.

Barrett (2012, s.92), Lucy Lippard’ın “katmanlı, birikimsel bir üslup” olan kolaj tekniği hakkındaki düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

“...sonsuz farklı biçimde ayrı gerçeklikleri bir araya getirebilir. İlk kez modernizm tarafından kullanılmış olsa da aynı zamanda postmodernizmin ana stratejisidir. Söyleşimsel bir yaklaşımı temsil eder. Kolaj; ilişkilerin yönünü değiştirmekle, yan-yanalılık (juxtaposition) ve üst üste bindirmeyle (superimposition), yapıştırma ve çıkarmayla ilgilidir. Olan ya da olması gereken şeyi parçalarına ayıran ve olabilecek olanı gösteren biçimlerde yeniden düzenleyen bir estetikdir. Kolaj çelişkilerden bir şey üretir. Belirgin zıtlıklar ve ironi olasılığını içerir.”

Lucy Lippard’ın kolaja ilişkin bu yorumundaki “katmanlı, birikimsel üslup”, bu tez çalışmasında metafor başlığında ele alınan “perdeleme” kavramındaki görüntülerin ayrı ayrı şeffaf yüzeyler üzerinde ancak bir araya geldiklerinde bir bütün oluşturacak şekilde kolajlanmasıyla yakalanmaya çalışılmıştır.

Görsel 3.37. Kolajlarda kullanılan imajlar

Geçmişte ve süreç içerisinde çektiğim fotoğrafları, “tasarım yöntemi süreçleri”nde aktardığım örnekteki gibi kurguladığım içerikle bütünlük sağladığımı düşündüğüm beden silüetimle biçimlendirerek ertelemeyi kapsayan bir zamanla ilişkilendirdim (Görsel 3.38).

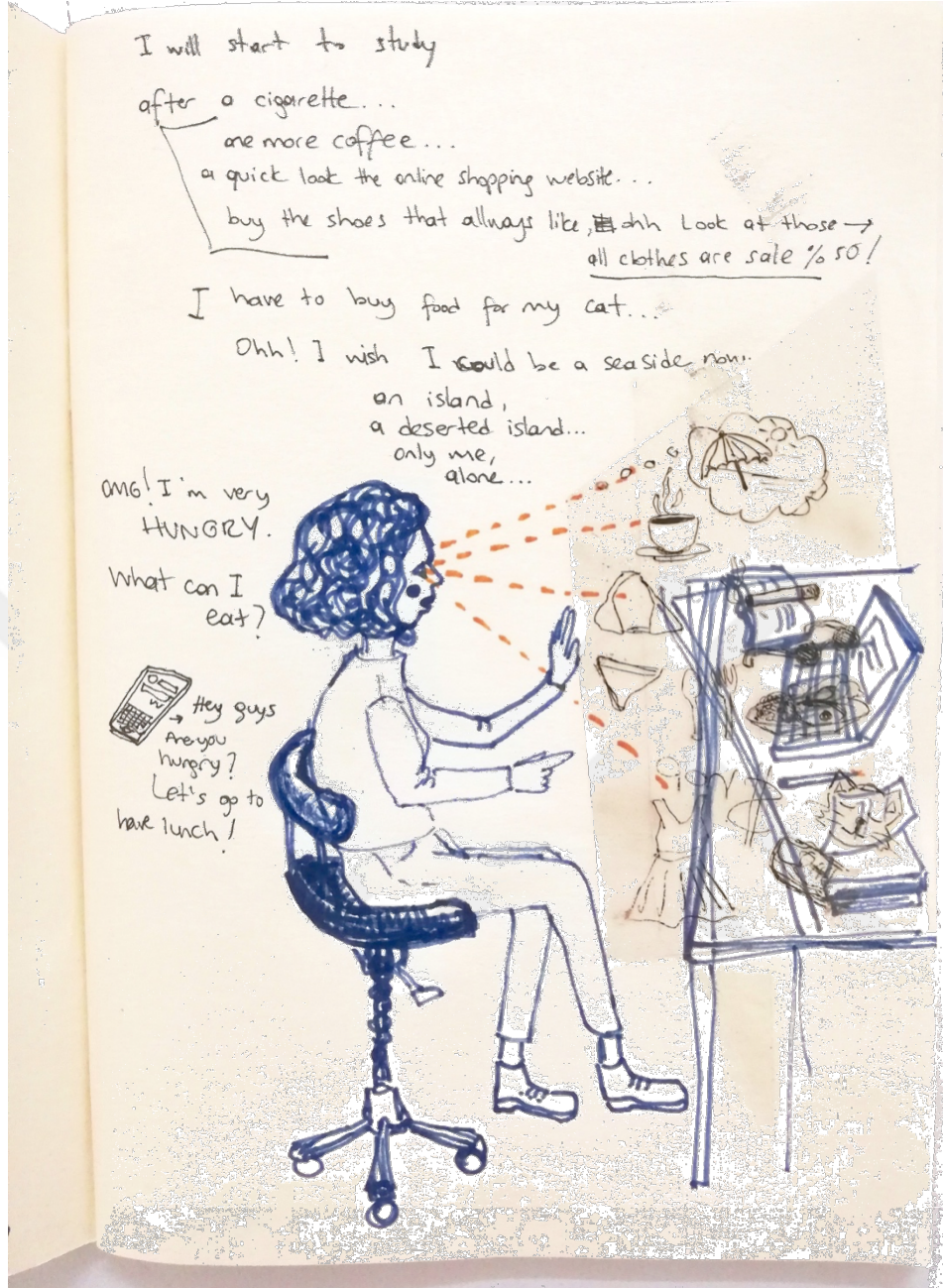
Görsel 3.38. Perdelemenin içimdeki zaman görselleri

Her ne kadar kullandığım ana malzeme sadece fotoğraf gibi görünse de bu fotoğraflarda çizim, resim, yazı ve kolaj gibi teknik çeşitlilik söz konusudur. Ayrıca kullandığım bilgisayar ortamındaki tasarım programları da bu teknik çeşitliliğin içinde yer almaktadır. Yarattığım “perdeleme” kavramıyla biçimlenen bu siluetlerin art arda sıralanışı da tasarıma biçimsel bir unsur olarak hacim kazandırmıştır.

Sanat temelli yeniliklerin geliştirilmesinde teknolojik gelişmelerin de oldukça payı vardır. Basit bir şekilde, birçok yeni “metin” türünün inşası, korunması ve yayılması için yeni teknolojiler geliştirilmiştir. İnternet, dijital kameralar, dijital görüntüleme

teknolojisi, ses dosyaları ve Photoshop, Illustrator, Indesign gibi dijital tasarım programları, ilgili teknolojilerin örnekleri arasında yer alan sadece bir kaçıdır. Bu teknolojiler, araştırmacıların sanatın daha önce mümkün olmayan şekillerde kullanılabilmesine ortam sağlamaktadır. Bu tez çalışmasındaki görsellerde yer alan fotoğraflar, bu fotoğrafların bahsedilen tasarım programlarından Photoshop ve Illustrator aracılığıyla geliştirilmesi ve tasarımların asetat kağıdına dijital baskıyla geçirilmesi, tasarım sürecindeki biçimselliğin teknolojik boyutunu oluşturmaktadır.

Sanat temelli araştırmaların yayılmasında internet ve sosyal medya önem taşımaktadır. Ayrıca sosyal medya (tweeter, facebook, instagram, youtube vb.) sorgulama sırasında da sıklıkla kullanılmaktadır (Leavy, 2015, s.19). Araştırma sırasında internet ortamında makale, tez, e-kitap gibi kaynaklardan sorgulamalar yapılırken -giriş bölümünde kullanılan görsellerin “http” uzantılı kaynaklarından da anlaşılabilceği gibi- sosyal medyada ilgili görsel ve videolara rastlanmış, ilgi çekici olduğu düşünülenler alıntılanmıştır. Bu durum şu an araştırma için olumlu bir sonuç olsa da süreç içerisinde yine gecikmelere, dolayısıyla ertelemelere sebep olmuştur. Çünkü internet ortamında gözü kapalı araştırma yapmak pek de mümkün değildir. Uyarıcı görsel ve reklamlar sizi aniden başka yerlere götürmekte, videolar izletmekte, aklınıza takılan şarkıyı ya da video klibi saatlerce aratmakta ya da durup dururken ihtiyaçlar yaratmaktadır. Bu durumun fark edilmesiyle oluşturulan *Görsel 3.39*, durumu özetler niteliktedir.

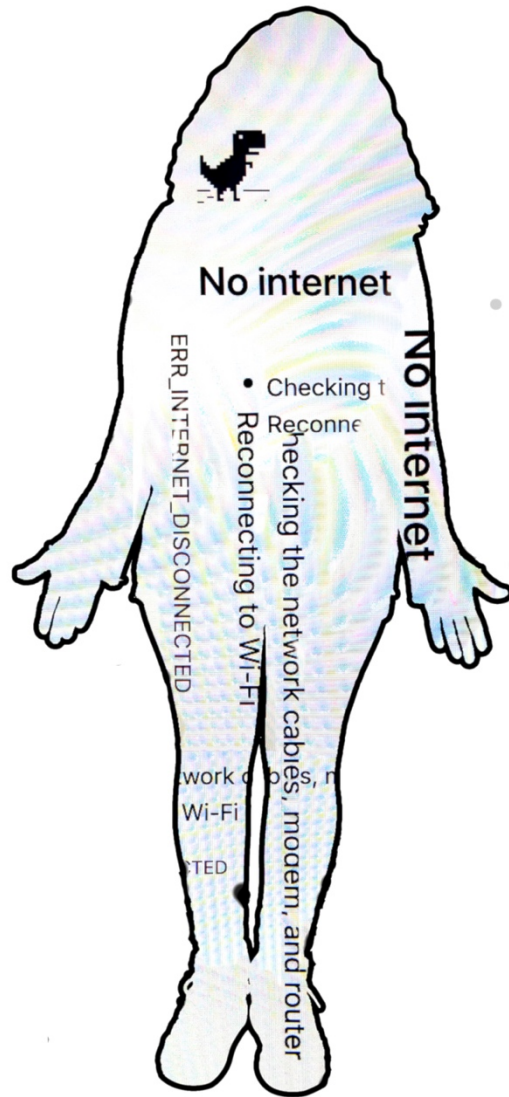

Görsel 3.39. ...'dan sonra başlayacağım

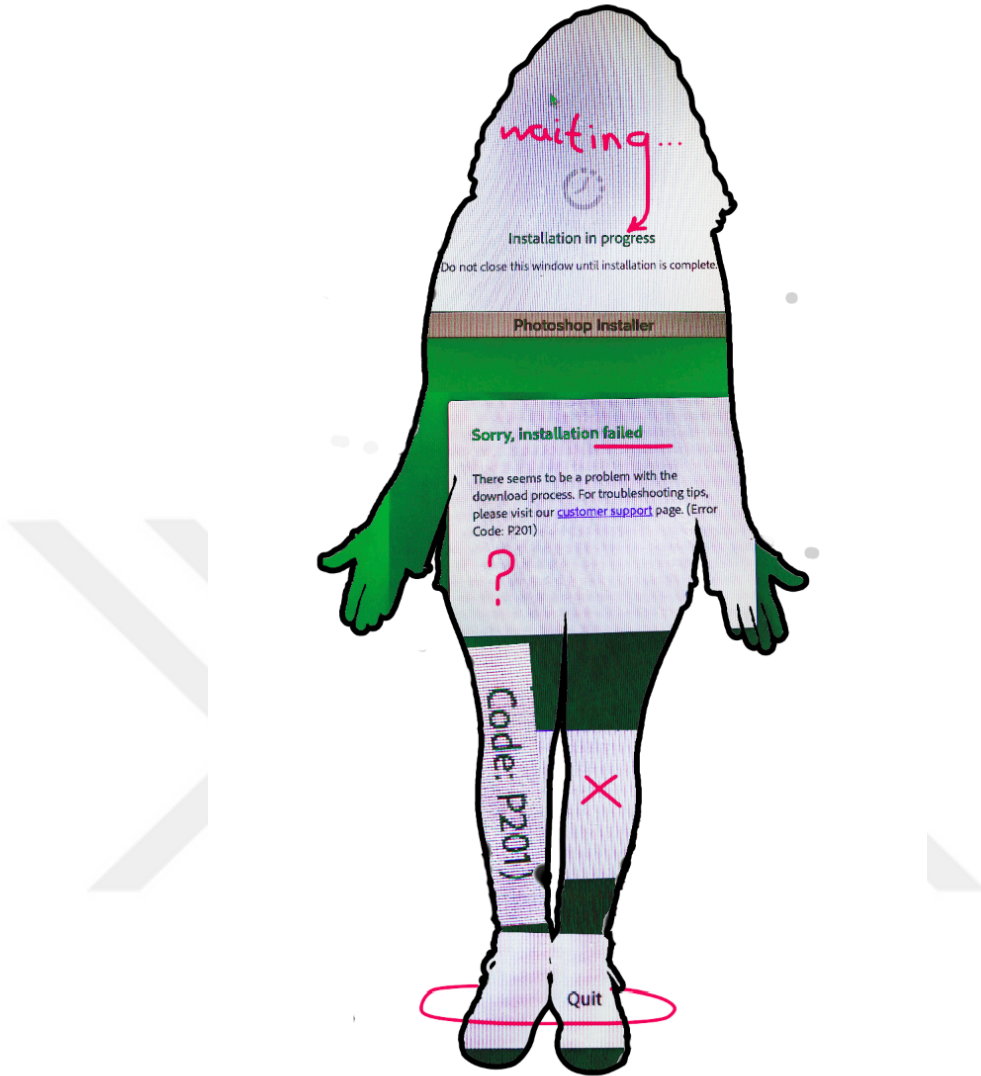
Görselde çalışmanın başına oturarak “çalışmaya kahve ve bir sigaradan sonra başlayacağım” derken sadece bir göz atmayla başlayan alışveriş sitesinde dakikalar harcadıktan sonra kedime mama almam gerektiğini hatırlamam ve yapmam gereken çok iş olmasından hayıflanarak bunların yerine deniz kenarında olmayı hayal etmem, onun da kalabalık geleceğini düşünüp bir adada, ıssız bir adada tek başıma kalarak dünyadan kendimi ne güzel soyutlayacağımı düşünürken acıktığımı fark etmemle düşüncelerim bir anda son bulmaktadır. Arkadaşlarıma “haydi yemeğe gidelim” mesajı göndererek

çalışmak için oturduğum yerden çalışmadan kalktığım bu durumla birlikte “kendini sabote eden” ve “hayalci” erteleyici özelliklerim de ortaya çıkmaktadır (AG, 9 Ocak 2019).

İnternet ve teknolojinin varlığı çeşitli ertelemeler yaratırken yokluğu da çalışmalarını aksatması bakımından yine ertelemeye sebep olmaktadır. Bilgisayarın bozulması, internet bağlantısının sağlanamaması ya da kullanılacak programların temin edilememesi, temin edildiğinde ise kurulum hataları vermeleri bu süreçte ertelemenin teknolojik boyutunu oluşturmuştur (Görsel 3.40 ve Görsel 3.41).

Görsel 3.40. Teknolojik boyutlu erteleme I

Görsel 3.41. Teknolojik boyutlu erteleme II

Süreçte teknolojik aksaklıkların yaşandığı anlarda çektiğim ekran fotoğraflarını, yine silüetimin içinde düzenledim. Teknolojik boyutlu ertelemeleri ifade etmek için tasarladığım bu görseller de “perdeleme” kavramı adı altında yerini almış oldular.

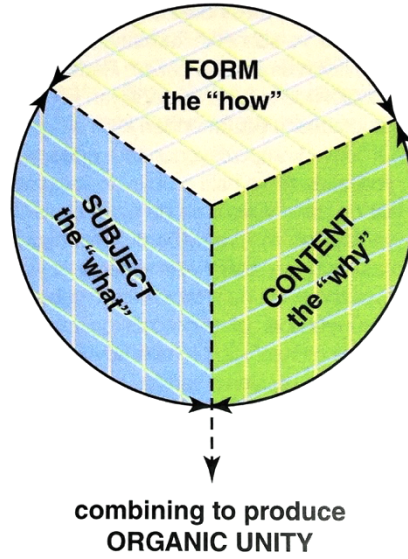
3.2.3. Biçim-içerik ilişkisi

Tüm sanatsal çalışmalar bir biçime sahiptir. Sanatçı seçtiği malzeme ya da malzemelerle konu malzemesini nasıl sunduğuna ilişkin bilgi veren şey biçimdir (Barret, 2012). Biçim, her ne kadar sanatsal çalışmanın görsel yapılandırmasıyla ilgili gibi görünse de içeriği hakkında da bilgi vermektedir. Bu anlamda içerik, biçimde yansımakta, biçim ve içerik ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır.

Marksist oyun yazarı Bertold Brech de biçim ve içeriğin birbirinden ayıramayacağı görüşünü savunmaktadır (Barret, 2015, s.202).

Weitz, Osboorne ve Wimsatt gibi estetikçi ve eleştirmenlerin biçimcilik anlayışı da bu görüşü destekler niteliktedir; “eserlerin biçimleri içeriğin öğeleri ve fikrine bağlandığı gibi, içeriği de ancak o biçimle belirlenmektedir.” Yani konunun içerik haline gelmesi aynı zamanda *biçime yoğrulması* demektir. Bu biçim ve içeriğin bir bütün oluşturması “organik birlik” kavramı ile ifade edilmiştir. Organik birlik: “Eserdeki her ögenin ve bağıntının eserin değeri için gerekli olması; bunlardan her birinin yalnız kendi hesabına rol oynamakla kalmayıp diğerlerini de etkilemesi ile sağlanan düzen” (Moran, 1999, s.161) olarak tanımlanabilir.

Ocvirk, Stinson, Wigg, Bone ve Cayton (2015, s.13)’e göre de organik birlik; sanatın üç bileşeni olan özne, biçim ve içeriğin “canlı bir organizma”nın yapısına benzer şekilde birbiriyle etkileşimli bir ilişkisellikte olmalarıdır (Görsel 3.42).

Görsel 3.42. Organik Birlik bileşenleri (Ocvirk ve diğerleri, 2015)

Organik bütünlüğü sağlayan bu birbirinden ayrılmaz üç bileşenden özne, “ne” sorusunun karşılığı olarak konuyu ya da görüntüyü; biçim, “nasıl” sorusunun karşılığı olarak işin gelişimi, kompozisyonu ya da gerçekleştirilmesini; içerik ise “neden” sorusuna yanıt olarak sanatçının amacını, iletişimini ya da işin arkasındaki anlamı karşılamaktadır (Ocvirk ve diğerleri, 2015, s.10).

Öznel süreç kapsamında tasarım sürecine aktarılan erteleme konusu ve ertelemeye yönelik oluşan görüntüler bu çalışmada özneyi/konuyu; fotoğrafların, yazı ve çizimlerin kolajla siluet formuna yerleştirilmesi ve oluşan çoklu parçaların bütünü oluşturarak içeriği yansıtmaları biçimi; tez sürecinde erteleme davranışı gösteren araştırmacının bu durumunu içinden geçtiği zaman olarak ifade eden metaforik yaklaşım da içeriği oluşturmuştur.

Bu bölümün girişinde de ifade edildiği gibi tasarım sürecinin içerik ve biçim şeklinde ayrı başlıklar altında verilmesinin nedeni, sürecin düzenli bir şekilde aktarılabilmesi içindir. Ancak tasarımlara dair ilişkilendirmelerde içerik başlığında biçime, biçim başlığında da değinilerek bu iç-içelik ve iki bileşenin süreç içerisinde beraber nasıl işlediği gösterilmek istenmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu tezin yazıldığı enstitünün tez yazım kuralları gereği bölümün adı Sonuç, Tartışma ve Öneriler olarak belirtilmiştir. Ancak araştırmada kullanılan yöntem gereği sonuç ve öneriler bölümü, yansımalar olarak adlandırılmıştır. Alt başlıklarda araştırmanın sanatçı (artist) oluş, araştırmacı (research) oluş ve öğretmen/öğrenen (teacher) oluşa ilişkin yansımaları ortaya konmuştur.

4.1. Yansımalar

Yansımalar bağlamında, kavram olarak sanatsal sorgulaması yapılan ertelemeden yola çıkılarak metaforik anlamlar geliştirilmiş, “içimdeki zaman” adı altında yorumlanmış ve “perdeleme” adı altında yeni bir kavram yaratılmıştır.

Sanat temelli araştırma uygulamalarıyla a/r/tografik bir çalışma yapmak, eğitim araştırması bağlamında sanat, sanatçı-araştırmacı-öğretmen (artist-researcher-teacher) için bir metafor oluşturmaktadır. Artografide bu üç rolün birleşimi yeni bir alan yaratmaktadır: Bu uygulayıcılar *arada (in-between)* olan bir alanı kaplamaktadır (Pinar, 2004, s.9). Bu araştırmada da araştırmacının erteleme kavramını kendi sanat eğitimi sürecindeki sorgulamalarla tasarım sürecine yansıtması, söz konusu bu kimliklerin sürece ve araştırmacıya sağladığı ve ilgililere sağlayabileceği katkılar/yansımalar kişisel ifadelerle ortaya konmuştur.

4.1.1. Sanatçı (artist) oluş

Lisans dönemindeki sanat eğitimim boyunca ağırlıklı olarak kolaja ilgi duydum. Çünkü kolaj birbirinden ayrı parçaların birleşimiyle beklenmedik bakış açıları sunuyor ve yeni anlamlar yaratmamı sağlıyordu. Teknik olarak da malzemenin sınırsız olabilmesi beni cezbediyordu. Bu anlamda kolajın içinde farklı dergilerden, fotoğraflardan kitaplardan edindiğim imajların parçalarını birleştirerek bazen de boya, mürekkep ya da kalem gibi malzemelerle müdahale ederek bu parçaları birbirleriyle ilişkili hale getirmekten hoşlanıyordum. Hatta dünyayı bile kolaj olarak düşünmeye başlamıştım. Doğanın parçalarıyla birlikte insan yapımı evler, çeşitli binalar, köprüler, yollar, yollardaki arabalar, oluşan sınırlar, ülkeler, bölgeler, bunların içinde oluşan yerleşim yerleri, evlerin içindeki eşyalar, insanlar, kültürler gibi çoğaltabileceğimiz dünyaya ait her parça, yaşadığımız bu kürenin üzerinde bütünleşiyordu ve dünyadaki her şey birbiriyle bir şekilde bağlanıyordu. Şimdi bu düşüncemi rizomla bağdaştırabiliyorum.

Birkaç yıl önce bunlar benim için öylesine bir fikirken, araştırdığım rizom kavramından öğrendiklerimle geçmişimdeki bu sanatsal sorgulamalar ilişkili hale geldi ve bu düşünceler tasarımlara dönüştü. Hatta rizomatik düşünceyi kendimce kolajlı düşünce olarak kodladım. Ayrıca kolajın sanat temelli araştırmalarda oldukça popüler ve metaforik anlamlar üretmedeki uygunluğunu, çoklu ve birikimsel yapısıyla da postmodern anlayışa yakınlığını keşfetmem kolajı benim için daha değerli yaptı.

Tez konusunu araştırmaya koyulmamla edindiğim bilgiler, sanatçı kimliğimi besleyerek önceki donanımlarımı da geliştirmemi sağladı. Erteleme hastalığını dönüştürmemde girdiğim sanatsal sorgulamada teknik ve biçim bağlamında kendimi yatkın hissettiğim kolaja yöneldim. Ancak bu üretim süreci sadece kolaj ile sınırlı kalmadı, bunun alt yapısını oluşturan çeşitli görseller ve yaptığım araştırmalar sonucu elde ettiğim bilgiler pedagojik bir süreçten geçmemi sağladı.

Bir kavramın, özellikle kişisel bir sorun olan ve zihnimde soyut olan bir kavramın sanatla nasıl yansıtılabileceğini, ayrıca bu kavramla ilişkili olarak kendimi ve zamanı nasıl görünür hale getirebileceğimi epeyce sorguladım. Bu içeriğe hizmet edecek biçim için hangi teknik ve malzemeleri kullanmam gerektiğini araştırmaya giriştim. Çektiğim bazı fotoğraflara bakarken ilişkiler kurdum. Başkalarının ertelemeyle ilgili kodlarıyla benimkileri kıyasladım, kimileriyle anlamlı bağlantılar kurdum. Yeni sanat üretim biçimleriyle kendi sanatsal üretim düşüncelerim arasında benzerlikler buldum. Bunlar, sanatçı ve araştırmacı oluşun eğitsel örüntüsüyle ilerledi. Araştırma sürecinin bende oluşan anlamını görselleştirmeye çalışmam, araştırmanın katılımcısı olarak veri üretiminde bir yandan beni zorlarken öte yandan keyif almamı sağlıyordu. Bu mücadelem tasarım süreçlerinin ortaya çıkmasında ve olumsuz durumumu tasarımlarla dönüştürmemde rol oynadı.

Bu süreçleri yaşarken çevremle de tez konum ve yapmaya çalıştığım görselleştirmeler hakkında etkileşimde bulundum. Ertelemenin herkeste bir şekilde olduğunu ve çoğunun benimle benzer psikolojik durumlar yaşadığını öğrendim. Bu durumu görselleştirmeye çalıştığımı söylemem onlarda merak uyandırdı. Daha geleneksel yöntemlere bağlı kalan bazıları ise buna pek anlam veremedi. Başkalarında empati yaratabilme ve yöntemde gelenekselliğin dışına çıkabilme arzusu, beni bu etkileşimlerim sırasında çalışmaya tetikledi ve keşfettiğim kendi erteleme deneyimimi daha açıkça dile getirmemi sağladı.

Davidson'ın a/r/tografik çalışmasında kendi sanatçı oluşuyla ilgili yazdığı şiirsel ifadesi, bendeki benzer duyguları da özetlemektedir:

“İnanmazdım
sanatın
öğretici olabileceğine...
Belki de
dinlemedim
yeterince yakından.
...Ama şimdi
fısıltılarını duyuyorum
bana işaret veriyorlar ki
keşfedeyim kendi parçalarımı
ki her zaman
gömülüydüler
derinlerde...” (Davidson, 2015, s.367).

Sanat genel olarak bize görmeyi, hissetmeyi ve gerçekten de bilmeyi öğretir. Sanatı aydınlatmamızda yardımcı olan araçlar, araştırma etkinliklerinde ve sanatın kendisinde ifade ve faydalılık bulabilir (Barone ve Eisner, 2012, s.6). Bu bağlamda sanatçı oluşla, metaforik düşüncelerimi ifade eden “içimdeki zaman ve “perdeleme” kavramlarını yarattım. “İçimdeki zaman” ile ele aldığım erteleme kavramını tanımladım ve “perdelemeler” kurgusuyla bu kavramın bendeki etkilerini görselleştirmeye çalıştım.

4.1.2. Araştırmacı (researcher) oluş

Erteleme kavramını araştırma konusu olarak ele almam, öncelikle geçmişteki sempozyum deneyimimde aklımda yer eden rizom ve a/r/tografi kavramlarını araştırmamla başladı. İlgi duyduğum bu kavramları tez çalışmasına nasıl dahil edebileceğimi düşünürken kendimle ilgili bir problem olan ertelemeyi konu edinmeye karar verdim ve otobiyografik sorgulamaya dayalı olarak erteleme hakkında araştırmaya koyuldum.

Ertelemenin pek çok özelliği olduğunu öğrenmemle kendi erteleme durumlarımı keşfederek zaman zaman sistematik, hayali, mükemmeliyetçi, kendini sabote eden erteleme tip ve özelliklerini gösterdiğimin farkına vardım. Ertelemenin duyuşsal, bilişsel ve biyolojik faktörlerinin olduğunu ve günümüzde özellikle eğitim psikolojisinin incelediği çok yaygın bir eğilim olduğunu öğrendim. Bu psikolojik durumu sanatsal sorgulamayla tasarım sürecine aktararak sanat eğitimi kapsamına taşıdım. Bu uzun

süreçte gerek ertelemeyle ilgili gerekse çalışma yönteminin detayları ve sanat alanındaki uzantılarıyla ilgili pek çok tanım, kavram ve uygulamalarla karşılaştım. Bunlar bana hem pedagojik anlamda hem de tasarım oluşturma anlamında katkılar sağladı. Dolayısıyla araştırmacı kimliğimle amaçladığım araştırma sorularının yanıtlarını buldum.

Araştırmalar sırasında erteleme hakkında öğrendiğim ilginç yanları çevremdekilerle de paylaştım. Önceden de bahsedildiği gibi herkes bir şekilde erteleyici özellikler gösteriyordu bu nedenle de benim çalışmam, onlarda da merak uyandırıyordu. Kendilerinin hangi erteleme özelliklerini gösterdiklerini bu süreçte tartıştık. Ayrıca erteleme davranışının beyin yapısıyla alakalı durumu da başkalarının ilgisini çekti. Böylelikle araştırmadaki deneyimlerin bireyler arasında empati duygusunu güçlendirdiğini hissetmeye başladım.

4.1.3. Öğretmen/öğrenen (teacher) oluş

Kendi araştırmacı ve sanatçı kimliklerimle beraber bu süreçte öğrendiklerimi sorgulatan öğretmen/öğrenen kimliğim oldu. Geçirdiğim bu araştırma sürecinde a/r/tografik yaklaşım çerçevesinde otobiyografik sorgulamalarımınla araştırmaya yönelmem, araştırmaların eşliğinde sanatsal sorgulamalar yaparak üretim yapmam bana görsel araştırma yöntemlerini kullanarak tez yazabilmemi sağladı diyebilirim. Özellikle de ertelemenin üstesinden gelerek onu dönüştürebilmemi sağladı. Bu dönüşümü kendi içimde yaşarken aynı zamanda sanatsal üretim anlamında da yaşadım. Metaforlarla ifade etmeye çalıştığım mücadeleyle ilgili görsel alandaki sorgulamalarım ve araştırmalarım, yaşayan sorgulamanın önemli yapı taşlarıydı. Süreç içerisinde yaşayarak, yaparak ve öğrenerek yol aldım.

Ertelemenin bendeki anlamının yanı sıra araştırmayı yazarken öğrendiğim ve en çok etkilendiğim şey, otobiyografik olarak bilgiyi sorgulayabilmem, hatta bunun tüm hata, utanç ve eksikleriyle bir gerçeklik içermesi gerektiği oldu. Bu bana özgürleşme ve araştırmada kendim olabilme imkânı sağladı. Böylece kendimi açık bir şekilde ifade edebildim. Bunun başka araştırmalara da yansımaları ve araştırmacıların sadece arı bilgiyi sunmak yerine süreçteki deneyimlerini de paylaşabilmelerine örnek olmasını umuyorum. Çünkü günümüzde kıymetli olan, bir şeyin ne olduğundan çok, ona nasıl ve hangi mücadeleyi vererek ulaşıldığı ve bunun nasıl yorumlandığının bilgisidir.

4.2. Öneriler

Sanat eğitimi alanında yoğunluklu olarak tasarım uygulamaları yapılmakta fakat bu tasarımların oluşum sürecine ilişkin araştırma çalışmalarına oldukça az rastlanmaktadır. Oysa ki bir bireyin tasarım sürecindeki deneyimlerini araştırma çalışmalarıyla diğer bireylere sunması, o bireylerde başka sorgulamalara ve deneyimlere yol açabileceği için bu tür çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.

Bu çalışmada tez yazım sürecindeki ertelemeye ilişkin deneyimlerin tasarım odaklı olarak aktarılması amaçlanmış ve kullanılan a/r/tografi yöntemi de bu amacın gerçekleşmesini sağlamıştır. Sosyal bilimlerdeki diğer yaygın araştırma yöntemlerinin sanat araştırmalarında kullanılması, onun özgün yapısını tam anlamıyla karşılayamamaktadır. Sanatın sınırsız ifade biçimleri yarattığı düşünüldüğünde, araştırma yönteminin sınırlı tutulması onu kısırlaştırarak anlaşılmasının da önüne geçmektedir. Geleneksel bilimsel araştırma ilke ve yöntemleri, sanat ve kültür alanlarının kendine has özelliklerinin dışlanmasına sebep olabilmektedir (Coşkun, 2017). Dolayısıyla sanat araştırmalarının bu kendine özgü yöntemlerle esneklik ve derinlik kazanması, gelişimi açısından bir gerekliliktir. Bu anlamda “araştırmalara entelektüel ve yaratıcı bir alan imkânı sunan a/r/tografi” (Irwin, 2016, s.202) yönteminin de gerek sanat eğitimindeki uygulamalı derslerde gerekse yapılan araştırmalarda benimsenerek özgün çalışmalara hizmet etmesi sağlanmalıdır. Bunun için araştırma yöntemleri dersi kapsamında sanat temelli araştırma yöntemlerine yoğunluk verilebilir ya da ayrı bir ders olarak bu yöntemler detaylı bir şekilde işlenebilir. Bu sayede öznel ya da katılımcı deneyimlerinin aktarıldığı, diyalog ve bağlantıların kurulduğu, sorgulandığı, sonuç yerine daha çok süreç odaklı “yaşayan” ve empati duygusu yaratan çalışmalarla alandaki araştırmaların çeşitlenmesi sağlanabilir.

Sanat temelli araştırmaların yaygınlaşabilmesi ve daha kolay ulaşılabilmesini sağlamak için daha fazla Türkçe kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için de hem bu yöntemlerle yapılan araştırmaların artması hem de mevcut yabancı kaynaklardan çeviri şeklinde yayınların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ackerman, David S. and Gross, Barbara L. (2005). My instructor made me do it: Task characteristics of procrastination. *Journal of Marketing Education*, 27(1), 5-13. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0273475304273842> (Erişim tarihi: 06.02.2017).
- Atakan, N. (2008). *Sanatta alternatif arayışlar*. (1.baskı). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Ay, D. (2019). A/r/tografi’de araştırmacının rolü. 3. *Uluslararası Sanat, Estetik Sempozyumu* ’nda sunulan bildiri. https://kongre.akademikiletisim.com/files/sanat2019/ozet_kitapcigi.pdf (Erişim tarihi: 09.05.2019).
- Balkıs, M. (2006). *Öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğiliminin, düşünme ve karar verme tarzları ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Barney, D. T. (2009). *A study of dress through artistic inquiry: Provoking understandings of artist, researcher, and teacher*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Vancouver: Universty of British Coloumbia, The Faculty of Graduate Studies.
- Barone, T. and Eisner, E. (2006). Art based educational research. J. L. Given, G. Camilli and S. B. Elmore (Eds.). In: *Handbook of complementary methods in educational research* (pp. 95-106). https://bestler.public.iastate.edu/arts_based_articles/two_arts_based_articles/barone_eisner_arts_based_research.pdf (Erişim tarihi: 11.07.2016).
- Barone, T. and Eisner, E. W. (2012). *Arts based research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Barrett, T. (2012). *Sanatı eleştirmek günceli anlamak* (Çev: Gökçe Metin). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Barrett, T. (2015). *Neden bu sanat?* (Çev: Esra Ermert). İstanbul: Hayatlperest Yayınevi.
- Bedir Erişti, S. D. (2015). Art-based educational research to generate a practice based approach. *Anadolu Journal of Educational Sciences International* 5 (Spç.Issue). <http://www.ajesi.dergi.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/102-published.pdf> (Erişim tarihi: 27.04.2016).

- Bedir Erişti, S. D. (Ed.). (2016). Bir anlatı biçimi olarak görsel araştırma yöntemleri. *Görsel araştırma yöntemleri; teori, uygulama ve örnek* içinde (s. 156-166). (1.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bedir Erişti, S. D. (Ed.). (2016). Görsel araştırma sürecinde dijital teknolojiler. *Görsel araştırma yöntemleri; teori, uygulama ve örnek* içinde (s. 257-317). (1.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bedir Erişti, S. D. (2017). Sanat ve tasarım öğrencilerinin tez oluşturma sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve gereksinimlerine dayalı olarak kazanması gereken yeterliliklerin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (4). http://www.kefdergi.com/pdf/25_4/Pdf/1463.pdf (Erişim tarihi: 13.02.2018).
- Blunt, A. and Pychyl, T. A. (1998). Volitional action and inaction in the lives of undergraduate students: State orientation, procrastination and proness to boredom. *Personality and Individual Differences*, (24) 6, 837-846. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S019188699800018X?via%3Dihub> (Erişim tarihi: 15.01.2017).
- Boydaş, O. (2018). *Resim sanatında ezoterik göstergeler ve bağlamlar üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Bulut Kılıç, İ. ve Altıntaş, O. (2016). Çağdaş sanatta metaforik düşünce. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5 (20), 185-202. <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1450796180.pdf> (Erişim tarihi: 19.03.2019).
- Carter, R. (2013). *Beyin kitabı: Beynin yapısı, görevi ve bozuklukları üzerine resimli bir rehber*. (Çev: G. Kayacı). (1.baskı.). İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Chilton, G. and Scotti, V. (2014). Snipping, gluing, and writing: an exploration of collage as arts-based research practice. *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*, 31(4), 163-171. https://www.researchgate.net/publication/272640079_Snipping_Gluing_Writing_The_Properties_of_Collage_as_an_ArtsBased_Research_Practice_in_Art_Therapy (Erişim tarihi: 21.04.2019).
- Choi, J. N. and Moran, S. V. (2009). Why not procrastinate? Development and validation of a new active procrastination scale. *Journal of Social Psychology*, 49 (2), 195 - 212. https://www.researchgate.net/publication/24411243_Why_Not_Procrastinate

- _Development_and_Validation_of_a_New_Active_Procrastination_Scale (Erişim tarihi: 16.01.2017).
- Cole, A. L. and Knowles, G. J. (2001). *Lives in context: The art of life story research*. (1.baskı). Walnut Creek, CA: Altamira Press.
- Correl, G. (2018). *A Map of Procrastination* [İllustrasyon]. 26 Haziran 2018 tarihinde <https://www.instagram.com/p/BtgxAchhZpf/> adresinden erişildi.
- Coşkun, N. (2016). Postmodern sanat eğitimi anlayışına dayalı öznel tarih projesine ilişkin öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of International Social Research*, 44 (9), 873-895.
https://www.researchgate.net/publication/313784083_postmodern_sanat_egitimi_anlayisina_dayali_oznel_tarih_projesine_iliskin_ogrenci_gorusleri (Erişim tarihi: 07.04.2018).
- Coşkun, N. (2017). Self-history project in visual arts education. *Internatioanl Journal of Education Through Art*, 13 (3), 348-366.
<https://ojs.library.ubc.ca/index.php/ijeta/login?source=%2Findex.php%2Fijeta%2Findex> (Erişim tarihi: 06.02.2018).
- Çelik, H. (2013). Kültür ve kişisel deneyim: Bir araştırma yöntemi olarak otoetnografi. *İstanbul Journal of Social Sciences*, 6 (1).
http://www.istjss.org/resim/2013_winter_6_1.pdf (Erişim tarihi: 18.03.2019).
- Davidson, S. F. (2015). Becoming through a/r/tography, autobiography and stories in motion. LeBlanc, N., Davidson, S. F., Ryu, J., Irwin, R. L. (Eds.), *International Journal of Education through Art*, 11(3), 355-374.
https://www.researchgate.net/publication/281769324_Becoming_through_artography_autobiography_and_stories_in_motion (Erişim tarihi: 27.07.2016).
- Deleuze, G. and Guattari, F. (2014) *Anti-ödipus: Kapitalizm ve şizofreni I* (3.baskı). (Çev: F. Ege, H. Erdoğan ve M. Yiğitalp). Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları.
- Deniz M., Traş, Z. ve Aydoğan, D. (2009). An investigation of academic procrastination, locus of control, and emotional intelligence. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 9 (2), 623-632. <https://eric.ed.gov/?id=EJ847770> (Erişim tarihi: 19.01.2017).
- Denzin, N. and Lincoln, Y. (Eds.). (2011). *The sage handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Effert, B. R. and Ferrari, J. R. (1989). Decisional procrastination: Examining personality correlates. *Journal of Social Behavior and Personality*, 4 (1), 151-161.
<https://psycnet.apa.org/record/1989-36466-001> (Erişim tarihi: 19.01.2017).
- Elkins, J. (2004). Theoretical remarks on combined creative and scholarly phd degrees in the visual arts. *The Journal of Aesthetic Education*, 38 (4)
<https://www.jstor.org/stable/3527373> (Erişim tarihi: 28.02.2019)
- Ellis, A. and Knaus, W. (1977). *Overcoming procrastination*. New York: New American Library.
- Ergüven, M. (2008). Yaşam-zaman-sanat. *Sanatta zam-an* içinde (s. 34-48). *RH+ Sanat Dergisi* (47). İstanbul: Antik Sanat Eserleri Tic.
- Farran, B. (2004). *Predictors of academic procrastination in college students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. New York: Fordham University, Department of Psychology.
- Ferrari, J. R. (1991). Compulsive procrastination: Some self-reported characteristics. *Psychological Reports*, 68 (2), 455-458.
https://www.researchgate.net/publication/286255799_Compulsive_procrastination_some_self-reported_characteristics (Erişim tarihi: 15.01.2017).
- Ferrari, J. R. (1992). Procrastinators and perfect behavior: An exploratory factor analysis of self-presentation, self-awareness, and self-handicapping components. *Journal of Research in Personality*, 26 (1), 75-84.
https://www.researchgate.net/publication/222742015_Procrastinators_and_perfect_behavior_An_exploratory_factor_analysis_of_self-presentation_self-awareness_and_self-handicapping_components (Erişim tarihi: 14.01.2017).
- Ferrari, J. R. (1994). Dysfunctional procrastination and its relationship with self-esteem, interpersonal dependency, and self-defeating behaviors. *Personality and Individual Differences*, 17 (5), 673-679.
<https://www.scienceopen.com/document?vid=4ac6ca77-8707-40a1-b7df-1f59814925ec> (Erişim tarihi: 15.01.2017).
- Ferrari, J. R. (1995). "Perfectionism cognitions with nonclinical and clinical samples". *Journal of Social Behavior and Personality*, (10), 143-156.
<https://psycnet.apa.org/record/1995-31523-001> (Erişim tarihi: 17.01.2017).
- Fischer, E. R. (2011). *Metaphor: art and nature of language and thought*. Bloomington, USA: Author House.

- Force, N. (2007). *The now habit: A strategic program for overcoming procrastination and enjoying guilt-free play*. New York: Penguin.
- Fritzsche, B. A., Young, B. R., and Hickson, K. C. (2003). Individual differences in academic procrastination tendency and writing success. *Personality and Individual Differences*, (35), 1549–1557.
https://www.academia.edu/31700676/Individual_differences_in_academic_procrastination_tendency_and_writing_success (Erişim tarihi: 13.02.2017).
- Gerber, N. and Myers-Coffman, K. (2018). Translation in arts-based research. P. Leavy (Ed.). In: *Handbook of arts-based research* (pp. 587-607). New York: The Guilford Press.
- Golparian, S. (2012). *Displaced displacement: An a/r/tographic performance of experiences of being unhomed*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Canada: British Coloumbia Universty,
- Graf, M. (2008). Yaşam-zaman-sanat. *Sanatta zam-an* içinde (34-48). *RH+ Sanat Dergisi* (47). İstanbul: Antik Sanat Eserleri Tic.
- Güler, A. (2015). Sanat eğitiminde uygulamaya dayalı yeni bir araştırma metodu: A/r/tografi Gershwin'in Rhapsody in Blue adlı eserine yapılan resimlerin eleştirisi. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 2 (6).
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tojq/article/view/5000116975> (Erişim tarihi: 07.04.2016).
- Hasebe-Ludt, E., Chambers, C., Oberg, A., Leggo, C. (2008), Embracing the world with all our relations: Métissage as an artful braiding. S. Springgay, R. L. Irwin, C. Leggo, P. Gouzouasis (Eds.). In: *Being with a/r/tography* (pp. 57–68). Rotterdam: Sense Publishers.
- Hess, B., Sherman, M. F. and Goodman, M. (2000) Eveningness predicts academic procrastination: The mediating role of neuroticism. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15 (5), 61-75.
https://www.researchgate.net/publication/236651185_Eveningness_Predicts_Academic_Procrastination_The_Mediating_Role_of_Neuroticism (Erişim tarihi: 13.02.2017).
- Irwin, R. L. (2004). A/r/thography: A metonymic metissage. R. T. Irwin and A. De Cosson (Eds.), In: *A/r/tography: rendering self through arts-based living inquiry* (pp. 27-38). Vancouver: Pacific Educational Press.

- Irwin, R. L., Beer, R., Springgay, S., Grauer, K., Xiong, G., Bickel, B. (2006). Rhizomatic relations of a/r/tography. *Studies in Art Education*, 48 (1). https://opensiuc.lib.siu.edu/ad_pubs/4/ (Erişim tarihi: 23.09.2017).
- Irwin, R. L. and Springgay, S. (2008). A/r/tography as practice-based. S. Springgay, R. L. Irwin, C. Leggo, P. Gouzouasis (Eds.), In: *Being with a/r/tography* (pp. xix–xxxiii). Rotterdam: Sense Publishers.
- Irwin, R. L. (2013). Becoming a/r/tography. *Studies in Art Education*, 54 (3), 198–215. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00393541.2013.11518894?needAccess=true> (Erişim tarihi: 23.09.2017).
- Irwin, R. L., Barney, D. T. and Golparian, S. (2016). Görseli yaratma. S. D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri; teori, uygulama ve örnek içinde* (s. 191-221). (1.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Keser, N. ve Narin, H. (2017). Sanat temelli bir soruştırma metodu: A/r/tografi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10), 193-203. <https://dergipark.org.tr/humanitas/issue/33201/306533> (Erişim tarihi: 21.10.2017).
- Kılıç Bulut, İ. ve Altıntaş, O. (2016). Çağdaş sanatta metaforik düşünce. *İdil Dergisi*, 5 (20), 185-202. <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1450796180.pdf> (Erişim tarihi: 19.02.2019).
- Knowles, G. and Cole, A. (Eds.) (2008). *International handbook of the arts in qualitative social science research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (2015). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Lay, C. H. (1986). At last, my research article on procrastination. *Journal of Research in Personality*, 20 (4), 474-495. <https://psycnet.apa.org/record/1988-12641-001> (Erişim tarihi: 14.01.2017).
- Leavy, P. (2015). *Method meets art (art-based research practices)*. (2. baskı). New York: The Guilford Press.
- LeBlanc, N., Davidson, S. F., Ryu, J., Irwin, R. L. (Eds.). (2015). Becoming through a/r/tography, autobiography and stories in motion. *International Journal of Education through Art*, 11 (3), 355-374. https://www.researchgate.net/publication/281769324_Becoming_through_art_ography_autobiography_and_stories_in_motion (Erişim tarihi: 27.07.2016).

- Malcom Richards, K. (2014). *Yeni bir bakışla Derrida*. (Çev: Z. Talay). İstanbul: Kolektik Kitap.
- McNiff, S. (2008). *Art-based resaerch*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Milgram, N., Mey-Tal, G., and Levison, Y. (1998). Procrastination, generalized or specific, in college students and their parents. *Personality and Individual Differences*, (25), 297-316.
https://www.academia.edu/3832098/Procrastination_generalized_or_specific_in_college_students_and_their_parents (Erişim tarihi: 14.01.2017)
- Milgram, N. A. (1991). Procrastination. R. Dulbecco (Ed.), In: *Encyclopedia of human biology* (pp.149–155). New York: Academic Press.
- Moran, B. (1999). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Murray, R. (2015). *Tez nasıl yazılır?* (Çev: Ş. Çinkır) (2.baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ocvirk, O. G., Stinson, R. E., Wigg, P. R., Bone, R. O., Cayton, D. L. (2015). Giriş: Sanatın üç bileşeni. N. E. Noyan (Ed). *Sanatın temelleri: Teori ve uygulama içinde* (s.10-16). (12. baskı). (Çev: N. B. Kuru ve A. Kuru). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Onwuegbuzie, A. J. (2000). Academic procrastinators and perfectionistic tendencies among graduate students. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15 (5), 103-109. <http://docshare04.docshare.tips/files/5708/57082565.pdf> (Erişim tarihi: 18.06.2017).
- Özçetin, Y. S. ve Hiçdurmaz, D. (2016). Kendini sabote etme ve ruh sağlığı üzerine etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 8 (2), 145-154 http://www.cappsy.org/archives/vol8/no2/cap_08_02_05.pdf (Erişim tarihi: 19.01.2017).
- Palumbo, D. (2000). *Writing from the inside out: Trasforming your psychological blocks to release the writer within*. Chinchester, Canada: John Wiley and Sons Inc.
- Perry, J. (2014). *Erteleme sanatı* (1. baskı). (Çev: E. Kıvılcım). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Pinar, W. F. (2004). Foreword. R. T. Irwin ve A. De Cosson (Ed.), In: *A/r/tography: Rendering self through arts-based living inquiry* (pp. 9-25). Vancouver: Pacific Educational Press.
- Pychyl, T. (2017) *Prokrastineyşın*. (Çev: O. Öztürk). (1.baskı). İstanbul: Metropolis Yayınevi.

- Rosenthal, M and Yudin, P. (Temmuz, 1997) *Felsefe sözlüğü*. (5.baskı). (Çev: A. Çalışlar). İstanbul: Sosyal Yayılar.
- Sameshima, P. (2008). Autoethnographic relationality through paradox, parallax and metaphor. S. Springgay, R. L. Irwin, C. Leggo ve P. Gouzouasis (Eds.), In: *Being with a/r/tography* (pp. 45-56). Rotherdam: Sense Publishers.
- Sapadin, L. and Maguire, J. (1996). *It's about time! The six styles of procrastination and how to overcome them*. New York: Penguin Books.
- Schlüter, C., Fraenz, C., Pinnow, M., Friedrich, P., Güntürkün O., Genç, E. (2018). The structural and functional signature of action control. *Association for Psychological Science*, 29 (10).
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0956797618779380> (Erişim tarihi: 25 Aralık 2018).
- Serig, D. A. (2006). A conceptual structure of visual metaphor. *Studies in Art Education*, 47 (3). <https://www.jstor.org/stable/25475783?read-now=1&seq=1/subjects> (Erişim tarihi: 20.02.2019).
- Sigall, H., Kruglanski, A. and Fyock, J. (2000). Wishful thinking and procrastination. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15 (5), 283-297.
https://www.researchgate.net/publication/285890407_Wishful_Thinking_and_Procrastination (Erişim tarihi: 13.02.2017).
- Sirois, F. M. (2004). Procrastination and intentions to perform health behaviors: The role of self-efficacy and the consideration of future consequences. *Personality and Individual Differences*, 37 (1), 115-128.
<http://eprints.whiterose.ac.uk/91813/1/Sirois%20PAID%202004.pdf>
- Solomon, L. J. and Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31 (4), 503-509.
<https://pdfs.semanticscholar.org/c6c0/e7efca11e0b59d76fd50790bbd8a7e2f21ed.pdf> (Erişim tarihi: 17.01.2017).
- Sullivan, G. (2005). *Art practice as research: Inquiry in visual arts* (1.baskı). Thousand Oaks CA: Sage.
- Sutton, D. and Martin-Jones, D. (2014) *Yeni bir bakışla Deleuze*. (Çev: Y. Başkavak ve M. Özbak). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Şahiner, R. (2008). *Sanatta postmodern kırılmalar*. Ankara: Ütopys Yayınevi.

- TEDTalks. (2016, Şubat). *Tim Urban* – TED konuşması [Video dosyası]. https://www.ted.com/talks/tim_urban_inside_the_mind_of_a_master_procrastinator?language=tr sitesinde yer alan videodan erişildi.
- Türkcan, B. ve Coşkun, N. (2016). Görsel kültür çalışmaları. S. D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri; teori, uygulama ve örnek içinde* (s. 73-108). (1.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Uçar, A. (2014). Çağdaş sanatta kimlik açılımı ve yeni önermeler. *Ege Eğitim Dergisi*, 15 (2). <https://dergipark.org.tr/download/article-file/57193> (Erişim tarihi: 19.02.2019).
- Ulukaya, S. ve Bilge, F. (2014). Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme yordayıcıları olarak aile bağlamında benlik ve ana-baba tutumları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (41), 89-102. <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=3aabbefc-991e-4bd8-90a7-4795909265e5%40sdc-v-sessmgr02> (Erişim tarihi: 17.01.2017).
- Urrieta, L. (2007). Figured worlds and education: An introduction to the special issue. *The Urban Review*, 39 (2). <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs11256-007-0051-0.pdf> (Erişim tarihi: 28.07.2016).
- Uzun, B. ve Demir, A. (2015). Erteleme: Türleri, bileşenleri, demografik etkenler ve kültürel farklılıklar. *Ege Eğitim Dergisi*, 16 (1), 106-121. https://www.researchgate.net/publication/283759912_Erteleme_Turleri_Bilesenleri_Demografik_Etkenler_ve_Kulturel_Farkliliklar (Erişim tarihi: 08.06.2018).
- Watson, David C. (2001). Procrastination and the five-factor model: A facet level analysis. *Personality and Individual Differences*, 30 (1), 149-158. https://www.researchgate.net/publication/257044687_Procrastination_and_the_Five-Factor_model_a_facet_level_analysis (Erişim tarihi: 13.02.2017).
- Wittmann, M. (2018). *Hissedilen zaman, zamanı nasıl deneyimleriz?* (Çev: Ö. D. Gürkan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Zourabichvili, F. (2011) *Deleuze sözlüğü*. (1. baskı). (Çev: A. U. Kılıç). İstanbul: Say Yayınları.

İNTERNET KAYNAKÇA

- http-1: <https://www.bustle.com/p/why-do-people-procrastinate-a-new-study-suggests-its-a-lot-to-do-with-your-brain-10240547>
(Erişim tarihi: 08.01.2019)
- http-2: <https://www.bustle.com/p/why-do-people-procrastinate-a-new-study-suggests-its-a-lot-to-do-with-your-brain-10240547>
(Erişim tarihi: 08.01.2019)
- http-3: <https://www.bustle.com/p/why-do-people-procrastinate-a-new-study-suggests-its-a-lot-to-do-with-your-brain-10240547>
(Erişim tarihi: 08.01.2019)
- http-4: <https://www.instagram.com/p/BtgxAchhzpf/?igshid=g86d5woq84o7>
(Erişim tarihi: 26.07.2018)
- http-5: https://www.ted.com/talks/tim_urban_inside_the_mind_of_a_master_procrastinator?language=tr
(Erişim tarihi: 25.02.2019)
- http-6: <https://waitbutwhy.com/2013/10/why-procrastinators-procrastinate.html>
(Erişim tarihi: 23.10.2018)
- http-7: <https://www.youtube.com/watch?v=thwl4uS3lPk>
(Erişim tarihi: 04.07.2019)
- http-8: <https://www.bustle.com/p/why-do-people-procrastinate-a-new-study-suggests-its-a-lot-to-do-with-your-brain-10240547>
(Erişim tarihi: 08.01.2019)
- http-9: <https://www.istanbulmodern.org/en/collection/photographycollection/5?t=3&id=1055>
(Erişim tarihi: 30.05.2017)

EKLER

- EK-1. Sergi düzeneğinin taslağı
- EK-2. Serginin hazırlık aşaması
- EK-3. Sergi görselleri I
- EK-4. Sergi görselleri II
- EK-5. Sergi görselleri III

- 4 Adet 2 m kalın profil. =
4 Adet 1.8 m kalın profil. ///
1 Adet 1.5 m kalın profil. O
10 Adet 1.5 m ince silindır profil (askılık).

EK-2. Serginin hazırlık aşaması

MALZEMELERİN
TEMİNİ

DÜZENEGİN
KURULUMU

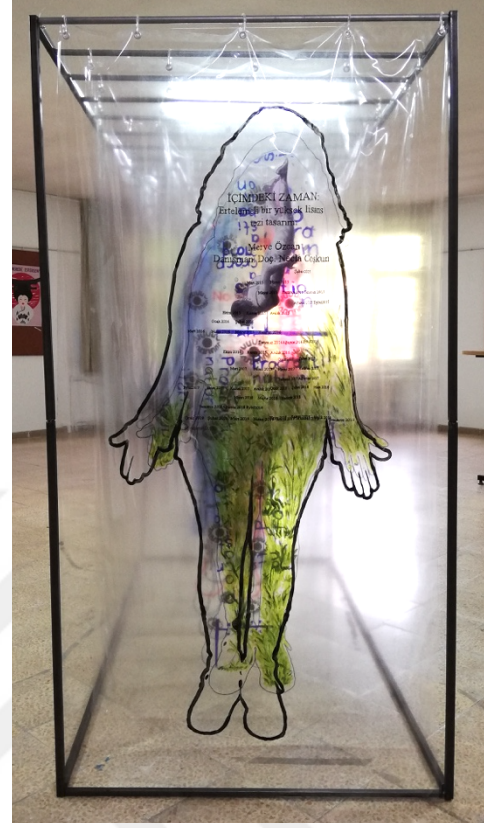

PERDELERİN
HAZIRLANMASI

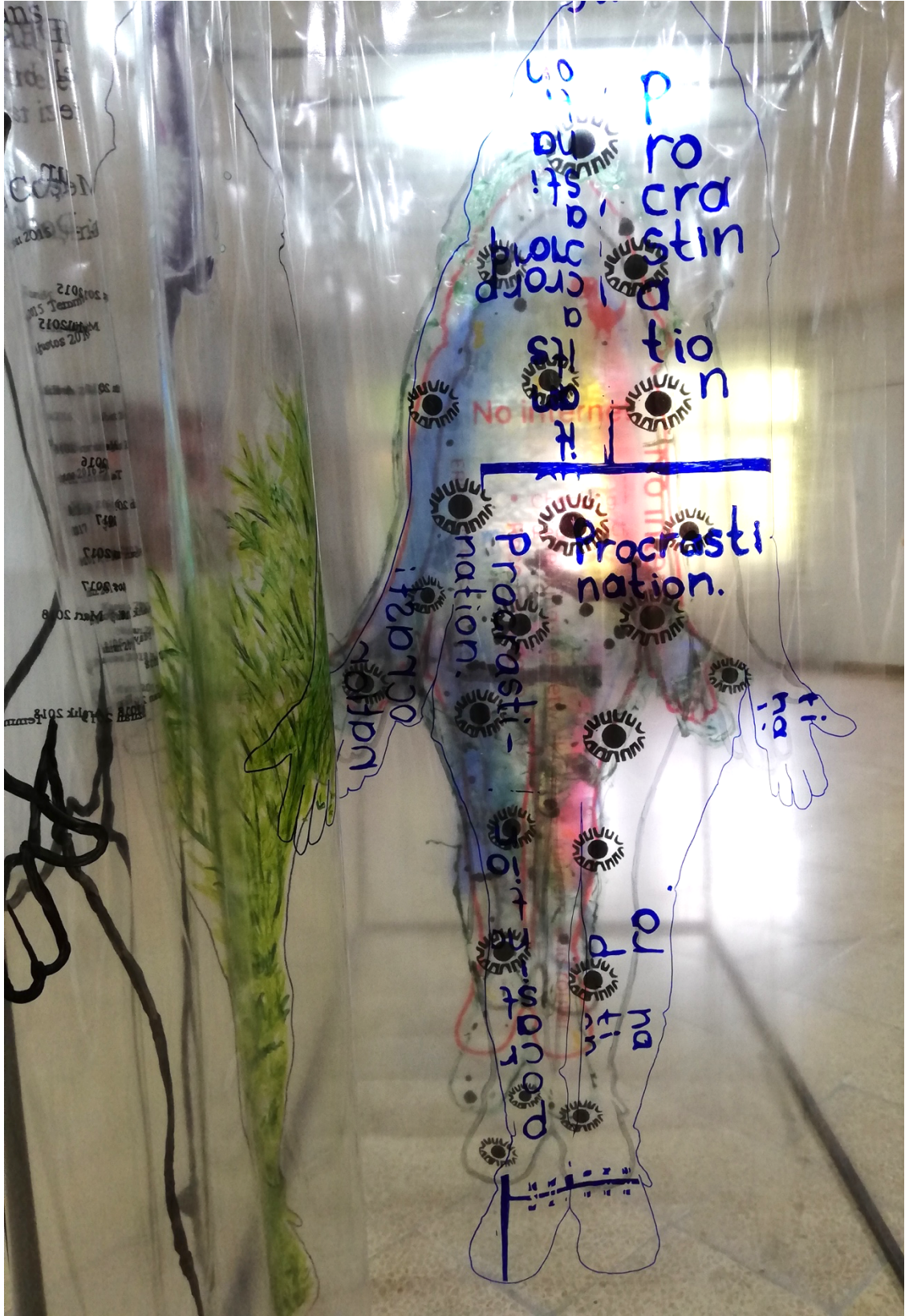
EK-3. Sergi görselleri I

EK-4. Sergi görselleri II

EK-5. Sergi görselleri III

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Merve Özcan

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı : İstanbul/1989

E-Posta : mrwozcan@gmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

Eğitimi:

- 2019, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı Programı, ESKİŞEHİR (Yüksek Lisans).
- 2013, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği Programı, ESKİŞEHİR (Lisans).

Mesleki Geçmişi:

- 2018-halen, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, ADANA.
- 2015-2018, İstanbul Aydın Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü, İSTANBUL.

Sanatsal Faaliyetler:

- Neon Karma Sergisi, Doğu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fuaye Alanı, 24 Temmuz-24 Ağustos 2019.
- The Height-of-Summer Group Exhibition, Mark Rothko Art Centre, Latvia, 5 Temmuz-8 Eylül 2019.

- Bağlantılar/Connection Uluslararası Karma Sergi, Gündoğdu Sanat Galerisi, Adana, 3-9 Mayıs 2019.
- “Adana Resmine Bak” Sergisi, Yaşar Kemal Kültür Merkezi, Adana, 22 Şubat-3Mart 2019.
- Koridor Karma Sergisi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Sergi Salonu, Aralık 2018.
- “Başlangıç” Grup Sergisi, Adana Çimento Sanayi (AÇS) Sanat Galerisi, Adana, 10-19 Eylül 2018.
- II. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Sergi Salonu, 11-14 Nisan 2018.
- Gravür Sergisi, Galeri Mood, İstanbul, 6-18 Mayıs 2017
- “Kaygı” Karma Sergi, Galeri Mood, İstanbul, 11-29 Şubat 2017.
- “bir küçük etkinlik” Karma Sergi, Galeri Mood, İstanbul, 30 Aralık 2016-31 Ocak 2017.
- “The Natural Eye” Grup Sergisi, Mall Galleries, London, 25 Ekim-6 Kasım 2016.
- Doğa için Sanat Projesi, Doğa Koruma Merkezi, Köyceğiz, Haziran 2016.
- Öğretim Elemanları Grup Sergisi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sergi Salonu, İstanbul, Şubat 2016

Yayınlar:

Özcan, M. (2015). Zihinsel Engelli Bireylerde Görsel Sanat Eğitimi, Aydın Sanat Dergisi, Cilt:1 Sayı:2. s.71-83.

Alana Yönelik Aldığı Görevler:

- 30. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2019 (Tasarım Kurulu Üyesi)
- Misis Arkeolojik Kazı çalışmaları, Misis-Adana, Ekim 2018 (Heyet Üyesi)